

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור בשימוש מסחרי

וספרי ויקיטקסט תחת רשיון [GNU Free Doc. License](#) בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל הרב יעקב שולביץ שליט"א

חברותא - מעילה

בלי הערות

הרב יעקב שולביץ שליט"א

[דברי פתיחה](#) • [פרק ראשון - קדשי קדשים](#) • [פרק שני - חטאת העוף](#) • [פרק שלישי - ולד חטאת](#) • [פרק רביעי - קדשי מזבח](#) • [פרק חמישי - הנהנה מן ההקדש](#) • [פרק שישי - השליח שעשה](#)

דברי פתיחה

פרק ראשון - קדשי קדשים

הקדמה [ב](#) [ב](#): סוגיא דאם עלו לא

[ירדו ג](#) [ג](#) [ד](#) [ד](#) [ה](#) [ה](#) [ו](#) [ו](#) [ז](#) [ז](#) [ח](#).

פרק שני - חטאת העוף

[ח](#) [ט](#) [ט](#) [י](#) [י](#):

פרק שלישי - ולד חטאת

[יא](#) [יא](#) [יב](#) [יב](#) [יג](#) [יג](#) [יד](#) [יד](#):

פרק רביעי - קדשי מזבח

[טו](#) [טו](#) [טז](#) [טז](#) [יז](#) [יז](#) [יח](#).

פרק חמישי - הנהנה מן ההקדש

[יח](#) [יט](#) [יט](#) [כ](#).

פרק שישי - השליח שעשה

[כ](#) [כא](#) [כא](#) [כב](#).

דברי פתיחה

אמרה תורה בפרשת מעילה בקדשים [ויקרא ה]:

"וידבר ה' אל משה לאמר: נפש כי תמעול מעל" -

ומבאר רש"י: אין מעילה בכל מקום אלא שינוי. וכן הוא אומר [דברי הימים א ה] "וימעלו באלהי אבותיהם, ויזנו אחרי אלוהי עמי הארץ". וכן הוא אומר בסוטה [במדבר ה] "ומעלה בו מעל".

"וחטאה בשגגה מקדשי ה'" [ונמצא ששינה את הקדושה, בכך שעשה בה שימוש של חולין, שנהנה מן ההקדש].

"והביא את אשמו לה', איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים בשקל הקודש לאשם".

"ואת אשר חטא מן הקודש, ישלם [את הקרן ישלם להקדש]."

ואת חמישיתו יוסף עליו [יוסיף עוד חומש על הקרן, ויתן את כל הכסף להקדש].

ונתן אותו לכהן.

והכהן יכפר עליו באיל האשם, ונסלח לו".

פרשה זו באה ללמדנו, שכל הנהנה בשגגה מקדשי ה', בין מקדשי מזבח ובין מקדשי בדק הבית, מעל. ומשלם להקדש את מה שנהנה, בתוספת חומש. ומביא איל במחיר שני סלעים לקרבן אשם, ובכך מתכפר לו, והוא הנקרא "אשם מעילות".

וכתב הרמב"ן: שם "אשם", מורה על דבר גדול אשר העושה אותו יתחייב להיות שמם ואבד בו: **אשם מעילות**, אף על פי שהוא בשוגג, בעבור שהוא **בקדשי ה'** יקרא הקרבן אשם, כי החטא הגדול יתחייב להיותו אשם בו, כאשר יקרא מעילה.

וכתב בספר החינוך: משרשי המצות, לתת אימה ויראה על כל אדם מהתקרב בעניני הקודש.

אזהרת מעילה

כתב הרמב"ם [פרק א מהלכות מעילה הלכה ג]: ואזהרה של מעילה, מזה שנאמר [דברים יב] "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ... ונדריך". מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לאוכל מבושר עולה, הואיל וכולו לה', והוא הדין לשאר כל קודש שהוא לה' לבדו, בין מקדשי מזבח בין מקדשי בדק הבית, אם נהנה בהן שוה פרוטה, לוקה. מעל בשגגה, משלם מה שנהנה ותוספת חומש, ומביא אשם ... ושילום הקרן בתוספת חומש עם הבאת הקרבן, מצות עשה.

וכדברים אלו כתב בספר המצות [לא תעשה קמו] (1).

הראב"ד לומד את האזהרה ממה שנאמר [ויקרא כב] "ובת כהן כי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל".

רש"י [ויקרא שם] כתב: והיכן הוזהר? נאמר כאן חטא ["וחטאה בשגגה"], ונאמר להלן חטא בתרומה [שם כד] "ולא ישאו עליו חטא", מה להלן הזהיר, אף כאן הזהיר (2).

מסכת מעילה עוסקת בעיקרה באדם המועל **בשגגה**, שהוא חייב להביא **אשם מעילות**. ולכן היא נסדרה בסדר קדשים.

והטעם שנסדרה מסכת זו אחרי מסכת תמורה, כתב הרמב"ם בפירוש המשנה: מפני שהדברים שחייבים עליהן מעילה יותר קלים מהדברים שחייבים עליהם חטאת. ועוד כתבו האחרונים, (3) שכך הוא סדרם בתורה בפרשת ויקרא.

ארבעת הפרקים הראשונים עוסקים במי שנהנה **מקדשי מזבח**, ואילו שני הפרקים האחרונים עוסקים בנהנה **מקדשי בדק הבית**.

קדשי מזבח, הם כל הדברים המובאים לקרבן לה', כגון: קרבנות, מנחות, נסכים, קטורת, וכן כל שאר הדברים הקרבים הם עצמן על המזבח. קדשי מזבח נקראים גם "**קדשי הגוף**", לפי שגופם הוקדש למזבח.

קדשי בדק הבית, הם הדברים שהוקדשו לצורך בית המקדש, כדי לבנות בהם או לתקן את בית המקדש, כגון אבנים וקורות (4), או דברים שהוקדשו לצורך דמיהם, כדי לפדותם, ויפלו דמיהם להקדש לכל צרכי בית המקדש, ונקראים גם "**קדשי דמים**". (5)

אמרה התורה: "נפש כי תמעול מעל, וחטאה בשגגה **מקדשי ה'".** ודרשו חכמים: מקדשי ה', המיוחדים לה'. יצאו קדשים קלים [תורת כהנים ה שמשט].

נמצאנו למדים, שרק **בקדשי קדשים**, כגון עולה, מנחת נסכים, מנחת כהנים, פרים ושעירים הנשרפין, חטאת ואשם, יש בהם דין מעילה, הואיל והם קדשי ה', ולא בקדשים קלים, היות והם ממון בעלים.

בכל קרבנות קדשי קדשים **שבשרן נאכל לכהנים**, כגון חטאת ואשם, יש בהן מעילה בכל חלקי הבהמה משעה שהוקדשו עד שנזרק דמם, כי זריקת הדם היא העבודה המתירה את הבשר באכילה לכהנים (6). ומשנזרק הדם, והותר בשרם לאכילת כהנים, אין עוד דין מעילה בבשרם, הואיל והוא נאכל לכהנים, ואין הבשר נכלל עתה בכלל "קדשי ה'".

זאת, ועוד: אפילו אם אכל עתה מבשרם אדם זר, שאינו כהן, גם אין דין מעילה בבשר, הואיל והוא מותר לכהנים ליהנות בו. ולכן, כל הנהגה מהן לא מעל (7).

ומכל מקום, יש מעילה באימוריהם הקרבים על המזבח, והם בכלל "קדשי ה'", עד שתושלם הקטרתם.

אבל **קדשים קלים**, כגון, תודה ושלמים, אין בהם בחייהם דין מעילה כלל, (8) הואיל ואינם נקראים "קדשי ה'", כיון שהם נאכלים לבעליהם. ומכל מקום, יש מעילה באימוריהם לאחר זריקה, לפי שבזריקה הוברר הבשר להדיוט והאימורים לגבוה. (9) ובגמרא [טו א] דרשין את הכתוב [ויקרא ג] "כל חלב לה'", לרבות אימורי קדשים קלים למעילה.

וזה לשון **הרמב"ם** [פרק ב]: קדשים קלים אין מועלים בהן עד שיזרק הדם. נזרק הדם, מועלין באימוריהן.

כל קדשי קדשים מועלין בהן משהוקדשו עד שיזרק הדם. נזרק הדם, מועלין בהן בדבר שכולו לאשים, ואין מועלין בדבר הנאכל.

פרק ראשון - קדשי קדשים

הקדמה

זריקת הדם בקדשי קדשים **מוציאה** את הבשר מידי מעילה, ואילו בקדשים קלים היא **מביאה** את האימורין לידי מעילה.

המשנה באה ללמדנו את דין קדשי קדשים שנפסלו לפני זריקת דמם, כגון, אם נעשתה בהם עבודות הקרבנות, אלא שלא נעשו כמצותן ונפסלו בכך, וממילא אין להם היתר לכהנים, הילכך, אינם יוצאין מידי מעילה, והנהנה מהם - מעל.

[ובמשנה הבאה יבואר דין קדשים קלים].

דף ב - א

מתניתין:

קדשי קדשים, שדינם להישחט בצפון העזרה, כמבואר במסכת זבחים [מז א], **ששחטן בדרום**, אף שנפסל, בכל זאת לא יצאו מקדושתן לגבי דין מעילה, ועדיין **מועלין בהן**.

והמשנה מפרשת (10) כיצד:

שחטן בדרום שלא כמצותן, **וקיבל דמם בצפון** כמצותן, וכן, אם שחטן **בצפון** (11) כמצותן, **וקיבל דמן בדרום** שלא כמצותן,

וכן, אם **שחט** אותן **ביום** כמצותן (12) [כל עבודות הקרבנות, שחיטה, קבלת הדם, הולכה וזריקה], צריכות להעשות ביום, **וזרק** דמם **בלילה**, שלא כמצותן,

וכן (13) אם שחט **בלילה**, קודם אור הבוקר, שלא כמצותן, **וזרק** דם **ביום**, כמצותן, (14)

או ששחטן ביום ובצפון, אלא שחישב עליהן בשעת השחיטה, לזרוק דמן או להקטיר אמוריהן או לאכול מבשרן **חוץ לזמנו**, והקרבתן נפסל ונעשה בכך "פיגול", והאוכלו, אפילו תוך זמנו חייב כרת, [כמו ששינונו במסכת זבחים כז ב],

או (15) שחישב עליהן בשעת השחיטה לזרוק דמן או להקטיר אמוריהן או לאכול מבשרן **חוץ למקומו**, והקרבתן נפסל אך אינו נעשה בכך פיגול שחייבים על אכילתו כרת.

בכל אלו **מועלין בהן**, הואיל והקרבתן פסול, ואין להם היתר לכהנים, לכן עדיין נקראים "קדשי ה'".

ובגמרא יבואר מה חידשה המשנה, וכמו כן יבואר למה נקטה המשנה פסולים אלו, ואיזו חידוש יש בכל אחד ואחד מהן.

כלל אמר רבי יהושע: כל בהמת קדשים, **שהיה לה שעת היתר לכהנים**, שהעבודות נעשו בכשרות, והותר הבשר לכהנים אפילו שעה אחת, אף שנפסלה אחר כך, כמו שיבואר, **אין מועלין בה**, ולא נקראת כבר "קדשי ה'", הואיל והותרה כבר לכהנים (16) -

וכל שלא היה לה שעת היתר לכהנים שנפסלה לפני שנגמרו העבודות המתירות אותה באכילה, **מועלין בה**, הואיל ומעולם לא הותרה באכילה, הרי היא נקראת מקדשי ה', אף על פי שהיא פסולה, כמבואר.

איזו היא שהיה לה שעת היתר לכהנים שאין מועלים בה?

כגון: **שלנה**, שלאחר שהותר לכהנים "לן" הבשר עד הבוקר [קדשי קדשים נאכלים ביום הקרבתם ובלילה עד הבוקר, ואם עבר עליהם עמוד השחר נפסלים] [והוא הנקרא "נותרי"]. (17)

ושנטמאה הבהמה, לאחר שהותרה לכהנים,

ושיצאה [שהוציאוה] חוץ לעזרה שהיא מקום אכילת קדשי קדשים, ונפסלים בכך [והוא הנקרא "יוצא"],

בכל אלו, אם נהנה מהם, לא מעל.

ואיזו היא שלא היה לה היתר לכהנים שמועלים בה?

כגון **שנשחטה** במחשבת **חוץ לזמנה**, או במחשבת **חוץ למקומה**, ונפסלה מיד בשחיטתה, כמבואר.

ושקיבלו את דמה כהנים **פסולין**, או (18) **זרקו** הפסולין **את דמה**. (19) ווהואיל ולא היה לה היתר לכהנים, מועלים בה.

ונקט רבי יהושע פסולין אלו, והוא הדין לשחט בדרום, ושחט בלילה. (20)

גמרא:

קתני, שנינו במשנתנו: **קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהן**.

ומקשינן: **פשיטא** שמועלין בהם!

וכי **משום דשחטינון** (21) **בדרום** - **אפקינון**, הוציאו אותם **מידי מעילה**?! הלא הקרבן פסול הוא, ולא בא לכלל היתר לכהנים, ובמה יצאו מכלל "קדשי ה'" (22)? ומתרצינן: **איצטריך**, הוצרך התנא להשמיענו, כי **סלקא דעתך אמינא**, עלה על הדעת לומר: **הואיל ואמר עולא אמר רבי יוחנן: קדשים שמתו יצאו מידי מעילה, דבר תורה**, כי היות (23) שהם הולכין לאיבוד שוב אינם נקראים "קדשי ה'" מן התורה [אבל מדרבנן עדיין יש להם דין מעילה] - ועלה על הדעת לומר **הכא נמי, קדשי קדשים לגבי דרום** ששחטן או קיבל דמם בדרום, ונפסלו והולכים לאיבוד, **כמאן** (24) **דחנקינון דמי**, דינו כאילו חנק אותם -

ומשום כך, לכאורה, ייצאו מידי מעילה,

קמשמע לן, משמיעה לנו המשנה, שאינו כן, ולא יצאו מידי מעילה!

שמה תאמר: למה באמת אינם כקדשים שמתו? תשובתך, **קדשים שמתו לא חזו כלל**. אין להם שום היתר בכל קרבן שהוא, ולכן אינם בכלל "קדשי ה'", **אבל דרום, נהי**, על אף דדרום אינו מקום ראוי לקדשי קדשים, **אבל**, מכל מקום, דרום ראוי לקדשים קלים, ששחיטתן בכל מקום בעזרה. והואיל ונעשתה בהן עבודה כלשהי המכשירה במקום אחר, אין דינם שוה לקדשים שמתו, ועדיין הם נקראים "קדשי ה'" (25).

והגמרא מבארת: **למה לי למיתני כל הני?** למה הוצרכה המשנה לשנות כל אלו הפסולים [שחיטה בדרום, וקבלה בדרום, שחיטה בלילה וזריקה בלילה, חוץ לזמנו וחוץ למקומו] הרי היה די לשנות במשנה מקרה אחד, וללמוד ממנו שאר הפסולים, שעל אף שנפסלו מועלים בהם?

צריכי, יש צורך להשמיענו כל אלו, שאם היתה משמיעה לנו אחד מהם, לא יכלנו ללמוד ממנו שאר הפסולים -

אי תנא, אם היתה שונה, רק הדין של **שחטן בדרום וקיבל דמן בצפון**, יש לומר: **הכא הוא דאית בהו מעילה**, משום **דקבלה בצפון הואי** (26), והיות שקבלה שהיא עיקר העבודה נעשתה כמצוותה, לא נחשב כמי שחנקו אותם, ועדיין נקראים מ"קדשי ה'", ולכן יש בהם מעילה,

אבל, כאשר **שחטן בצפון וקיבל דמן בדרום**, (27) **הואיל וקיבל דמסבדרום**, ועבודתם העיקרית נעשתה שלא כמצוותה, **אימא**, יש לומר, **דנפיק**, שיצאו מידי **מעילה**, והוי כמי שחנקם, לפיכך משמיעה לנו המשנה שאינו יוצא מידי מעילה, ואינו כמי שחנקם, וכמבואר, הואיל ודרום ראוי לקדשים קלים.

ואי תני הני, (28) שחיטה או קבלה בדרום, **הוה אמינא**, הייתי אומר, לכן אינו כמי שחנקם, **משום דיממא** (29) **זמן הקרבה הוא**, לכל הפחות עשה את העבודות ביום, שהוא זמן העבודה, הילכך נחשבו "קדשי ה'", ולא יצאו מידי מעילה,

אבל (30) כאשר **שחטה בלילה, וזרק ביום, דלילה לאו זמן הקרבה הוא**, אינו זמן הראוי להקרבה, **אימא**, יש לומר שיהיה נחשב כאילו לא עשה בהם עבודה כלל אלא כאילו חנק אותם, **ולית בהו מעילה**, לכן, משמיעה לנו המשנה, שאינם יוצאים מידי מעילה, ואינו כמי שחנקם. (31)

ואי (32) **תנא שחט בלילה וזרק ביום, הוה אמינא** יש בה מעילה **משום דזריקה ביום הואי**, ועבודות העיקריות נעשו ביום, לכן אינם כמי שחנקם.

אבל שחט ביום וזרק בלילה, הואיל וזריקה בלילה הואי, ועבודתה העיקרית נעשתה בלילה, **כמאן דחנקינן דמי**, כאילו חנקם, וכאילו לא נעשתה בהם עבודה, ואין בהם מעילה, **קמשמע לן** המשנה שבכל זאת אינם יוצאים מידי מעילה, כי אינו כמי שחנקו אותם (33).

עתה מקשינן: כל אלו ששנתה המשנה: דרום ולילה, מבואר, מדוע מועלין בהם ואינם כמו שחנקו אותם, דרום הואיל וראוי לקדשים קלים, וכן לילה, כמבואר,

אבל, שחט על מנת לאכול או להקטיר **חוץ לזמנו, וחוץ למקומו**, קשה, למה מועלין בהן? הלא שחיטתן פסלתן, **ולמאי חזו**, לאיזה דבר הם ראויין?

האימורים אינם ראויים להקטרה, ולא הבשר לכהנים, ולמה אינם נחשבים כמי שחנקו אותם, ולא תהיה להם מעילה?

ומתצינן : הואיל זריקת דמם מרצין לפיג ולין.

השוחט או העושה אחת מעבודת הקרבנות במחשבת חוץ לזמנו, דהיינו, שחושב שיאכל את הבשר או שיקטיר את האימורים או שיזרוק את הדם אחרי זמן היתר אכילתם או זמן הקטרתם, פסל בכך את הקרבן, והוא הנקרא "פיגול". וכן אם עשה את העבודות במחשבת חוץ למקומו נפסל הקרבן. ומלבד שהקרבן פסול, אסור לאכול את הבשר אפילו תוך זמנו, והאוכלו ענוש כרת. אבל אם עבד במחשבת "חוץ למקומו" אינו ענוש כרת על אכילתו.

"ובלבד שקרב המתיר כמצוותו", כלומר, שבשעת זריקת הדם יזרקנו באותה מחשבה פסולה, או שיזרקנו בשתיקה,, בלי מחשבת פגול.

אבל, אם יזרוק הדם במחשבה פסולה אחרת, כגון ששחט במחשבת חוץ לזמנו וזרק במחשבת חוץ למקומו, או ששחט במחשבת חוץ לזמנו וזרק במחשבת שלא לשמה [באותם קרבנות הנפסלים להקרבה במחשבת שלא לשמה], אין הקרבן "פיגול". וכל זמן שלא נזרק הדם, אינו "נקבע" בפיגול לחייבו כרת על אכילתו. (34)

ודבר זה מבואר באריכות במסכת זבחים ומנחות, ונלמד ממה שאמרה התורה [ויקרא יט] "פגול הוא לא ירצה", ודרשינן : כהרצאת כשר כן הרצאת פסול. כלומר, כשם שזריקת הדם מכפרת, [על מה שהקרבן בא לכפר, כל קרבן וכפרתו] והזריקה מרצה את כפרת הקרבן, ואין הקרבן כשר עד שיקריבו כל מתיריו, דהיינו, שהדם יזרק לשם הקרבן, והיא הקובעת את כשרות הקרבן, כן זריקת הדם בפגול היא ה"מרצה", והקרבן עדיין לא "נקבע" באיסור פגול עד זריקת דמו לשם אותו פיגול, או בשתיקה.

נמצאנו למדים, שזריקת הדם הבאה אחרי מחשבת פיגול היא ה"קובעת" את הבשר בפיגול, לחיוב כרת על אכילתו, ולפניה, בשעת השחיטה, לא יצא מקדושתו. ועד הזריקה עומד הקרבן בספק שמא יחשוב פסול אחר בעבודה ויפקיע ממנו בכך שם פיגול. (35) ולכן, אין השחיטה במחשבת פגול נחשבת כמי שחנק את הקרבן, אלא כעבודת שחיטה בקדשים, ומועלין בו (36).

דף ב - ב

סוגיא דאם עלו לא ירדו

הקדמה

שנינו במסכת זבחים [פג א] "המזבח מקדש את הראוי לו", כלומר, אפילו דבר פסול האסור להקטירו על המזבח, ואירע שעלה למזבח, בדיעבד, קדשו המזבח ליעשות לחמו של המזבח, ואין מורידין אותו, ומקטירין אותו. ונדרש ממקרא שנאמר בעולה, והוא הדין בכל הזבחים.

ושם שנינו [פד א] "אלו אם עלו לא ירדו: הלן [דם או אימורים שלנו עד הבוקר] והיוצא [מחוץ לעזרה] והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו.

ושנינו שם שזו היא דעת רבי שמעון האומר: כל שפסולו בקודש [שנפסל אחרי ביאתו לעזרה], הקודש מקבלו, ואם פסולו לא היה בקודש, אין הקודש מקבלו.

ונחלק עמו רבי יהודה בשלשה פסולים, והם: נשחט בלילה, נשפך דמו ויצא דמו חוץ לקלעים, ובשלתם סובר: אם עלו ירדו, כלומר, שצריכין להורידן מעל המזבח.

הגמרא דנה בשחטן בדרום, ששנינו עליו במשנתנו לגבי מעילה. והדיון הוא אם עלו, האם ירדו, או לא ירדו (37).

איבעיא להו: קדשי קדשים ששחטן בדרום, **אי עלו** בדיעבד, **מהו שירדו** מן המזבח, האם ירדו או לא?

ופשטינן: **רבה אמר: אם עלו, ירדו. רב יוסף אמר: אם עלו לא ירדו.**

והגמרא מבארת: **אליבא דרבי יהודה**, הסובר לגבי נשחט בלילה אם עלו ירדו, (38) **דכולי עלמא לא פליגי**, לא נחלקו רבה ורב יוסף, ושניהם סוברים שרבי יהודה יסבור בשחטן בדרום, **דאם עלו ירדו**. כי אם אפילו בשחט בלילה ולא שינה מקומו, סובר רבי יהודה שאם עלו ירדו, כל שכן בשינה מקומו (39).

כי פליגי, במה חולקים רבה ורב יוסף, **אליבא דרבי שמעון**, הסובר לגבי נשחט בלילה שאם עלה לא ירד.

רב יוסף, סובר **כרבי שמעון**, כשם שלרבי שמעון בנשתנה זמנו, ונשחט בלילה, לא ירד, כן הדבר לגבי שינוי מקומו. ונשחט בדרום, לא ירד.

ואילו **רבה אמר לך: עד כאן לא קאמר רבי שמעון**, גם רבי שמעון עצמו לא הקיל בכל הפסולים שלא ירדו, **אלא בקרבנות הניתנין** שדין דמם להינתן **למטה** מחוט הסיקרא [שהוא הסימן שהיה במזבח המבדיל בין חלקו העליון לחלקו התחתון]. כגון עולת בהמה, חטאת העוף, אשם ושלמים, ואירע **שנתנן למעלה** מחוט הסיקרא.

או, במה עוד הקיל רבי שמעון, בקרבנות שדמן **ניתנין למעלה** מחוט הסיקרא, כגון חטאת בהמה, ואירע **שנתנן למטה** מחוט הסיקרא -

ומדוע מקיל רבי שמעון בהם?

ולעולם דשחטן וקיבל דמן בצפון, אלא ששינה מקום מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, וכיון שפסולן בקודש, אחרי כניסתן לעזרה, לכן קידשם המזבח, ולא ירדו.

אבל הכא, כיון דשחטן בדרום, סובר רבה, שאפילו רבי שמעון מודה שאם עלו ירדו, דנחשבים **כמאן דחנקינן דמי**, כיון ששינה מקום שחיטתן מצפון לדרום, נחשב כאילו נשחטו מחוץ לעזרה, ולא נאמר בהם הדין שהמזבח מקדשן (40).

הגמרא מביאה את משנתנו להקשות על רבה.

תנו, קדשי קדשים ששחטן בדרום, מועלין בהן.

בשלמא לרב יוסף, הסובר שנשחט בדרום אם יעלה לא ירד, **ניחא**, מבואר היטב מדוע מועלין בו, הואיל ולא יצא מקדושתו, ובדיעבד לא ירד, אינו נחשב כמו שנחנק, הלכך מועלין בו.

אלא לרבה, הסובר שאם עלה ירד, **קשיא**, למה מועלין בו, הלא רבה סובר שנחשב "כמאן דחנקינן", והרי מטעם זה סובר שאף לרבי שמעון ירד.

ומתרצינן: אכן, מן התורה אין לו שום קדושה, ואם עלה ירד, ונחשב כאילו חנקו [וכקדשים שמתו שאין הנהנה מהם משלם אפילו את הקרן]. **ומאי**, מה ששנינו **מועלין בהן** הוא רק **מדרבנן**. (41) שחכמים החמירו עליו, והטילו על הנהנה בו דין מעילה (42).

הגמרא מבררת: **מאי איכא**, איזה חילוק יש, **בין מעילה דאורייתא למעילה דרבנן?**

במעילה **דאורייתא**, הנהנין מהם - **משלמין חומש**, מלבד הקרן, וכן מביאין קרבן אשם מעילות, ואילו מעילה **דרבנן**, הנהנין מהם - **לא** משלמין תוספת חומש, אלא קרן בלבד. מפני שלחכמים אין "כח" לחייב קרבן אשם, כיון שמן התורה אינו חייב קרבן - נמצא שבהמה זו חולין היא, ואסור להביא חולין לעזרה. והיות ואינו חייב קרבן - אינו חייב חומש, משום שהחומש בא מפני האשם (43).

ותמהינן : **ומי איכא**, וכי ישנו, **דין מעילה מדרבנן** (44)!!

ומתרצינן : **אין**, אכן ישנו דין מעילה מדרבנן!

דאמר עולא אמר רבי יוחנן: קדשים, קרבנות, שמתו, ולא נשחטו כלל, **יצאו ידי מעילה "דבר תורה"**.

אלמא, מוכח, **שמדאורייתא, לא אית להון**, אין להם מעילה, ואילו **מדרבנן** (45) **אית בהון** (46), יש להם דין מעילה, אם כן, **הכא נמי**, שנשחט בדרום, מעילתו היא **מדרבנן**.

ומקשינן : **לימא**, האם נאמר כי **תנינא להא דעולא אמר רבי יוחנן**, שחידוש זה שקדשים שמתו מועלים בהם מדרבנן, כבר נשנה במשנתנו? לפי ששנינו : קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהם, למרות שהם נחשבים כאילו חנקו אותם, וכקדשים שמתו, וביארנו, לדעת רבה, שהכוונה היא למעילה מדרבנן, ומן התורה אין בהם מעילה, כיון שדינם הוא שאם עלו לא ירדו, ודברים אלו הם דברי עולא אמר רבי יוחנן, וקשה, מה משמיענו עולא אמר רבי יוחנן (47)?

ומתרצינן : **אף על גב דתנינא**, שמשנתנו אמרה שמועלין בה מדרבנן, מכל מקום **איצטריך דעולא**, יש חידוש בדברי עולא,

כי, **סלקא דעתך אמינא**, היה עולה על הדעת לומר : **הכא** בדין המשנה, בקדשי קדשים שנשחטו בדרום - תיקנו בהם רבנן מעילה, משום **שלא בדילין מנהון**, אנשים אינם נבדלים מהם, מפני שאף על פי ששחטן שלא כמצותן, מכל מקום, נשחטו בכשרות, ויבואו להנות מהם בחושבם שבשחיתתן הותרו כשאר בהמות חולין, הילכך, תיקנו להם רבנן מעילה,

אבל קדשים שמתו, הואיל, ובין כך, **בדילין מנהון**, מחמת שהן נבלות, ומאוסים (48), ולא יבואו ליהנות מהן,

אימא, יש צד לומר : **אפילו מעילה מדרבנן לא**, לא תיקנו להם רבנן מעילה, הואיל ואין צורך לתקן -

קמשמע לן, משמיענו עולא אמר רבי יוחנן, שבכל זאת, תיקנו להם רבנן מעילה.

[בסוגיא הבאה ישנן שתי גירסאות, והיות והראשונים לא הכריעו, נבאר בעזה"י את שתיהן].

לפי הגירסא הראשונה, מקשה הגמרא על התירוץ הקודם שעולא בא להשמיענו, שעל אף שמתו, ואנשים בדילים מהם יש בהם מעילה מדרבנן,

ועל כך מקשינן: קדשים שמתו - נמי תנינא, כבר שנינו במשנה אחרת, שמועלין בהם מדרבנן, ומה משמיענו עולא אמר רבי יוחנן?

שנינו לקמן בפרק חמישי: קדשים בעלי מום שקדושתן היא לדמיהן, כלומר, שעומדים לימכר ובדמיהן יקנו קרבן אחר, ויש ל"הקדש" תועלת בדמיהם - אין מועלים בהם עד שיהנו מהם הנאה הפוגמת בהם, כלומר, המחסרה משוויו שוה פרוטה.

במה דברים אמורים? בדבר שדרכו ליפגם. אבל בדבר שאין דרכו ליפגם כששתמשים בו, כגון: כוס זהב של הקדש, מועלים בו אף שלא פגמו, כשהנאתו שוה פרוטה.

ושם שנינו: הנהנה מן החטאת, בעלת מום, ועומדת ליפדות, ככל קדשים שנפל בהם מום, אם נהנה ממנה כשהיא חיה, לא מעל עד שיפגום אותה, כגון: שיתלוש מן צמרה או שחרש בה והוכחשה בשווי פרוטה,

ואם נהנה ממנה כשהיא מתה, ואינה עומדת להיפדות, מפני שאין פודין נבלות קדשים שאינן ראויין אלא לאכילת כלבים, והיות ואין ל"הקדש" אפשרות שימוש בדמיו, כיון דנהנה, ממנה, כל שהוא, אף על פי שלא חיסרה, מעל.

והנה, מעילה זו, אינה מן התורה, כי הרי מתה, ואחר שמתה אין בה מעילה מן התורה לכל הדעות, וברור, שמעילתה היא מדרבנן,

וקשה לעולא, מה משמיענו, הלא במשנה זו שנינו שקדשים שמתו יש להם מעילה מדרבנן?

ומתרצינן: ממשנה זו לא תקשה לעולא, כי עדיין לא שמענו ממנה בכל קדשי קדשים שמתו שיש בהן מעילה מדרבנן, כי,

דף ג - א

סלקא דעתך אמינא, היה עולה על הדעת לומר, כי דוקא בחטאת בעלת מום שמתה, הואיל ולא חזיא לכפרה, אף בחייה כבר לא היתה ראויה לכפרה, לא בדילין מינה, אנשים אינם בדילים ממנה, לפיכך, הוצרכו רבנן לגזור עליה דין מעילה, כדי שלא יבואו לזלזל בה,

אבל קדשים תמימים שמתו, ובחייהם היו ראויים להקרבה, היה עולה על הדעת לומר **הואיל וחזיין לכפרה**, שהיו ראויים לכפרה, **ובדילין מנהון**, ואף בלי גזירת רבנן בדילים אנשים מהם, **אימא**, יש לומר **לא** גזרו בהם רבנן מעילה, מפני שאין צורך לגזור בהם. לכן **קמשמע לן**, משמיענו עולא אמר רבי יוחנן, שבכל זאת, גזרו בהם רבנן מעילה.

[גירסא שניה]:

ומקשינן על עולא הסובר קדשים שמתו יש להם מעילה מדרבנן: **"מתו" נמי תנינא!!** וכי שנינו שגם קדשים שמתו "יש" להם מעילה מדרבנן? והרי שנינו משנה אשר מדוייק ממנה ש"אין" להם מעילה אפילו מדרבנן!!

דתנן, **הנהנה מן החטאת כשהיא חיה, לא מעל עד שיפגום. וכשהיא מתה, כיון דנהנה כל שהוא, מעל**, כמבואר לעיל.

ויש לדייק, מכך שהמשנה אמרה "חטאת", שרק בחטאת גזרו בה רבנן מעילה כשמתה, מפני שקדושתה חמורה, הואיל ובאה לכפרה, אבל בשאר קדשי קדשים, כגון עולה ואשם וזבחי שלמי ציבור (49), כיון שמתו, הנהנה מהן לא מעל אף מדרבנן.

וקשה על דברי עולא (50)?

ומתרצינן: אמר לך עולא: לא נדייק כן מהמשנה. והאמת היא שאף שאר קדשי קדשים שמתו גזרו בהם רבנן מעילה,

ומדוע אמרה המשנה: הנהנה מן ה"חטאת"?

משום **דסלקא דעתך אמינא**, היה עולה על הדעת לומר, שלא גזרו בה רבנן מעילה **הואיל ולכפרה אתיא**, בחייה עמדה להיקרב לכפרה על חטא **בדילין מינה**, אנשים בדילין ממנה בחייה עד שתיעשה כפרתה, ולכן כשמתה גם בדילין ממנה, ואין צורך לרבנן לגזור עליה מעילה, **קמשמע לן**, משמיעתנו המשנה, שבכל זאת גזרו עליה מעילה. וכל שכן שאר קדשי קדשים, שאינם עומדים לכפרה, ואין אנשים בדילין מהן כל כך, כל שכן שגזרו בהן רבנן מעילה, כדברי עולא.

הגמרא מקשה על מה ששנינו שקרבן חטאת שמתה, מועלין בהם מדרבנן.

וחטאת שמתה מי אית בה, וכי יש בה דין **מעילה** אפילו מדרבנן!!

והתניא, שנינו בברייתא: **חטאות המתות** [חמש חטאות פסולות שדינן למות, דהיינו שאין דינן לרעות עד שיפול בהם מום ויפדו אותן, אלא סוגרים אותן ברפת ומונעים מהן מזון עד שימותו, והלכה היא למשה מסיני. ואלו הן: ולד חטאת, תמורת חטאת, מתו

בעליה, נתכפרו בעליה באחר, עברה שנתה] וכן **מעוֹת ההולכות לים המלח** [הפריש מעוֹת לחטאתו, ומת, ילכו המעוֹת לאיבוד לים המלח, כי כשם שהחטאת מתה, כן דמיה ילכו לאיבוד].

לא נהנין מהן, אסור לכתחילה ליהנות מהן, **ולא מועלין**, בדיעבד, אם נהנה מהן, אינו חייב לשלם אפילו את הקרן, ולא גזרו רבנן דין מעילה על הנהנה מהן (51).

וקשה על דברי עולא, הסובר שחטאת שמתה מועלין בה מדרבנן (52)? ומתצינן: יש לחלק בין חטאת שהיתה ראויה להקרבה, ומתה, לבין חמש חטאות שאף בחייהן לא היו ראויין להקרבה,

אמרי, אמרו בני הישיבה: חמש **חטאות המתות**, אפילו **בחייהן בדילין מנהון**, כיון דאינם עומדים להקרבה, וכל שכן לאחר מיתתן שמאוסות הן, ולא יבואו אנשים ליהנות מהן, לכן לא גזרו בהן רבנן דין מעילה,

לאפוקי הכא (53), בניגוד לחטאת כשרה **דמחיים לא בדילין מיניה**, כיון שהיתה ראויה להקרבה, וחששו רבנן שיבואו ליהנות מהם כשמתה, לכן גזרו בה רבנן דין מעילה (54).

הגמרא חוזרת לבירור דין קדשי קדשים שנשחטו בדרום, שנחלקו בהן רבה ורב יוסף, בדיעבד אם עלו, האם ירדו.

איתביה רב יוסף לרבה, רב יוסף מביא כמה משניות במסכת זבחים להקשות על דברי רבה, **חדא מגו חדא**, משנה אחת מתוך השניה, **וחדא מגו חדא**, והשלישית מתוך השניה. כלומר, ממשנה אחת מהן אין ראיה להקשות על דברי רבה, אלא מבין שלשתן שנשנו זו אחר זו.

בפרק שביעי במסכת זבחים דנה המשנה בחטאת העוף ששינה בעבודתה, ועשה עבודותיה כמעשה עולת העוף, וכן להיפך, עולת העוף שעשה בה כמעשה חטאת.

בחטאת העוף ובעולת העוף אין שחיטה כשחיטת חולין, אלא מליקה, כמו שכתוב בתורה [פרשת ויקרא]. מליקה היא: הכהן חותך בצפורנו ממול העורף של העוף, עד שחותך את המפרקת, וחותך את הסימנים.

שינויים אלו יתכנו, א. **במקום**: שדין חטאת העוף להזות את דמה למטה מחוט הסיקרא, אך מליקתה כשרה בכל מקום במזבח, ואילו עולת העוף כל עבודותיה, וגם המליקה בכללן, נעשות למעלה מחוט הסיקרא. ב. **בצורת מליקתן**: מליקת חטאת העוף נעשית במליקת סימן אחד, או הקנה או הושט, ואינו מבדיל את הראש מן הגוף, ואילו בעולת העוף מולקים את שני הסימנים, ומבדיל את הראש מן העוף. ג. **בצורת מתנות הדם**: בחטאת העוף מזה את הדם מגופו של העוף על קיר המזבח [אוהז את

העוף ומזה מדמה), ואילו בעולת העוף אין הזאה אלא רק מצוי הדם, כלומר, מקרב את הגוף אל המזבח, וממצה [סוחט] את הדם על המזבח.

עוד הבדל יסודי יש בין חטאת לעולה: חטאת, אף חטאת בהמה, שלא עשה את עבודותיה לשם חטאת, אלא לשם קרבן אחר, הרי היא פסולה, ואילו עולה שעשה את עבודותיה שלא לשם עולה, הקרבן כשר, אלא שלא עלה הקרבן לבעליו לשם חובה.

וכמו כן יש הבדל לענין מעילה, הנוגע לענינינו: חטאת העוף, הואיל והותר בשרה לכהנים, אין מועלין בבשרה, אחרי גמר עבודותיה בכשרות. אבל עולת העוף הנקטרת כולה כליל על גבי המזבח, מועלים בבשרה עד שתשרף ותצא לבית הדשן.

ושנינו שם, חטאת העוף שעשה בה שינוי באחד השינויים הנ"ל, או שעשה את עבודותיה כהלכתן אלא שהתכוון לשם עולה, בכל אלו הקרבן פסול, ואינה כשרה אלא כשעשאה למטה, כמעשה חטאת, לשם חטאת.

וכן עולת העוף, אם שינה בה בצורת עבודותיה, או במקומה, ועשה כמעשה חטאת, פסולה.

אבל עולת העוף שעשאה כמצוותה, אלא שהתכוון לשם חטאת, כשרה, אלא שלא עלתה לבעליה לשם חובתן.

אחרי שהמשנה מבארת את כל הנ"ל שנינו: **וכולן**, כל הקרבנות העוף שנעשו בהן שינויים אלו, אף כשהן פסולין, **אין מטמאין בגדים אבית** [בבית] **הבליעה**.

[עוף טהור אין לו טומאת נבילות, ונבלתו אינה מטמאה במגע ומשא כנבלת בהמה. אלא שנבלת עוף טהור, כגון שמת או שלא נשחט כהלכה, מטמאה בבית הבליעה, כלומר, שהבולע כזית מנבלת עוף טהור, כל זמן שהכזית נמצא בבית בליעתו [בגרוננו], נטמא הבולע, ומטמא בגדים, דהיינו כלים, שנוגע בהם באותה שעה.

אבל עוף שנשחט כהלכתו, אינו מטמא טומאה זו, הנקראת "מטמא בגדים בבית הבליעה".

וכן קרבן העוף שנמלק, אינו מטמא בגדים בבית הבליעה. אף על פי שאם ימלוק חולין, תהיה נבלה, והאוכלה ענוש מלקות ומטמאה בבית הבליעה. מכל מקום, בקדשים, אינה נבלה].

וקרבנות עוף ששינה בהן, אף שמליקתן פסולה, ואינן מותרות באכילה, האוכל אותן לא נטמא, ואינו מטמא בגדים בבית הבליעה. כי מליקתן מטהרת אותן ומוציאתן מידי טומאת נבילות, כדין קדשים כשרים שנמלקו (55).

ומועלין בהן, הואיל ונפסלו, ואין להם היתר לכהנים, כמו ששנינו במשנתנו [ואילו עולת העוף שעשאה כמעשה עולה לשם חטאת, וכשרה היא, בכל אופן מועלין בה, כמבואר שמועלין בבשר עולה עד שתשרף ותצא לבית הדשן].

חוץ מחטאת העוף שעשה אותה למטה כמעשה חטאת העוף, לשם חטאת, ולא שינה בה כלום, אין מועלים בה, אפילו זר הנהנה ממנה, מפני שיש לה היתר לכהנים, כמבואר במשנתנו.

זו היא משנה הראשונה.

וקתני עילויה, ובהמשך המשנה שנינו: **כל שהיה פסולו בקודש**, שכאשר הביאוהו לעזרה היה כשר ונפסל בעזרה (56), כגון אלו ששינה מקומם או ששינה צורת מתנות הדם או שמלקה ביד שמאל או בלילה, **אינו מטמא בגדים אבית** [בבית] **הבליעה**,

וכל שלא היה פסולו בקודש, אלא שאירע הפסול לפני שהוקדש, או לפני שהביאו אותו לעזרה, כגון שעבר זמנו [תורין ובני יונה שנמלקו שלא בזמן הכשרם, עיין חולין כב א] או שיבשה הגף, נסמית העין, ונקטעה הרגל [שפסולין מטעם מחוסר אבר], **מטמא בגדים אבית** [בבית] **הבליעה**, כאילו מלק חולין.

ואחד הדברים שאינו מטמא בגדים בבית הבליעה, היא עולת העוף שעשאה למטה [והיא אחת מאלו שנשנו במשנה הראשונה], ובמשנה זו היא מוגדרת כ"פסולו בקודש".

ומבואר דינו של "פסולו בקודש" לגבי טומאה בבית הבליעה. ומה דינו אם העלוהו למזבח, האם ירד או לא ירד? על כך מביא רב יוסף משנה שלישית, **וקתני**, ושנינו שם בפרק הבא: [רבי שמעון אומר: **כל שהיה פסולו בקודש, אם עלו, לא ירדו!** וזה כולל גם עולת העוף שעשאה למטה, וממילא הוא הדין לקדשי קדשים שנשחטו בדרום (57)].

תיובתא דרבה, סידרת משניות אלו, הן פירכא על דברי רבה (58), הסובר שנשחט בדרום, אם עלו ירדו.

תיו בת א! והא דפליגי בה רבה ורב יוסף, פשיטא ליה לרבי אלעזר.

הגמרא (59) מבארת, שהלכה זו שנחלקו בה רבה ורב יוסף בקדשי קדשים שנשחטו בדרום, אם עלו האם ירדו, שלדעת רבה, ירדו, ולדעת רב יוסף, לא ירדו, היה פשוט לו לרבי אלעזר, ולא הסתפק בדבר.

אלא, שהגמרא מסתפקת איזו דעה היה ברור לו, האם כרבה או כרב יוסף, וכמו שיבואר.

דאמר רבי אלעזר: עולת במת יחיד שהכניסה לפניו, לבמת ציבור,

דף ג - ב

קלטוה מחיצות לכל דבר.

"במת יחיד", היא במה שהיחיד עושה לו בראש גגו ומקריב עליה קרבנות לה'. במה זו, האסורה אחרי שנבנה בית המקדש על ידי שלמה המלך, היתה מותרת בתקופות מסויימות, כמו שמבואר בפרק אחרון של מסכת זבחים.

"במת ציבור", היא האוהל מועד, ה"משכן" שהקים משה במדבר, אשר הוקם בארץ ישראל אחרי כניסת בני ישראל לארץ ישראל, וחזר ופורק וחזר ונבנה, וגלה ממקום למקום.

דרשו חכמים, שם במסכת זבחים, שהיו זמנים שבעת שהוקם המשכן, והיא "במת ציבור", שנאסרו "במות היחיד", והיו זמנים שעל אף שהוקם המשכן, הותרו "במות יחיד", והוא, בעת שהיה המשכן בגלגל ובנוב וגבעון.

ושנינו שם במשנה: מה בין במת יחיד לבמת ציבור? והמשנה שם מונה כמה הלכות בעבודות הקרבנות שאין חייבים בהם בבמת יחיד.

כגון: שחיטת קדשי קדשים בצפון, שהשוחט קרבן עולה בבמת יחיד, אינו צריך לשוחטה על ירך המזבח צפונה, ומותר לשוחטה בדרום, או באיזה צד שהוא.

ואמר שם רבי אלעזר, שעולה שהוקדשה, בשעת היתר במת יחיד, להקריבה בבמת יחיד, והכניסה לפניו לתוך הקלעים של במת ציבור, קלטו אותה מחיצות במת ציבור, וחלים עליה כל הלכות במת ציבור המנויים שם, כאילו הוקדשה מתחילה להיקרב על גבי המזבח, על אף שמתחילה הוקדשה להקריבה בבמת יחיד.

הילכך, חייב לשוחטה בצפון המזבח, כשאר קדשי קדשים בבמת ציבור, ואם שחטה בדרום, פסולה.

ובעי רבי אלעזר (60): עולת במת יחיד שהכניסה לפניו, ועתה דינה להישחט בצפון, ששחטה בדרום (61) שנפסלה,

בדיעבד אם **עלתה, מהו שתירד**, האם יורידוה מעל המזבח? וצדדי הספק יבוארו לקמן.

והגמרא מדייקת: **מדקא מיבעיא ליה לחדא** (62), מכך שרבי אלעזר היה מסופק רק בעולת במת יחיד, שמתחילה בעת הקדשתה לא היה דינה להישחט בצפון, **מכלל**, מכללות הדברים משמע, **דאינדך**, שבעולה שהוקדשה מתחילה להקריבה בפנים בבמת ציבור, דהיינו סתם קדשי קדשים שנחלקו בהם רבה ורב יוסף, **פשיטא ליה**, היה פשוט לו הדין.

כי אם לא היתה לו הכרעה ברורה, בדין עולת במת ציבור, אם כן, מקודם היה צריך להסתפק, מה הדין בעולת במת ציבור. אלא, מוכרח, שהיה לו הכרעה ברורה.

ועתה שהוכח שלרבי אלעזר היה פשוט דין קדשי קדשים שנשחטו בדרום ונפסלו ועלו, מסתפקת הגמרא, מה היתה הכרעתו, **אי כרבה**, וירדו, **אי כרב יוסף**, ולא ירדו. כי אפשר לפרש ספיקו של רבי אלעזר, בשני הצדדים, בין אם הוא סובר כרבה, ובין אם הוא סובר כרב יוסף.

כי **חדא מגו חדא קמיבעיא ליה**, אחרי שהיה פשוט לו דין קדשי קדשים שנשחטו בדרום ועלו, הסתפק בעולת במת יחיד,

והגמרא מבארת את ספיקו: האם נאמר שהכריע הכרעה ברורה שאם עלו ירדו, כדעת רבה,

יתכן לומר: **עד כאן לא קאמר רבה התם, שאם עלו ירדו, אלא** (63) משום **שמחיצה כתיקנה פסלה**, כלומר, כשנדר להקריב העולה, נדר להקריבה בבמת ציבור, והקדשתה להקריבה בבמת הציבור היתה כתיקנה, לפיכך, אם שינה את מקומה ושחטה בדרום, פסלה, מה שאין כן בנדר עולת במת יחיד, **שהמחיצה לא היתה כתיקנה**, כלומר, מתחילה לא נדר להקריב אותה בבמת ציבור, ובשעת נדרה, נדר להקריבה בבמת יחיד, ובשעת הנדר לא חל עליה חיוב שחיטה בצפון, יש צד לומר **שלא פסלה**, אפילו אם קלטוה מחיצות ונפסלה בשחיטת דרום, מכל מקום, חיובה להישחט בצפון קל יותר, ויתכן שאפילו רבה יודה שאם עלתה לא תרד.

או שנאמר, שאין חילוק, וגם באופן זה, תרד.

ועתה מבארת הגמרא ספיקו של רבי אלעזר, אם נאמר שהיתה לו הכרעה ברורה שקדשי קדשים שנשחטו בעזרה ועלו, לא ירדו, כדעת רב יוסף:

או דילמא, יתכן לומר, **אפילו לרב יוסף דאמר: אם עלו לא ירדו** (64), הסתפק רבי אלעזר, כי יש לחלק, שבהקדישה להקריבה על המזבח בבמת ציבור, **ומחיצה כתיקנה**, שקדושת המזבח גדולה כל כך וקולטת, **קלטה** אפילו פסולין, הילכך: אם עלו לא ירדו, אבל כאשר הקדישה לבמת יחיד **ומחיצה שלא כתיקנה**, ומתחילה לא

היתה מוקדשת לקדושת מזבח, יש לומר **שלא קלטה** המזבח, לקרבן זה שנפסל. או שנאמר, שאין חילוק, וגם באופן זה, לא תרד.

ומסקינן: **תיקו!**

כל קדשי קדשים, יש בהן מעילה משעת הקדשתן עד שיהיה להם היתר לכהנים על ידי זריקה, שאז הותר הבשר לכהנים והאימורים למזבח (65).

קדשים קלים, אין להם מעילה עד שעת זריקה, שאז מועלים באימוריהן בלבד.

ומבואר עוד, שכל הקדשים שנשחטו, או שנעשו אחת מהעבודות במחשבת חוץ לזמנו או במחשבת חוץ למקומו, הקרבן פסול. והוא הנקרא "פיגול", והאוכלם חייב מלקות, והאוכל פיגול של מחשבת חוץ לזמנו, חייב כרת.

"ובלבד שיקרב המתיר כמצותו". דהיינו, שיזרוק את הדם באותה מחשבת פגול, או בשתיקה, דהיינו בלי מחשבה. אבל, אם שחט במחשבת חוץ לזמנו וזרק במחשבת חוץ למקומו, או במחשבת שלא לשמה, בקרבנות ה"פסולים שלא לשמה" יצא הבשר מאיסור פיגול של חוץ לזמנו, והאוכלו אינו חייב כרת.

נמצא, שהזריקה, היא ה"קובעת" את איסור פיגול, ולפניה, הפיגול "מיתלא תלווי", והוא בספק האם אכן ייגמרו העבודות במחשבת חוץ לזמנו.

הלכה זו נלמדה במסכת זבחים [כח ב] ממה שנאמר בפרשת פיגול "לא ירצה", ודרשינן: כהרצאת כשר כן הרצאת פסול. כלומר, "זריקת הדם", שהיא ה"מרצה" בכל הקרבנות הכשרים, אינה "מרצה" בקרבן פגול. ומכאן, שהיא הקובעת את הפיגול.

ומאחר שזריקה זו מועילה ל"קבוע" את הפיגול, אף אחרי שהקרבן נשחט במחשבת פגול, מוכח שהזריקה אינה כשפיכת מים בעלמא (66), אלא יש עליה "חשיבות" של זריקה.

והיות שהזריקה יש עליה "שם" זריקה, וחשיבות של זריקה, עלה על הדעת לומר, שכמו כן, תועיל להוציא את הפיגול מידי מעילה, הואיל ועשה מעשה זריקה, [המפעילה דינים על הקרבן]. וכן תועיל להביא קדשים קלים לידי מעילה,

ובא רב גידל אמר רב, להוציא מסברא זו, כמו שיבואר.

אמר רב גידל אמר רב: זריקת פיגול, אם שחט בחשבת פיגול, ואחר כך זרק סתם, וזריקה זו קובעת את הפיגול, **אינו מוציא** [אינה מוציאה] **מידי מעילה בקדשי קדשים** (67), כדי שייקרא שהקרבן נותר לכהנים. וכן **אינו מביא לידי מעילה בקדשים קלים** (68).

מפני שהזריקה אינה יכולה לעשות שני דברים גם לקבוע פיגול, וגם להוציא קדשי קדשים מידי מעילה ולהביא קדשים קלים לידי מעילה (69).

יתיב, ישב, אביי, וקאמר לה להא שמעתא, ואמר שמועה זו של רב גידל.

איתביה רב פפא לאביי, רב פפא מביא משנה שנשנתה לענין לחמי תודה, להקשות על רב גידל (70).

המביא קרבן תודה מביא עמה ארבעים לחמים, עשרה מהם חלות לחם חמץ, עשר חלות מצות, עשרה ריקקי מצות ועשר חלות מורבכות. והבעלים נותנים לכהן לחם אחד מכל מין לאכילת כהנים, והשאר נאכל לבעלים בקדושת קדשים קלים.

דרשו חכמים [מנחות עח ב] ממה שנאמר [ויקרא ז] "יקריב קרבנו על זבח", מלמד, שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח. כלומר (71): לחמי תודה משהוקדשו בפה, קדשו קדושת דמים, ונאסרים באכילה ובהנאה. אבל עדיין לא קדשו קדושת הגוף. ואם נטמאו ייפדו ויוצאין לחולין. ואילו שחיטת הזבח מקדשתן בקדושת הגוף [קדושת קרבן] ונפסלים בכל דיני פסולי המוקדשין, כגון טומאה, נותר וכדומה. כי שחיטת הזבח מקדשת את לחמי התודה בקדושת הגוף.

ושנינו: **השוחט את התודה, לפנים** בעזרה (72), **ולחמה** נמצאים **חוץ לחומה**, של העזרה, **לא קדש את הלחם**, בקדושת הגוף, הואיל ובשעת שחיטה לא היה הלחם בתוך העזרה, ונאמר בתורה [שם] "על זבח התודה חלות", ודרשינן "על" בסמוך (73).

עוד דרשו ממה שאמרה התורה "על חלות לחם חמץ יקריב", מלמד שאין הלחם קדוש אלא אם כששחט את הזבח היה "לחם", והוא כשקרמו פניו בתנור (74).

הילכך, ממשיכה המשנה: **שחטה**, את התודה, **עד שלא קרמו פניה בתנור, ואפילו קרמו כולן חוץ מלחם אחת מהן, לא קדש הלחם**, בקדושת הגוף, אף אותם הלחמים שקרמו פניהם.

אבל אם **שחטה**, במחשבת **חוץ לזמנה או** (75) **חוץ למקומה, קדש הלחם**, והוא לחם קודש פסול.

ומוכיח רב פפא: **אלמא**, מוכח מכך, שכשם שקדש הלחם בקדושת הגוף, למרות שהוא פיגול ונפסל הקרבן, כמו כן זריקת **פיגול, מייתי לה**, יש לה כח, להביא **לידי מעילה**. דהיינו, שאם נאמר שזריקת פיגול אינה נחשבת לזריקה המביאה לידי קדושה, וכשפיכת מים בעלמא, אם כן, למה מביאה את הלחם ליקדש קדושת הגוף (76). וקשה על רב גידל אמר רב!

אי שתיק! אביי שתק, ולא השיב לו.

ומספרת הגמרא: **כי אתא**, כשבא אביי (77), **לקמיה**, לפני **דרבי אבא**, ושאל קושיה זו על רב גידל מהמשנה של לחמי תודה, **אמר ליה**, רב אבא: **בזריקה**. כלומר, יש לחלק בין הנושאים.

הקדמה

לחמי תודה, קדושתם, קדושת הגוף היא, והיא חלה בשעת שחיטה, ובשעת שחיטה עדיין לא הוקבע הפיגול עד הזריקה, לפיכך הוקדש הלחם בשעת השחיטה. בניגוד לאיסור מעילה, שיציאתו בקדשי קדשים או הכנסתו בקדשים קלים, היא בשעת הזריקה. ואותה הזריקה הרי נעשתה בפיגול, והיא קבעה את הפיגול, הילכך סובר רב גידל שזריקה זו שנעשתה בפיגול אינה יכולה להוציא קדשי קדשים מידי מעילה, ולהביא קדשים קלים לידי מעילה.

ומבואר מדברי רבי אבא, שאין הפיגול נקבע עד הזריקה. ואין בדברים אלו חידוש, ופשוט הוא, כמבואר, שדרשינן "כהרצאת כשר כן הרצאת פסול", ואם חשב בשעת שחיטה מחשבת שלא בזמנו, ובשעת זריקה חשב מחשבת שלא במקומו [או שלא לשמה בחטאת ופסח], אינו פיגול.

אלא, שלולא דברי רבי אבא, היינו סוברים שעד הזריקה אינו פיגול, רק לענין שהאוכלו [אף בתוך זמנו] אינו חייב כרת, אבל, מכל מקום, הוי פיגול ויש עליו "שם" פיגול. ובא רבי אבא לחדש ולומר שאינו פיגול "כלל", ולא חל עליו "שם" פיגול עד שיזרק הדם (78),

ולכן תירץ, שלחמי תודה נתקדשו, על אף שהקרבת נשחט במחשבת פיגול, הואיל ועדיין אין הקרבן פיגול עד הזריקה. ועל חידוש זה של רבי אבא דנה הגמרא. ורב אשי מוכיח מדברי עולא, שחל "שם" פיגול תיכף אחר השחיטה.

קרבן מנחה טעון ארבע עבודות: קמיצה, מתן הקומץ בכלי, הולכה למזבח, והקטרת הקומץ על האישים.

ארבע עבודות הללו מקבילות לארבעת עבודות הדם שבזבח: קמיצה כנגד שחיטה, מתן הקומץ בכלי שרת כנגד קבלת הדם, הולכה כנגד הולכה, והקטרה כנגד זריקת הדם.

דיני פיגול לכל הלכותיו נאמרו במנחות כשם שנאמרו בזבחים. והאוכל מן המנחה המפגולת [מלבד הקומץ] חייב כרת [אם חשב בשעת עבודתה] מחשבת חוץ לזמנו. ואם חישוב בעת עבודתה מחשבת חוץ למקומו ענוש על אכילתה מלקות בלבד.

אמר ליה רב אשי לרבא: והא אמר עולא: קומץ פיגול, שפיגול בשעת קמיצה, **שהעלה** (79) **לגבי מזבח, פקע פיגולו ממנו** (80). והטעם יבואר בהמשך.

ומהלשון "פקע פיגולו" משמע, שכבר היה פיגול תיכף אחר הקמיצה אף קודם ההקטרה (81) אלא שפקע ממנו.

וקמיצה, היינו שחיטה, היא העבודה במנחות המקבילה לשחיטה. הרי שעולא סובר שתיכף אחר הקמיצה או השחיטה במחשבת פיגול, חל "שם" פיגול עוד טרם ההעלאה על המזבח. וקשה על מה שאמר רבי אבא שאין ה"שם פיגול" חל עד הזריקה.

ומתריצין: **אמר ליה רבא**: האמת היא כדברי רבי אבא, שאין "שם" פיגול חל עד שעת זריקת הדם או שעת הקטרת הקומץ, [ולכן אין זריקת פיגול מביאה לידי מעילה בקדשים קלים, כדברי רב גידל, ולכן קדשו הלחם].

ומה שאמר עולא, פקע פיגולו ממנו, רצונו לומר, שפקע ממנו **איסורא דמייתי לידי פיגול**, האיסור פיגול שהיה עתיד לחול בשעת ההקטרה.

דף ד - א

ומקשינן: אפילו אם לא נדייק מהלשון של עולא "פקע פיגולו", מכל מקום, יש להוכיח מעצם הדין ומהטעם שנתן עולא לדבריו.

והא קתני עלה (82): אם אחרים מביא לידי פיגול הוא עצמו לא כל שכן!?
ומבארת שם הגמרא, שרצונו לומר: אם אינו מתקבל, היאך מביא אחרים לידי פיגול. כלומר הקומץ הוא ה"מתיר" את המנחה [מנחות הנאכלות, אסור לאוכלן עד הקטרת הקומץ, והקומץ "מתירה" לאכילת כהנים], וכדי שיקרא פיגול, בעינן "קרבו מתיריו",

ואם נאמר שלא פקע פיגול ממנו, וכשמעלהו על גבי המזבח הריהו פיגול, אם כן, עפרא בעלמא הוא! נמצא ש"מתיר" השיריים [שאר המנחה שנשתייר מן הקמיצה] לא קרב, ואיך הוא מביא את השיריים לידי פיגול!

מוכרח לומר, שאינו עפר בעלמא ויש עליו "שם קומץ", אלא שפקע פיגולו ממנו, [ולכן, מותר להחזירן על גבי המזבח]. אלו הם דברי עולא, בהסברת טעמו שפקע הפיגול מהקומץ.

ומדברים אלו מוכיחה הגמרא, שהפיגול חל משעת קמיצה [ובזבח משעת שחיטה], שלא כדברי רבי אבא,

כי בשלמא אם כבר חל הפיגול לפני ההעלאה למזבח, שייד לומר, שעתה עם ההעלאה "פקע" הפיגול שכבר היה לו, מסברתו של עולא, כמבואר,

אבל, אם כדברי רבי אבא, שהפיגול עדיין לא חל עד ההעלאה, אם כן, מהי הוכחת עולא שפקע הפיגול מן הקומץ, הרי עדיין אינו פיגול? ואינו עפרא בעלמא! -

ואף בלי סברת עולא, מבואר היטב למה נתפגלו השיריים: הואיל והקומץ לא נתפגל "קודם" התרת השיריים, אלא, ששעת ההקטרה שהיא שעת התרת השיריים בקרבן כשר, היא שעת הפיגול ["כהרצאת כשר כן הרצאת פסול"], ושניהם, הפיגול והיתר השיריים, חלים יחדיו. ומאחר שהוא פיגול, הילכך נתפגלו השיריים, ולא משום ש"פקע" הפיגול ממנו. ומה היא הוכחת וסברת עולא?

ומתריצין: **הא נמי**, גם דברי עולא מתפרשים כדברי רבי אבא שלא חל הפיגול עד שעת ההקטרה או הזריקה, ועד אז אין עליו אלא **איסורא דמייתי לידי פיגול** (83),

ומכל מקום, מוכיח עולא, שפקע ממנו הפיגול [ומותר להחזירו על המזבח], כיון שאיסור זה המביא לידי פיגול, מתחיל משעת קמיצה, ואם לא ש"פקע", היה לו להיחשב כעפרא בעלמא אף לפני שיקטירנו, הואיל ויש עליו "שם איסור", ואז אינו בגדר "מתיר", ולא קרבו מתיריו,

ולמה נתפגלו השיריים? ומוכרח לומר ש"פקע" ממנו הפיגול.

ואין מדברי עולא קושיא על דברי רבי אבא (84).

הגמרא ממשיכה להקשות על דברי רבי אבא, [ותירוצו על דברי רב גידל], שהפיגול לא חל עד שעת הזריקה, ומוכיחה מדברי האמורא אילפא הסובר שהפיגול חל משעת שחיטה.

אמר ליה רבינא לרב אשי: והאמר אילפא, שנינו במסכת זבחים [כט ב]: זה הכלל: כל השוחט והמקבל והמהלך והזורק [במחשבה] לאכול ולהקטיר חוץ למקומו, פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו, פגול וחייבין עליו כרת.

ובלבד שיקריב המתיר כמצותו!

כיצד קרב המתיר כמצותו? שחט [במחשבה] חוץ לזמנו, וקבל והלך וזרק בשתיקה [בלי מחשבת פסול], זהו שקרב המתיר כמצותו.

כיצד לא קרב המתיר כמצותו? שחט חוץ למקומו, קבל והלך וזרק חוץ לזמנו, או ששחט חוץ לזמנו, קבל והלך וזרק חוץ למקומו, זהו שלא קרב המתיר כמצותו.

אמר רבי יהודה: זה הכלל: כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום, פגול וחייבין עליו כרת. ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן, פסול ואין בו כרת.

וחכמים אומרים: זה וזה, פסול ואין בו כרת.

ונחלקו שם אמוראים בביאור מחלוקת רבי יהודה וחכמים.

אילפא סובר: **מחלוקת**, שנחלקו בה רבי יהודה וחכמים היא, **בשתי עבודות**. **כגון**: דהשוחט **אמר** "הריני שוחט סימן ראשון [הקנה או הושט], על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, וסימן שני, על מנת לאכול או להקטיר חוץ למקומו (85),

רבי יהודה סובר: "מפגלין בחצי מתיר", דהיינו שכדי לפגל מספיק לחשוב מחשבת פיגול בחצי עבודה, כגון בחצי השחיטה, שהיא אחת מהעבודות בקדשים ה"מתירות" את הקרבן, נמצא, שכאשר שחט סימן ראשון במחשבת חוץ לזמנו כבר נקבע פיגולו, ונקבע איסורו לאיסור פיגול שיש בו כרת טרם הגעת מחשבה המעכבת, הילכך, האוכל ממנו כזית, ענוש כרת.

וחכמים סוברים: "אין מפגלים בחצי מתיר", כלומר, לא מספיקה מחשבת פיגול בחצי עבודה, נמצא שפיגולו באה בגמר עשיית המתיר, דהיינו גמר שחיטת שני הסימנים, וכיון ששתי מחשבות הפיגול חלות כאחת, יש כאן "עירובי מחשבות" של חוץ לזמנו עם חוץ למקומו, לפיכך "לא קרב המתיר כמצותו", ואין עליו שם פיגול של חוץ לזמנו גרידא, הילכך: אינו פגול להיענש כרת.

אבל, אם חשב **בעבודה אחת**, מחשבת חוץ לזמנו עם מחשבת חוץ למקומו, בסימן אחד, **דכולי עלמא**, מודה רבי יהודה לחכמים **שעירובי מחשבות הואי**, ואין האוכלו ענוש כרת. אלו הם דברי אילפא.

ומדברי רבי יהודה, לפי ביאורו של אילפא, מוכח, שהפיגול חל תיכף בשעת שחיטה, [ואפילו בשחיטת סימן אחד]. כי אם נאמר, כדעת רבי אבא, כפי תירוצו של רבא שהפיגול חל בשעת זריקה, נמצא, שאפילו אם חשב בסימן ראשון חוץ לזמנו ובשני חוץ למקומו, מכל מקום, שתי המחשבות חלות בבת אחת בשעת הזריקה, ובשעת חלות הפיגול כבר נתערבו המחשבות, ואין כאן קביעה קודמת של מחשבת חוץ לזמנו. ולמה סובר רבי יהודה ש"נקבע" פיגולו במחשבת חוץ לזמנו (86)? ומתרצינן: **הכי נמי**, גם על דברי אילפא, נתרץ, שרבי יהודה סובר שהפיגול נקבע בשעת זריקה, ואז **לכי זריק**, כשאכן יזרוק את הדם, **תיגלי מילתא למפרע** (87) שחל הפיגול משעת שחיטת סימן ראשון, הילכך, נקבע הפיגול במחשבה ראשונה שהיא מחשבת חוץ לזמנו (88).

ביאור זה של רב אשי אליבא דרבי אבא, הוא לדעת אילפא. אבל רבי יוחנן בגמרא זבחים [שם] סובר שרבי יהודה חולק אף בעבודה אחת, וסובר שנקבע פיגול של מחשבת חוץ לזמנו, מפני ש"תפוס לשון ראשון", כלומר, בעירוב שתי מחשבות נתפסת הראשונה, אף כאשר בשעת חלותן הן כבר מעורבות (89), הילכך, מבארת הגמרא: **אי בעבודה אחת, אי בשתי עבודות**, כלומר, גם לדעת רבי יוחנן, יתבאר כמו לדעת אילפא, שבשעת הזריקה שהיא שעת חלות הפיגול, חל ראשון ראשון, ונתפסת מחשבת חוץ לזמנו.

ומקשינן: **אי הכי**, אם כן, שהפיגול חל ל"מפרע" משעת השחיטה, קשה, **גבי תודה** ו**נמי** (90) **עד דזריק**, ואז תוקבע הפיגול למפרע משעת השחיטה?

ובכל זאת, אף שנקבע הפיגול למפרע, לדעת רבי אבא, משעת השחיטה, אמרה המשנה שהוקדש הלחם בקדושת הגוף בשעה שנשחט הזבח במחשבת פיגול, החל למפרע, למרות שהזבח נתפגל, ואם כן, מוכח, שמחשבת פיגול מרצה לקדש הלחם, ולמה לא תרצה מחשבת פיגול להביא קדשים קלים לידי מעילה [ולהוציא קדשי קדשים מידי מעילה].

וחוזרת הקושיה: מה שונה חלות קדושת הגוף בשחיטת פיגול מחלות דין מעילה? וקשה על רב גידל אמר רב?

ומתריצין: הגמרא חוזרת בה מכל השקלא וטריא לחלק בין קדושת הלחם שהיא בשעת שחיטה לבין דין מעילה שהוא בשעת זריקה (91), **אלא, מאי**, מה ששנינו שהלחם נתקדש בשחיטת פיגול, **לאו לחיוביה במעילה** (92), כלומר, אין הלחם קדוש קדושת הגוף ממש, כיון שהשחיטה היתה במחשבת פיגול,

אלא ליפסל, דבעי שריפה, כלומר, הלחם אינו חולין, ונתקדש קדושת הגוף שאם יגע בהם טבול יום ומחוסר כפורים [נגיעה זו אינה מטמאה חולין], יטמא הלחם, וטעון שריפה. וכן אם יעבור עליו לילה ["לינה"] טעון שריפה (93).

ביאור (94): עבודת פיגול ה"מרחקת" מתכלית הקרבן, יכולה להביא רק לידי "פסולי", שהלחם יהיה טעון שריפה, אבל אינה יכולה להביא קדשים קלים לידי מעילה. אדרבה! כל דין מעילה החל בקדשים קלים והפוקע בקדשי קדשים, הוא בשחיטה כשרה בלבד, שהקרבן הגיע לתכליתו, ולא בעבודת פיגול.

הילכך, אין קושיא מלחמי תודה על דברי רב גידל אמר רב.

הגמרא מביאה ברייתא לסיוע לדברי רב גידל אמר רב, שזריקת פיגול אינה מוציאה קדשי קדשים מידי מעילה.

לימא, האם נאמר, שברייתא זו **מסייע ליה**?

שנינו: **הפיגול, לעולם מועלין בו!**

האם **לאו**, שהברייתא מדברת באופן שאף על גב דאיזרק, שכבר זרקו את הדם, ובכל זאת מועלין בו והזריקה לא הוציאה מידי מעילה, **ומסייע ליה**, והברייתא היא סיוע לדברי רב גידל הסובר כן.

ודחינן: **לא!** אין מברייתא זו סיוע, כי הברייתא מדברת, **דלא זרק**, שעדיין לא זרק את הדם, ולכן יש בו דין מעילה. ואין הכי נמי, אם כבר זרק את הדם, יש לומר שהזריקה מוציאה מידי מעילה!

ותמהינן: **אי**, אם מדובר, **דלא זרק הדם, מאי למימרא!**? מה באה הברייתא להשמיענו, **פשיטא, הרי עדיין לא יצא מכלל** (95) **"קדשי ה'"** (96)? והגמרא חוזרת בה, ממה שתירצה שעדיין לא זרק את הדם, **אלא, לעולם דזריק, ובכל זאת אין מברייתא זו סיוע לרב גידל, ומדוע? כי תניא ההיא**, הברייתא מדברת בקרבן **עולה**, שיש לה מעילה - בקרבן כשר, גם אחרי זריקה, הואיל ובשרה אינה נאכלת לכהנים, והיא מ"קדשי ה'" אף אחרי זריקה (98), הילכך, יש בה מעילה, גם כאשר נתפגלה, אבל, לגבי שאר קדשי קדשים, היוצאים מידי מעילה בזריקה, אין סיוע מהברייתא, ויתכן שהם יוצאים מידי מעילה אף בזריקת פיגול.

ותמהינן: **אי**, אם הברייתא מדברת **בעולה, פשיטא**, שמועלין בה אף לאחר זריקה, גם אם לא נתפגלה משום **דגבוה היא כולה**, היא עולה כליל על המזבח,

ולמה אמרה הברייתא שמועלין בה דוקא כשנתפגלה?

דף ד - ב

ועוד, הוכחה כדברי רב גידל, **דקתני סיפא**, של אותה הברייתא: **לן דמה**, ולא נזרק ביום הקרבנו, **אף על פי שחזר וזרקו**, למחרתו, **מועלין בו**,

ועתה, **אי אמרת בשלמא**, שהברייתא מדברת **בחטאת, שפיר**, משמיעה לנו הברייתא, שמכיון שלן דמה, והזריקה פסולה היא, לכן לא יצאה מ"קדשי ה'", ומועלין בה. ואילו לא לן דמה, אין מועלין בה, ככל חטאת כשרה היוצאת מידי מעילה בזריקת הדם,

אלא, אי אמרת, שהברייתא מדברת **בעולה**, קשה: וכי **צריכא למימר**, שמועלין בה? **פשיטא!** הלא כל עולה, אף שעבודותיה נעשו בכשרות, מועלין בה?

כלומר, המקשן [שהוא לשיטת רב גידל] משווה דיני הלנת הדם לדיני פיגול, וכשם שרב גידל סובר, שזריקת פיגול, אינה מוציאה מידי מעילה, כן, סובר המקשן, שזריקת דם הנפסל בלינה, אינה מוציאה מידי מעילה, וכיון שהוכרח שמדובר בחטאת, יש ללמוד מהברייתא, שכשם שזריקת דם שנפסל בלינה אינה מוציאה מידי מעילה, הוא הדין זריקת פיגול, כדברי רב גידל.

ומתרץ התרצן [החולק על רב גידל]: אכן, **סיפא** המדברת בחטאת, **ודאי מסייע ליה**, כמבואר, שזריקה פסולה, כגון: לן דמה, אינה מוציאה מידי מעילה,

והוא הדין, והוא הטעם שזריקת פיגול אינה מוציאה מידי מעילה!

ומבררת הגמרא: **רישא מאי**, הרישא של הברייתא, המדברת בענין "פיגול", האם גם היא מסייעת לרב גידל, ונאמר, **הואיל ומסייע ליה סיפא** כשם שהסיפא מדברת בחטאת, **מסייע ליה נמי רישא** כן גם הרישא. ויש סיוע לרב גידל, שרק מפני שהחטאת נתפגלה, מועלין בה, ואילו לא נתפגלה, אין מועלין בה, מוכח ב"מפורש" כדברי רב גידל, שזריקת פיגול אינה מוציאה מידי מעילה?

ודחינן: וכי **סיפא ודאי מסייע ליה** (99)?! הלא יש לחלק בין זריקה שלאחר לינה, לבין זריקה שלאחר פיגול [וטעם החילוק יבואר], ולומר, שזריקה שלאחר לינה, אינה מוציאה מידי מעילה, מה שאין כן זריקה שלאחר פיגול, מוציאה מידי מעילה [שלא כדברי רב גידל]?

ומבארת הגמרא: **מאי שנא**, מה שונה זריקה שלאחר לינה מזריקה שלאחר פגול,

כלומר, זה וזה פסול הוא, ומה ההבדל ביניהם?

החילוק הוא: **הלנה דקעביד בידיים**, כלומר, הזריקה לא נעשתה ביום הקרבנות, ויש כאן חסרון ב"מעשה" עבודת הקרבן, (100) הילכך, אף כשיזרוק את הדם למחרתו, **לא מהני זריקה** זו, הפסולה, ושנפסל ב"ידיים", **לאפוקי מידי מעילה** (101), מה שאין כן, פיגול, שהפסול נעשה במחשבה בלבד, **דלא קא עביד בידיים**, עדיין יתכן לומר, שהתנא של הברייתא סובר, שמהני ליה זריקה לאפוקי מידי מעילה, שלא כדברי רב גידל (103).

וממילא, אין ראייה מהסיפא לדברי רב גידל (104).

הגמרא מביאה ברייתא אחרת לסיוע לרב גידל.

לימא, האם נאמר: **הא ברייתא זו, מסייע ליה** לרב גידל.

שנינו: **הפיגול בקדשי קדשים, מועלין בו**.

האם **לאו**, שהברייתא מדברת, **אף על גב דזרק את הדם, ומועלין בו**, והזריקה לא הוציאה מידי מעילה, כדברי רב גידל, והברייתא **מסייע ליה**.

ודחינן: **לא!** הברייתא מדברת דעדיין **לא זרק** (105)!

ומקשינן: **אבל**, אם כבר **זרק, מאי**, מה סובר התנא של הברייתא, וכי סובר **הכי נמי דאין מועלין בו!**

אם כן, קשה, **אמאי קתני סיפא**, למה שנינו בסיפא של הברייתא: הפיגול **בקדשים קלים**, **אין מועלין בו**, מפני שלא נעשו העבודות בכשרות, והאימורין לא באו להיות מ"קדשי ה'",

ואם מדובר כשעדיין לא זרק, מה החידוש בברייתא, פשיטא שאין מועלין בקדשים קלים לפני זריקת הדמים?

אלא ודאי, מוכרחים לומר, שכבר זרק. וכיון שהזריקה היתה פגולה, לכן לא באו האימורין לידי מעילה, כדברי רב גידל! ועוד (106), אם לדבריך יש חילוק בין לפני זריקה לבין אחריה, למה חילק התנא של הברייתא בין קדשי קדשים לקדשים קלים,

ליפלוג ברישא, היה יכול לחלק בקדשי קדשים עצמם, **וליתני**, וכן היה לו לשנות: **לפני זריקה מועלין בו, לאחר זריקה אין מועלין בו?**

ומסקינן: **ההוא**, הסיפא, **ודאי מסייע ליה**, לרב גידל, האומר שזריקת פיגול אינה מביאה קדשים קלים לידי מעילה, הואיל והסיפא ודאי מדברת אחרי הזריקה, כמבואר.

הגמרא מבררת: **לימא**, האם נאמר, **שהואיל ומסייע ליה סיפא**, **מסייע ליה נמי רישא?** ונאמר שכשם שהסיפא מדברת בשכבר זרק, כן הרישא. ומוכח, שקדשי קדשים אינם יוצאים מידי מעילה בזריקת פיגול, כדברי רב גידל.

ודחינן: לא מוכרח לומר כן! ויתכן לומר שהרישא מדברת כשעדיין לא זרק,

ומה שהקשה המקשו, שאם כן היה לו להתנא לחלק בקדשי קדשים עצמם, בין לפני הזריקה לבין אחריה, כנ"ל,

נתרץ, משום **שקדשים קלים, פסיקא ליה**, הדברים פסוקים [ברורים וקבועים], כי אין בקדשים קלים הבדל בין קרבן לקרבן, ובכל הקרבנות, אין מועלין בהן בזריקת פיגול,

אבל, **הכא** בקדשי קדשים, **לא פסיקא ליה**, אין הדברים פסוקים, כיון שקרבן עולה, יש בה מעילה אף אחרי זריקה,

לכן לא רצה התנא לומר [לדברי החולק על רב גידל]: "לאחר זריקה אין מועלין בו", כיון שהלכה זו אינה בכל קרבנות קדשי קדשים.

ועוד, שבקדשי קדשים אינו דבר פסוק ומוחלט, ויצטרך לחלק בין לפני זריקה לבין אחריה, ואילו בקדשים קלים, לעולם אין מועלים בהם, בין לפני זריקה ובין אחר הזריקה.

ולמסקנא : יש מברייתא זו ראייה לדברי רב גידל שקדשים קלים אינם באים לידי מעילה בזריקת פיגול, ואין מברייתא זו ראייה לדבריו שקדשי קדשים אינם יוצאים מידי מעילה בזריקת פיגול (107).

שנינו במשנתנו : **כלל אמר רבי יהושע : כל שהיתה לה שעת היתר לכהנים, אין מועלין בה, וכל שלא היתה לה שעת היתר לכהנים, מועלין בה.**

איזוהי שהיתה לה שעת היתר לכהנים? שלנה ושנטמאה ושיצאת. ואיזוהי שלא היתה לה שעת היתר לכהנים? שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה ושקבלו פסולין וזרקו את דמה.

הגמרא דנה : מה היא שעת ההיתר להוצאת קדשי קדשים כשרים מידי מעילה (108). ועל שעה זו שנינו : שאם נפסלו בתוך שעת ההיתר, לא יצאו מידי מעילה, ואם נפסלו לאחריה, יצאו מידי מעילה.

אמר ליה בר קפרא לבר פדא (109) : בן אחותי! ראה, התבונן, מה אתה שואלני למחר בבית המדרש! כלומר, מחר, כששנינו נהיה עסוקים בהלכה, שאל ממני! כדי לברר הדבר. והכן עצמך לדקדק בדבר כדי שנישא וניתן בה למחר.

מה ששנינו במשנתנו "שעת היתר לכהנים", האם שעת **היתר שחיטה שנינו** שמיד שנעשה השחיטה בהכשר, יצאו מידי מעילה, [אף על פי שאחר כך נפסלו], והיא שעת היתר ל"עבודת" (110) כהנים, הואיל והשחיטה כשרה בזר, ומשעת קבלת הדם, אין העבודות כשרות אלא בכהנים.

דף ה - א

או, היתר זריקה שנינו. שמשעה שהיו ראויים לזריקה, כגון שנתקבל הדם בהכשר, אין בהם מעילה [אף על פי שאחר כך נפסלו], כיון שהיו ראויים לזריקה, כ"זרוק דמי", (111) ופקעי מהם היותם "קדשי ה'", **או, היתר אכילה שנינו**, שרק אחרי שנזרק הדם בהכשר, ונהיו ראויים לאכילת כהנים, יוצאין מידי מעילה (112).

ופושטת הגמרא (113) : **חזקיה אמר : היתר שחיטה (114) שנינו (115). רבי יוחנן אמר : היתר אכילה שנינו.**

הגמרא מביאה את משנתנו להקשות על דברי רבי יוחנן, וגם שאינה מדוייקת לדברי חזקיה.

אמר רבי זירא: לא דייקא מתניתין, לא כחזקיה ולא כרבי יוחנן (116).

תנן שנינו במשנתנו: איזוהי שהיתה לה היתר לכהנים? שלנה ושנטמאת ושיצאת,

מאי (117), מה פירוש "שלנה", האם לאו, דלן הדם, אחרי קבלתו בכלי, ועל כך קתני: אין מועלין בו, כיון שהיה לו היתר לזריקה, ושמע מינה: היתר זריקה שנינו?

כלומר, אם פירוש המשנה הוא שלן הדם ולא נזרק, בודאי קשה על רבי יוחנן הסובר שהקרבת יוצא מידי מעילה רק אם נזרק כמצותו. ולמה אמרה המשנה שקודם הזריקה כבר יצא מידי מעילה?

ואילו לחזקיה אין סתירה מהמשנה, אבל, מכל מקום, אינה מדוייקת, שהרי אמרה "לן דמה", ולא אמרה חידוש גדול יותר, שתיכף אחרי שנשחט, אפילו אם לא נתקבל הדם בכשרות, אין מועלין בו.

ועל אף שהקושיא היא גם על חזקיה, מכל מקום, עיקר הקושיא היא על רבי יוחנן.

ודחינן: לא! אין הכרח מהמשנה, כי אפשר להעמידה, דלן בשר, אבל דם, כבר איזדריק [נזרק], משום הכי, הואיל והבשר נפסל אחרי שבא לידי היתר אכילה, לכן קתני, שאין מועלין בו (118).

הגמרא ממשיכה להוכיח כמאן דאמר היתר זריקה, מהסיפא של המשנה (119).

תנן, שנינו במשנתנו: ואיזו היא שלא היה לה שעת היתר (120) לכהנים? שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה ושקבלו פסולין וזרקו את דמה.

היכי דמי, במה המשנה מדברת? אי דקבלו פסולין או זרקו פסולין, קשה, למה לי תרתי,

כלומר, אחד משניהם, או קבלו פסולין או זרקו פסולין, הוא לאו דוקא, ומיותר הוא,

דאם נפסל בקבלה שקיבלו טמא או בעל מוס, ולכן לא יצא מידי מעילה, כמאן דאמר היתר זריקה, קשה, למה תנן: או שזרקו פסולין? ואם לא נפסל בקבלה אלא בזריקה, ולכן לא יצא מידי מעילה, כמאן דאמר היתר אכילה, קשה, למה תנן: או שקיבלו פסולין, הלא אפילו אם קיבלו כשרים, גם כן, לא יצא מידי מעילה?

ואין לתרץ ולומר, שהמשנה סוברת כמאן דאמר: היתר אכילה, ובאה לומר "לא זו אף זו", כלומר, לא רק אם קיבלו פסולין, לא יצא מידי מעילה, אלא אפילו אם קיבלו כשרים, הואיל וזרקו פסולין, לא יצא מידי מעילה,

כי, למאן דאמר היתר אכילה, אין שום נפקא מינה באיזו עבודה נפסל. וכל זמן שלא בא להיתר אכילה, לא יצא מידי מעילה. ולא שייך לומר "לא זו אף זו".

אלא, מדויק המקשן (121), האם **לאו**, מה שאמרה המשנה **דקיבלו פסולין דוקא**, הוא מדויק, והקבלה בפסולין היא הגורמת שלא יצא מידי מעילה, ומה שאמרה המשנה "וזרקו את דמה" הוא "לאו דוקא",

אלא, שהמשנה הוכרחה להוסיף "וזרקו את דמה", כי אם היתה אומרת [לפי המקשן, הסובר: היתר זריקה] רק "קיבלו פסולין", היה אפשר לטעות ולומר, שנקטה "קבלה", מפני שהיא העבודה הראשונה של הכהנים, ואין הכוונה ל"קבלה" דוקא,

הילכך, הדגישה המשנה ואמרה גם "זריקה", כדי להודיע ש"קבלה" דוקא, ולא מפני שהיא העבודה הראשונה.

ושמע מינה: היתר זריקה (122) שנינו.

מתקיף ליה רב יוסף: ואי סלקא דעתך, אם עלה על דעתך, **שאיכא לפלוגי הכי**, לחלק כן את לשון המשנה, ולומר שמה שאמרה "קיבלו פסולין", הוא דוקא, משום הקושיא למה אמרה המשנה גם קיבלו פסולין וגם זרקו פסולין,

יש להקשות, **הא דתנן**, כפילות לשון זו שנינו גם במשנה אחרת, ואיך תתבאר המשנה ההיא? אמרה התורה [ויקרא ו] "זאת תורת החטאת ... ואשר יזה מדמה על הבגד ... תכבס", כלומר, ואם הוזה מדמה על הבגד, אותו מקום דם הבגד אשר יזה עליה, תכבס במקום קדוש (123).

ודרשו חכמים: "אשר יזה" ב"ראוי להזות", דהיינו חטאת כשרה, אבל חטאת פסולה שהוזה מדמה על הבגד, אינו טעון כיבוס (124).

ושנינו [זבחים צב א]: **חטאת פסולה, אין דמה טעון כיבוס, בין שהיתה לה, מתחילה, שעת הכושר**, לזריקה (125) **ואחר כך נפסלה, ובין שלא היתה לה שעת הכושר ונפסלה.**

ואי זו היא שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה? שלנה, הדם (126), ושנטמאת או שיצאה.

איזוהי שלא היתה לה שעת הכושר? שנשחטה, במחשבת חוץ למקומה, או חוץ לזמנה, ושקבלו פסולין וזרקו את דמה.

ודנה הגמרא: זה שאמרה המשנה זו "ושקבלו פסולין וזרקו את דמה", **היכי דמי**, במה מדובר?

אילימא, אם נאמר, כמו שדייקנו על משנתנו לגבי מעילה, **דקבלוהו פסולין**, וגם **זרקו פסולין**, הרי קשה, כי האם נדייק: **קיבלוהו פסולין וזרקוהו פסולין** (127) **הוא**, רק אז נאמר הדין **דאין דמה טעון כיבוס**, **הא**, אבל, אם **קבלוהו כשרים וזרקו כשרים**, [או **זרקו כשרים** (128)] כלומר, או שקיבלו פסולים וזרקו כשרים, או שקיבלו כשרים וזרקו פסולים, **דמה טעון כיבוס?**

דבשלמא, המשנה של מעילה, שדייק אותה רבי זירא, ופירשה: או קיבלו פסולין או זרקו פסולין, היה מוכרח להכריע להלכה איזהו מהן "דוקא" ואיזהו ננקט דרך אגב, כי יש בהכרעה זו נפקא מינה לדינא, מתי יוצא מידי מעילה, האם בקבלה או בזריקה, והכריע רבי זירא, ש"קבלו פסולין" נשנית ב"דוקא", ואילו זרקו נשנית דרך אגב.

אבל לגבי חטאת, אין שום צורך להכריע בדבר, כי בכל אופן שנפסלה החטאת אין דמה טעון כיבוס, הילכך, אפשר לפרש המשנה: או קיבלו פסולין וזרקו כשרים, או קיבלו כשרים וזרקו פסולין, דמה טעון כיבוס,

וקשה, איך אפשר לפרש כן את המשנה, שבאה לחדש שאם קיבלו כשרים וזרקו פסולין, אין דמה טעון כיבוס, ואז משמע, שאך ורק משום שהחטאת נפסלה עתה בזריקה לכן אין דמה טעון כיבוס.

והרי בין כך ובין כך, אין דמה טעון כיבוס מטעם אחר, כיון שכבר נזרק הדם,

קרי כאן, הלא אפשר לקרוא עליה את הפסוק **"אשר יזה מדמה"**, ודרשינן: **ולא שכבר הוזה**, כלומר, דם שניתז אחרי זריקתו, אינו טעון כיבוס (129),

ולאיזה צורך פטרה המשנה מכיבוס, בגלל שהזריקה היתה פסולה? מכל מקום, אף אם הזריקה היתה כשרה, אין טעון כיבוס (130).

ובשלמא, מה שאמרה המשנה: קיבלו פסולין, יש בכך חידוש, שאם ניתז הדם "לפני" גמר הזריקה [ולא קרינן "אשר יזה", ולא שכבר הוזה], אין דמה טעון כיבוס, אך ורק מפני שהקרבו כבר נפסל בקבלה פסולה, אבל, לאיזה צורך אמרה המשנה "וזרקו את דמה".

אלא מאי, טוען רב יוסף לרבי זירא, הוכרחת לפרש, שמה שאמרה המשנה "וזרקו את דמה" **"לאו דוקא"**, ובדרך אגב ל"קבלו פסולין",

אם כן, **הכי נמי**, גם המשנה של מעילה, מה ששנתה "קבלו פסולין", תפרשנה שהוא "לאו דוקא", ועיקר החידוש הוא "זרקו פסולין" (131), כי התנא של משנתנו סובר, "היתר אכילה"! ואף אם קיבלו כשרין, הואיל וזרקו פסולין, ולא בא להיתר אכילת כהנים, מועלין בו.

ונדחית הראיה שהביא רבי זירא, שהיתר זריקה שנינו.

אמר רב אסי (132): **אם כן**, שבשתי המשניות, כאן במעילה ושם בזבחים, ישנן לשונות כפולות מיותרות, ואחת מהן היא "לאו דוקא", **למה לי למיתני תרתי**, למה נשנו שתיהן בלשונות מיותרות?

בשלמא, אם אחת מהן היא מדוייקת, אז אפשר לומר שהשניה נשנתה בסגנון שווה, כדרכה של המשנה. אבל, אם אמרת ששתיהן "לאו דוקא", קשה, למה נשנו בלשונות מיותרות?

אלא, מסיק רב אסי: **לעולם**, אפשר לומר דמשנת **מעילה** היא "דוקא" (133), והמשנה מדברת באופן שהפסולין גם קיבלו וגם זרקו [כמו שיבואר],

ואם תאמר: למה לי את שניהם? כלומר, הרי כבר נפסל בקבלת פסולין, ולמה שנתה המשנה "וזרקו פסולין"?

הא קמשמע לן, כי המשנה באה ללמדנו הלכה אחרת,

והיא: **דפסול**, מי שהוא פסול לעבודה **עושה שיריים**, אם קבל את הדם וזרקו, נעשה דם הנשאר בצואר הבהמה "שיריים". "שיריים" אלו אינם ראויים עוד לזריקה. הילכך, אפילו אם יחזור כהן כשר ויקבל את הדם הנשאר ויזרקנו, אינו כלום.

וכך מתפרשת המשנה: הטעם שהקרבן פסול, ולא תועיל לו חזרת קבלה וזריקה [והילכך, לא יצא מידי מעילה] הוא: משום שכבר נזרק הדם על ידי פסול (134),

דאף על גב (135) דבתחילה **קיבל פסול וזרק**, ואחר כך **קיבל כשר וזרק**, **לאו כלום הוא**. **מאי טעמא?** משום **דשיריים נינהו**, הם שיירי דם פסול,

ואילו אם עדיין לא זרק פסול את הדם, אלא, הפסול קיבלו בלבד, ונשאר בצואר הבהמה מ"דם הנפש" [דם הראוי לזריקת זבחים], יכול הכשר לחזור ולקבל ולזרוק, והקרבן יהיה כשר, ויצא מידי מעילה!

וזה מה ששנתה המשנה כפילות הלשון "קיבלו פסולין וזרקו את דמו", להשמיענו, שזה הטעם למה אין "תיקון" לקרבן, ולכן לא יצא מידי מעילה.

והיות ומשנת מעילה מדוייקת, ואין בה לשונות מיותרות, לכן, שנתה המשנה לגבי חטאת גם לשון זו, בלשון שוה למשנת מעילה.

או, שגם משנת חטאת באה ללמדנו אותו החידוש (136): הבגד אינו טעון כיבוס, כיון שהחטאת נפסלה, ואין לה תיקון, כיון שהדם כבר נזרק, ואילו אם עדיין יש לה תיקון, ואכן תיקונה, טעון כיבוס.

ועתה, אין ממשנתנו שום הוכחה, ולא נפשטה האיבעיא. כי יש לדייק ממנה, כמו שדייק רבי זירא, כמאן דאמר היתר זריקה, ומאידך, אפשר לפרשה, כמו שפירשה רב אסי, כמאן דאמר היתר אכילה.

טרם שהגמרא מביאה ברייתות, להוכיח מתי יוצאים קדשי קדשים מידי מעילה, האם בשעת שחיטה, או קבלה, או בזריקה, דנה הגמרא בדין "פסול עושה שיריים" (137).

ומקשינן על רב אסי: איך פירש את המשנה, כדבר הפשוט, ש"פסול עושה שיריים",

והא בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: פסול, מי שהוא פסול לעבודה (138), אם קבל וזרק **מהו**, מה הדין, **שיעשה שיריים**, האם יכול כהן כשר לחזור ויקבל ויזרוק, והקרוב יהיה כשר?

וצדדי הספק הם: האם נאמר, שכיון שהפסול זרק את הדם, נתן לדם הנשאר בצואר הבהמה דין של "שיריים", ושוב אינו ראוי לזריקה. או שנאמר, שאין "כח" לזריקת פסול שתעשה את הדם הנשאר ל"שיריים", ויכול הכשר לחזור ולקבל ולזרוק, והקרוב יהיה כשר?

ואמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: אין לך דבר, אין לך זריקה פסולה **שיעשה שיריים, אלא**, זריקה במחשבת **חוץ לזמנו וחוץ למקומו**, ומה הטעם? **הואיל** וזריקת פיגול **מרצין לפיגול** (139), ומן התורה קובעת את הפיגול [מבואר לעיל ב ב ו ג], והואיל ושם "זריקה" עליה, ואינה כשפיכת מים בעלמא, לכן עושה את שיירי הדם ל"שיריים", ושוב לא יוכל הכשר לחזור ולזרוק את ה"שיריים" (140), **מאי לאו**, האם לא פשט רבי יוחנן: **בר מפסול**, שרק כשנזרק במחשבת פיגול, מה שאין כן, שאר פסולין שזרקו את הדם, זריקתן אינה זריקה, והיא כשפיכת מים בעלמא, והדם לא נעשה "שיריים", ויכול הכשר לחזור ולקבל ולזרוק.

וקשה על רב אסי, המדייק ממשנתנו, כדבר הפשוט, שכל הפסולין עושין "שיריים"?

ומתרצינן: **לא!** רבי יוחנן לא מיעט פסול, אלא: **אפילו פסול** עושה שיריים, כשם שמחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו עושה "שיריים".

ותמהינן : איך יתכן לומר כן בדברי רבי יוחנן?! **והא "אין לך דבר", קתני**, רבי יוחנן אמר במפורש, ששום פסול אינו עושה שיריים, חוץ ממחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו?

ומתרצינן : **הכי קאמר**, כך אמר רבי יוחנן : **אין לך דבר "שאינו מרצה בקרבן ציבור" ועושה שיריים, אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו,**

אבל טמא, דאיתיה בקרבן ציבור, משוי, עושה שיריים. כלומר, פסול כזה שהוא כשר בקרבן ציבור, כגון : טמא, עושה שיריים. מפני שהואיל ועבודתו כשרה בקרבן ציבור, לכן עושה זריקתו "שיריים" אף בקרבן יחיד שעבודתו פסולה לגמרי, כי מכל מקום יש לזריקתו חשיבות במקצת,

ואילו, **שאר פסולין**, כגון : בעלי מומין (141), **דלא איתנון בציבור**, שאינם כשרים אפילו בקרבן ציבור, **לא משוין**, אינם עושים שיריים, ואין זריקתן זריקה כלל, חוץ ממחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו, הפסול אפילו בציבור, ובכל זאת עושה שיריים, הואיל ומרצין לפיגולן.

ומתורץ, שעתה גם רבי יוחנן סובר : טמא עושה שיריים, ומשנתנו שדייק ממנה רב אסי שפסול עושה שיריים, מדברת בטמא. והואיל וגם קיבל וגם זרק, לכן לא יצא מידי מעילה, ואילו אם קיבל בלבד, עדיין יש אפשרות להוציאו מידי מעילה, כשיחזור הכשר ויקבלנו ויזרקנו.

הגמרא חוזרת להביא ראיה מברייתא למאן דאמר : היתר זריקה.

תא שמע, שנינו : **הפיגול**, קרבן שנתפגל, לא יצא מידי מעילה, **ולעולם מועלין בו.**

באיזה עבודה נתפגל? האם **לאו**, שנתפגל בשחיטה או בקבלה, **דלא זרק**, ועדיין לא זרק את הדם (142)? וכיון שגם אפשר לפרש את הברייתא שנתפגל בקבלה, הילכך : **שמע מינה**, אפשר ללמוד הימנה שהיא סוברת **היתר זריקה שנינו!**

והטעם שמועלין בו הוא רק משום שנתפגל, ואילו לא נתפגל, היה יוצא מידי מעילה בקבלה, כדברי מאן דאמר היתר זריקה!

כי אם היתה סוברת היתר שחיטה, כבר יצא מידי מעילה בשחיטה, ושוב לא יחזור לידי מעילה בקבלה פגולה.

ואם היתה סוברת, שאינו יוצא מידי מעילה עד לאחר הזריקה כמאן דאמר : היתר אכילה, קשה, למה אמרה הברייתא הטעם שמועלין הוא משום שהקרבן נתפגל, בכל אופן לא יצא מידי מעילה, הואיל ועדיין לא נזרק הדם.

ודחינן: **לא!** הברייתא מדברת **דזרק** (143), והואיל ופיגל לכן לא יצא מידי מעילה, ואם לא פיגל, יצא מידי מעילה אחרי הזריקה, כי הברייתא סוברת: היתר אכילה.

ומאי, ומה פירוש מה שאמרה הברייתא: "**לעולם**" (144)?

הא קא משמע לן, הברייתא באה להשמיענו **כדרב גידל**,

דאמר רב גידל אמר רב: זריקת פיגול אינו מוציא, קדשי קדשים, **מידי מעילה**, ואינו מביא, קדשים קלים, **לידי מעילה**.

ומשמיעה לנו הברייתא שמועלין בו, והזריקה לא הוציאה מידי מעילה.

דף ו - א

הגמרא מביאה ברייתא לפשוט ממנה כמו מאן דאמר היתר אכילה.

תא שמע, שנינו: **רבי שמעון אומר: יש נותר** [בשר קדשי קדשים שנשאר לאחר זמן היתר אכילתו] **שמועלין בו. ויש נותר שאין מועלין בו. כיצד? לן**, הבשר (145), **לפני זריקה**, שלא זרק הדם עד למחרתו (146), **מועלין בו** (147). ואם לן **לאחר זריקה**, שזרק כמצוותה ביום הקרבתו, **אין מועלין בו**.

קתני מיהת, על כל פנים שנינו, שעל אף שהיה לו היתר זריקה, **מועלין בו**. האם **לאו**, מדובר, שקיבל הדם בעוד **זהוה שהות למיזרקה**, שהיה לו די זמן לזרוק, **דאי בעי זריק**, אם היה רוצה היה זורק, אלא שנשתהה בזריקה עד עבור שקיעת החמה,

ושמע מינה, ש"היתר אכילה" שנינו. כי למאן דאמר "היתר זריקה", קשה, למה לא יצא מידי מעילה, הלא בא לידי היתר זריקה?

ודחינן: **לא!** אין הוכחה מברייתא זו, כי הברייתא מדברת **דקבליה**, שקיבל את הדם **סמוך לשקיעת החמה** (148). **דלא הוה שהות למיזרקה**, ולא היה לו היתר זריקה (149).

ומקשינן: **אבל**, אם **היה שהות**, **מאי**, מה יהיה דינו של הנותר? **הכי נמי דאין מועלין**, מפני שהיה לו היתר זריקה!

אם כן, קשה, אם רבי שמעון רצה לחלק בין נותר שמועלין לנותר שאין מועלין, **מאי איריא דתני**, למה נקט שמועלין באופן של **לפני זריקה**,

ליתני, היה יכול לשנות, ולחלק בין קיבל **קודם שקיעת החמה**, והיה לו שהות לזרוק, שאז אין מועלין בו, לבין **סמוך לשקיעת החמה**, ולא היה שהות לזרוק, שאז מועלין (150)?

ומתריצין: **הכי נמי קתני**, כלומר, זו היא באמת כוונתו, מה שאמר "קודם זריקה", כוונתו שקיבל **קודם שיראה לזריקה**, דהיינו סמוך לשקיעה, ומה שאמר "לאחר זריקה", כוונתו: **לאחר שיראה לזריקה**, והיה לו שהות לזרוק.

הגמרא מביאה ברייתא דומה לברייתא הקודמת, לפשוט ממנה כמו מאן דאמר: היתר אכילה.

תא שמע, שנינו: **רבי שמעון אומר: יש פיגול שמועלין בו ויש פיגול שאין מועלין בו. כיצד? פיגל לפני זריקה, מועלין**, ואם פיגל **לאחר זריקה** כלומר, פיגל בזריקה (151), **אין מועלין**.

קתני מיהת, על כל פנים שנינו, שאם פיגל **לפני זריקה**, והיה לו היתר זריקה, **מועלין בו**. האם **לאו**, מדובר, שקיבל כמצוותה, **דהוה שהות למיזרקה, דאי בעי**, אם היה רוצה, **זריק**, היה זורק, וכבר היה לו היתר זריקה (152),

ובכל זאת **קתני: מועלין בו**, כיון שלא בא לידי זריקה כשרה, **ושמע מינה**, שרבי שמעון סובר: **"היתר אכילה שנינו** (153)!

ודחינן: **לא!** אין הוכחה מהברייתא, כי הברייתא מדברת באופן שקיבל סמוך לשקיעת החמה **דלא הוה שהות למיזרקה**, וממילא לא בא לידי היתר זריקה, כנ"ל.

ומקשינן: **אבל**, אם הוה **שהות למיזרקה, מאי**, מה יהיה דינו של הקרבן? **הכי נמי, דנפק, שיצא מידי מעילה!**

אם כן, קשה, אם רבי שמעון רצה לחלק בין פיגול שמועלין לפיגול שאין מועלין, **מאי איריא דתני**, למה נקט למצוא שאין מועלין כשפיגל **לאחר זריקה**,

ליתני, היה יכול לשנות, ולמצוא חילוק דין ב"לפני זריקה", והוא: אם קיבל **לפני שקיעת החמה**, יצא מידי מעילה, הואיל והיה לו היתר זריקה, ואם קיבל **סמוך לשקיעת החמה** (154), לא יצא מידי מעילה?

ומתרצינו: **הכי נמי קאמר**, כן היא באמת כוונתו, ומה שאמר: לפני זריקה, כוונתו: **קודם שיראה לזריקה**, סמוך לשקיעת החמה, הילכך, מועלין בו, הואיל ולא בא להיתר זריקה, ומה שאמר: לאחר זריקה, כוונתו: **לאחר שיראה לזריקה**, והיה לו שהות לזרוק, הילכך, אין מועלין בו, הואיל והיה לו היתר זריקה.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת לפשוט ממנה כמאן דאמר "היתר אכילה".

תא שמע ממה ששנינו: **הפיגול בקדשי קדשים, מועלין**.

מאי, מה פירוש הברייתא, האם **לאו דכבר זרק** (155), והגיע להיתר אכילה, ומכל מקום, מועלין מפני שפיגל. ואם לא היה מפגל היה יוצא מידי מעילה על ידי הזריקה, **ושמע מינה**: "היתר אכילה" שנינו.

ודחינו: **לא!** אין הוכחה מהברייתא, כי הברייתא מדברת באופן **דלא זרק** (156).

ומקשינו: **אבל**, אם כבר **זרק, מאי**, מה יהיה דינו של הקרבן? **הכי נמי דאין מועלין בו!** הואיל וכבר יצא מידי מעילה, למאן דאמר "היתר זריקה",

אם כן, קשה, כשהתנא רצה לחלק בין אופן שמועלין לאופן שאין מועלין, **מאי איריא דתני**, למה נקט בסיפא: **בקדשים קלים, אין מועלין בו**, והפיגול לא הביאתו לידי מעילה, **ליתני**, היה לו לשנות, ולחלק ב"קדשי קדשים" עצמם, שיש אופן שמועלין ויש אופן שאין מועלין.

כאן, שפיגל לפני זריקה, ולא יצא מידי מעילה בקבלה פגולה, **וכאן**, שפיגל לאחר זריקה, ויצא מידי מעילה משעה שהיה לו היתר זריקה?

ומתרצינו: **הא אתיא לאשמועינן**, התנא בא להשמיענו חידוש גדול: **כל לאתויי**, אימורי קדשים קלים, שהזריקה מביאתם לידי מעילה, **זריקה כתיקנה**, בלי פיגול, **מייתי לידי מעילה**, ואילו זריקת פיגול אינה מביאתם לידי מעילה. ואילו **כל לאפוקי**, קדשי קדשים (157) שהזריקה מוציאתם מידי מעילה, **אפילו** זריקת פיגול שהיא **שלא כתיקנה נמי מפקע**, גם כן מוציאה מידי מעילה.

גידל!

כרב

ודלא

מתניתין:

מבואר במשנה הקודמת, שקדשי קדשים יוצאים מידי מעילה משעת זריקת הדם (158), ואימורי קדשים קלים באים לידי מעילה בזריקת הדם.

משנתנו דנה בבשר קדשי קדשים שיצא [שהוציאו אותם] מן העזרה לפני זריקת הדם, והבשר נפסל [והוא הנקרא "יוצא"] ואחר כך נזרק הדם, האם מועלין בו. ונחלקו בכך תנאים.

וכן נחלקו, האם יש על הבשר חיוב פיגול נותר וטמא.

ובסיפא, נחלקו באימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת הדם.

בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים (160), ואחר כך זרק הדם, **רבי אליעזר אומר: מועלין בו**. משום שסבר "אין זריקה מועילה ליוצא להוציאו מידי מעילה".

ואין חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא.

בשר קודש שנתפגל, או שנותר לאחר זמן אכילתו, או שנטמא, האוכלו במזיד חייב כרת ומלקות, ובשוגג חייב חטאת [ובמחשבת חוץ למקומו מלקות בלבד].

והואיל והבשר נפסל ב"יוצא", והזריקה לא מהני ליה, לכן, אם בנוסף על יציאתו, גם נתפגל או שנותר או שנטמא, ואכלו, אינו חייב (161).

רבי עקיבא אומר: אין מועלין בו, מפני שהזריקה מועילה ל"יוצא", כמו שיבואר.

וחייבין (162) **עליו משום פיגול ונותר וטמא**. (163).

אמר רבי עקיבא: ראייה לדברי שהזריקה מועילה ל"יוצא": **והרי המפריש חטאתו ואבדה, והפריש חטאת אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות לפניו, כלומר, ששחט את שתיהן, ודינם הוא, שאם רצה זורק מזו ואם רצה זורק מזו [ומכל מקום, השניה היא חטאת שנתכפרו בעליה בקרבן אחר, והיא פסולה]**,

האם **לא כשם שדמה פוטר את בשרה**, מדין מעילה, **כך הוא פוטר את בשר חברתה**, מדין מעילה, ואף על פי שהיא פסולה (164)!!

אם כן, יש ללמוד: **אם פטר דמה את בשר חברתה מן המעילה** (165), **דין [קל - וחומר] הוא, שיפטר את בשר עצמה**, כאשר נפסל (166) ב"יוצא" (167).

אימורי קדשים קלים, שיצאו חוץ לעזרה, לפני זריקת דמים, ואחר כך החזירם, וזרק את הדם, **רבי אליעזר אומר: אין מועלין בהן,** לפי שעדיין לא הובררו האימורין להיות "קדשי ה'", מאחר שהקרבן נפסל ב"יוצא", וזריקת הדם לא מועילה ל"יוצא" להביאם לידי מעילה.

ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, כמבואר ברישא.

רבי עקיבא אומר: מועלין בהן, והזריקה מועילה להביאם לידי מעילה.

וחייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא.

גמרא:

הכלל במשנתו הוא: לדעת רבי אליעזר, אין הזריקה מועלת ליוצא, ולדעת רבי עקיבא, מועלת.

ולמחלוקת זו ישנן השלכות לדין מעילה, ולדין חיוב על פיגול נותר וטמא, בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים.

ומבררת הגמרא: **והני תרתי למה לי?** למה הוצרכה המשנה להשמיענו מחלוקתם בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים (168)?

צריכי! הוצרכה המשנה להשמיענו בשניהם, ואם היתה משמיענו באחד מהם, לא היינו למדים את השני, **דאי איתמר,** רק בקדשי קדשים, **הוה אמינא,** היינו אומרים: **בהא,** בקדשי קדשים בלבד, **קא אמר רבי אליעזר: מועלין בו, משום דרק זריקה** בקרבן כשר, והיא **כתיקנה, מפקא מידי מעילה,** ואילו, זריקה בקרבן פסול, והיא **שלא כתיקנה, לא מפקא מידי מעילה,**

אבל, בסיפא לגבי קדשים קלים, שהזריקה באה, **לאיתווי,** להביא את האימורין **לידי מעילה,** היה עולה על הדעת לומר, שרבי אליעזר **מודי ליה לרבי עקיבא דאפילו** זריקה שהיא **שלא כתיקנה, מייתי,** יש לה כח להכניס **לידי מעילה** (169),

משמיעה לנו המשנה, שרבי אליעזר חולק גם בקדשים קלים, וסובר שהזריקה אינה מועילה אף להביא לידי מעילה.

ומאידך, **אי איתמר,** אם היתה המשנה משמיענו, מחלוקת רבי אליעזר ורבי עקיבא, **גבי קדשים קלים בלבד,**

הוה אמינא, היינו אומרים: **גבי קדשים קלים** דוקא, הוא דאמר רבי עקיבא מועלין בהן, כי הוא סובר דאפילו זריקה של "יוצא", שהיא זריקה שלא כתיקנה, מייתא יש לה "כח" להביא את האימורין לידי מעילה, אבל, ברישא לגבי קדשי קדשים, דהזריקה לאפוקי הוא, באה להוציא את הבשר מידי מעילה,

היינו אומרים, שרבי עקיבא מודה לרבי אליעזר, שזריקה זו שהיא **שלא כתיקנה, לא מפקא**, אין לה "כח" להוציא מידי מעילה,

קמשמע לו, משמיעה לנו המשנה שרבי עקיבא חולק אף בקדשי קדשים.

ומעתה, בין בקדשי קדשים ובין באימורי קדשים קלים, נחלקו. ולכן, נשנית המשנה ב"תרתיי".

הגמרא ממשיכה לדון בדברי רבי עקיבא.

אתמר: אמר רבי יוחנן: כי, במה אמר רבי עקיבא "זריקה מועלת ליוצא", דוקא **שיצא מקצתו**, והזריקה מועילה למקצת שנשאר בעזרה, ומתוך שהזריקה מועילה למקצת שבפנים, מועילה גם למקצת שיצא, לגבי הוצאה מדין מעילה. **אבל** אם יצא (170) כולו (171), **לא אמר רבי עקיבא**, שתועיל לו הזריקה.

והטעם, מפני שרבי עקיבא למד דינו ממפריש חטאת (172), ושם הועילה הזריקה, על כל פנים, לחטאת זו עצמה, והואיל וכן, הועילה - לגבי דין מעילה - גם לשניה. הילכך אפשר ללמוד ממנה רק באופן שהזריקה הועילה, על כל פנים, על מקצת.

סוגיא דמחשבין על האבוד ועל השרוף

אמר (173) רב אסי לרבי יוחנן: כבר לימדונו חבירי שבגולה:

דף ז - א

מחשבין, מחשבת פיגול, **על האבוד ועל השרוף**. בשר זבח (175) שחציה נאבד או נשרף, והכהן זורק את הדם וחושב על כזית מאותו בשר שנאבד או נשרף שיאכלנו חוץ לזמנו, מחשבתו [הדמיונית שאינה מציאותית!] קובעת דין פיגול לשאר הבשר שנשאר (176).

ומקשינן (177): **והא אבוד ושרוף לא איתינון**, לא נמצאים בעולם, ואפילו הכי **קתני** [לימדוני חבירי שבגולה] **מחשבין עליהן**. ועל כן (178), קשה: **מי אמר רב אסי הכי? הא בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן: חישב בשעת הולכה** (179) **לנשפכין למחר**, שיזרוק מחר ["חוץ לזמנו"] מן הדם שנשפך (180) מן הכוס [כלי קבלת הדם] על רצפת העזרה, **מהו?** האם הוי פיגול או לא? וצדדי ספק הם: היות ודם זה כשר לזריקה, לכן מועילה עליו מחשבת פיגול, ומאידך, הואיל ואין מצוה (181) לאספו, והולך לאיבוד, לא הוי מחשבת זריקתו מחשבת פיגול.

[ולצד זה מוכח שרב אסי סובר שאין מחשבין על האבוד].

אמר ליה רב זירא לרב אסי: כבר שנית (182) לנו "אלל"!

"אלל" הוא גיד צואר הבהמה, ודינו מבואר במשנה במסכת חולין, [קכא א] שמאחר שהוא קשה ואינו ראוי לאכילה, אינו מצטרף להבשר לשיעור כזית לגבי טומאת נבילות.

ומאותו הטעם אמרה הגמרא במסכת זבחים [לה א], כיון שהוא דבר שאין הדרך לאכלו, לכן, אם חשב עליו מחשבת פיגול, השוחט את הזבח על מנת לאכול את ה"אלל" חוץ לזמנו, אינו פיגול.

ופושט רבי זירא: **אלמא**, מוכח, **האי "אלל" כיון דלית ביה מששא**, אינו חשוב, והוא דבר ההולך לאיבוד, **לא מהני ביה מחשבה** (183), ואין הזבח פיגול. אף על גב שאם רצה לאכלו אוכלו כבשר, **הני נשפכין נמי, כיון דלאיבוד אזלי**, ליסוד המזבח, **לא מהניא בהו מחשבה** (184) של פיגול.

ורב אסי קיבל הוכחת רבי זירא מ"אלל", ונפשט לו ספיקו, ואין מחשבין לנשפכין, משום שהולכין לאיבוד.

אלא, אם כן **דקתני רב אסי: מחשבין על האבוד ועל השרוף, קשיא**, הרי רב אסי עצמו סובר שאין מחשבין על דבר ההולך לאיבוד?

אמר רבא: אכן, אין מחשבין על דבר האבוד, ומה ששנה רב אסי: מחשבין על האבוד ועל השרוף, אין הכוונה שכבר אבד ונשרף, אלא **אימא**, פרש! **על העומד לאיבוד ועל העומד לישרף**, ועדיין לא נאבד ולא נשרף. כגון: זרק חתיכת בשר או חתיכת אימורים בפי כלב ובפי כבשן אש (185), וטרם שהגיע לפי הכלב או הכבשן זרק את הדם במחשבת פיגול.

וכיון שבשעת המחשבה, עדיין לא היה אבוד, לכן הוי מחשבת פיגול (186). ואינו דומה לחישב לנשפכין.

הגמרא ממשיכה לבאר דברי רבי עקיבא.

אמר רב פפא: לא אמר רבי עקיבא "זריקה מועלת ליוצא", אלא שיצא בשר. אבל יצא דם ונפסל, וחזר והכניסו וזרקו, אין (188) זריקה מועלת ליוצא, כיון שהדם עצמו פסול. מפני (189) שאין שום "הרצאה" בפסולי הדם, אלא לגבי פיגול בלבד, מגזירת הכתוב, שנאמר גבי פיגול "לא ירצה", ודרשין "כהרצאת כשר כן הרצאת פיגול".

תניא נמי הכי, וכן שנינו ברייתא (190): שחט בשתיקה, בלי מחשבה הפוסלת, ויצא דם מחוץ לעזרה, אף על פי שהכניסו וחזר וזרקו, לא עשה ולא כלום! הילכך: בקדשי קדשים, מועלין בו, בקדשים קלים, אין מועלין בו, כלפני זריקה.

שנינו במשנתנו: **אמר רבי עקיבא: והרי המפריש חטאתו וכו' (191).**

הגמרא מבארת את דברי רבי עקיבא במפריש חטאתו.

אמר רבי אלעזר [האמורא רבי אלעזר בן פדת]: לא אמר רבי עקיבא, שרצה מזה זורק ורצה מזה זורק, אלא כששחט שתיהן, שתי החטאות בבת אחת (192), אבל כששחט בזה אחר זה, כגון, ששחט אחת וזרק דמה לפני שישחט השניה, לא אמר רבי עקיבא, ומודה שזריקת דם הראשונה אינה מוציאה בשר השניה מן המעילה.

ובהמשך יבואר טעם ההבדל.

הגמרא מביאה ברייתא, ונאמר בה באריכות ראיית רבי עקיבא.

תניא, שנינו: אמר רבי שמעון: כשהלכתי לכפר פאני, מצאני זקן אחד. ואמר לי: אומר היה רבי עקיבא "זריקה מועלת ליוצא"?! אמרתי לו: "הן"!

וכשבאתי (193) והרציתי דברים אלו, והם תמיהת הזקן, לפני רבי עקיבא, אמר לי רבי עקיבא: כשאתה מספר לי דברי הזקן, נדמה שאתה מסכים להם ומפקפק על דברי, ואתה אי אתה אומר כן!?

והרי המפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה (194) והרי שתיהן עומדות, מועלין בשתיהן. שחטן והרי דמן מונח בכוסות, מועלין בשתיהן, כל זמן שלא נזרק הדם (195),

דף ז - ב

נזרק דמה של אחת מהן (196), אי אתה מודה שכשם שדמה פוטר את בשרה מן המעילה, כך יפטור (197) בשר חבירתה מן המעילה?! אם פטר בשר חבירתה מן המעילה, אף על פי שהוא פסול, דין הוא שיפטור (198) את בשרה שלה עצמה, אף על פי שיצא ונפסל.

על עצם ראית רבי עקיבא, אין ויכוח בגמרא. אלא, על מה שמחלק בין בבת אחת לבין זה אחר זה.

אמר ריש לקיש משום רבי אושעיא: תשובה גנובה, עלומה ומכוסה, השיבו רבי עקיבא לאותו תלמיד, רבי שמעון, ויש להשיב עליה,

כששחטן בבת אחת, אין, יצאה השניה מידי מעילה, ואילו כששחטן בזה אחר זה, לא יצאה השניה מידי מעילה, והלא דכיון דפסול הוא, השניה היא הרי פסולה, מה לי בבת אחת מה לי בזה אחר זה, כשם שבבת אחת מועלת הזריקה לשניה, מפני שנחשבין לזבח אחד וכגוף אחד, כמו כן, בזה אחר זה?

ריש לקיש סבר, שהטעם שהשניה יצאה מידי מעילה, הוא: מפני ששתיהן הן כגוף אחד.

אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: ואתה אומר (199) כן?! האם עלה על דעתך לומר שהם כגוף אחד?! והלא הפריש את השניה רק לאחריות הראשונה, וכי בשל כך ייהפכו להיות כגוף אחד?!

והא ראייה שאינם כגוף אחד: **אילו הפריש שני (200) אשמות לאחריות, שאם יאבד אחד מהן יביא את השני, ושחט את שניהן, וקדם [והקדים] והעלה, על המזבח אימורין של אחד מהן קודם זריקת חבירו (201) ואחר כך זרק דם חבירו, אותו האשם שלא העלה אימוריו, אי אתה מודה שאם עלו האימורין אותן האימורין שלא נזרק דמן, ירדו (202)?! ועתה, אי סלקא דעתך, אם עלה על דעתך לומר שחד גופא הוא, אמאי אם עלו ירדו! הא אמר עולא (203): אימורי קדשים קלים שהעלה אותן לפני זריקת דם, לא ירדו (204), מפני שנעשה לחמו של מזבח, והמזבח קולט אותן. וכל שכן אימורי קדשים שהעלה אותן לפני זריקת דמים, שהן קדושים יותר, קולט אותן המזבח.**

הרי שעצם העלאתן לפני זריקת דמים, אינו גורם לחיוב הורדתן, ולמה, אכן, צריך להוריד את אימורי השני שדמו לא נזרק, ולמה לא נעשה לחמו של מזבח, לדברך שהם כגוף אחד?

ואם אפילו באשמות, אינם כגוף אחד, כל שכן חטאות שהן קדושים יותר.

אלא, ודאי שני גופין הם, והטעם לחלק בין בת אחת לזה אחר זה, הוא: שבבת אחת, ושתייהן מונחות בכוסות, ורצה מזה זורק ורצה מזה זורק, נמצא שעתה בזריקה זו מוציא אותן מידי מעילה, מה שאין כן בזה אחר זה, וכבר זרק האחת ועתה מקבל דם השניה, אין זריקת זו מועילה לשניה (205).

אישתיק ריש לקיש שתק! **אמר רבי יוחנן: קצצתינון לרגלוהי דינוקא קצצתי** רגלי הינוקא, סתרתני דברי ריש לקיש שהיה צעיר מרבי יוחנן, ולא ידע להשיבו (206).

מתניתין:

המשנה באה לפרט בקדשי קדשים ובקדשים קלים, אימתי מועלין בהם, וכן אימתי חייבין עליהן משום פגול נותר וטמא. וכל המשנה מבוארת כבר בסוגיות הקודמות.

מעשה (207) זריקת (208) **דמים, בקדשי קדשים, יש בו להקל ויש בו להחמיר,** ואילו מעשה דמים הנעשה **בקדשים קלים, כולו להחמיר.**

כיצד?

קדשי קדשים לפני זריקת דמים, מועלין באימוריהן ובבשר, ואין (209) **חייבין עליהן משום פגול נותר וטמא.**

לאחר זריקת דמים מועלין באימוריהן, ואין מועלין בבשר, מפני שבזריקה הותר לאכילת כהנים, ויצא מכלל "קדשי ה'".

ועל זה ועל זה, הבשר והאימורין, חייב משום פגול נותר וטמא. האוכל אותם לאחר זריקה, חייב כרת.

נמצא מעשה דמים בקדשי קדשים, להקל, שעל ידי זריקת הדם יצא הבשר מידי מעילה, **ולהחמיר, לחייב עליו משום פגול נותר וטמא** (210). **ובקדשים קלים כולן להחמיר,**

כיצד?

קדשים קלים לפני זריקת דמים, אין מועלין לא באימורין ולא בבשר, ואין חייבין עליהן משום פגול נותר וטמא.

לאחר זריקת דמים, מועלין באימורין, ואין מועלין בבשר.

על זה ועל זה, הבשר והאימורין, חייבין עליו משום פגול נותר וטמא.

נמצא! מעשה דמים בקדשים קלים כולו (211) להחמיר, שעל ידי זריקת הדם באים האימורין לידי מעילה, וחייבים עליו משום פגול נותר וטמא.

גמרא:

קתני, שנינו ברישא לגבי קדשי קדשים: לאחר זריקה "אין מועלין בבשר".

ויש לדייק: מעילה הוא דליכא, האוכל או נהנה מהם אינו עובר על איסור מעילה, הא איסורא איכא, אבל יש איסור לאכלו!

וקשה, אמאי, למה אסור לכהן לאכלו, הא ממונא דכהן הוא (212)? הרי נאמר במפורש בתורה [ויקרא ז] בכמה מקומות, שהכהנים יאכלוהו.

ומתרצינן: לא קשיא, אין לדייק מלשון זו, משום דהתנא נסיב נקט ברישא, לפני הזריקה "מועלין", לכן נסיב נקט בסיפא, לאחר הזריקה, לשון "אין מועלין". והלשון הוא לאו דוקא, אלא, מותר לכהנים לאכלו.

ומקשינן: אימא סיפא (213): בקדשים קלים כולהו להחמיר, כיצד? בשר קדשים קלים לפני זריקת דמים, אין מועלין בהן ובאימוריהן, ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא. לאחר זריקת דמים, מועלין באימוריהן "ואין מועלין בבשר".

ויש לדייק: מעילה הוא דליכא, האוכל או נהנה מהם לאחר זריקת דמים אינו עובר על איסור מעילה, הא איסורא איכא, ואילו אם יאכלם ישראל יעבור על איסור! ואמאי? הא ממונא דבעלים הוא?! (214) (215)

ומתרצינן: אמר רבי חנינא: אכן, יש לדייק כן מהמשנה, והבשר אסור באכילה, כי המשנה מדברת ליוצאין, בקדשי קדשים וקדשים קלים שיצא בשרן לפני הזריקה, וזרק את דמן, ומשנת רבי עקיבא היא [בדף הקודם].

וכי (216) אמר רבי עקיבא "זריקה מועלת ליוצא", לא אמר, אלא לגבי הדינים שנשנו במשנתנו: הוצאה והבאה לגבי מעילה, וחיוב על פיגול נותר וטמא,

ואילו לדין שריפה, אין הזריקה מועלת. (217)

אבל לאכילה, לא מרצה (218), והזריקה לא הועילה להתירו באכילה (219).

נמצא, שהלשון "אין מועלין בבשר", מדוייקת, שדוקא אין מועלין, אבל עדיין אסור באכילה.

הדרן עלך פרק קדשי קדשים

פרק שני - חטאת העוף

בפרק הקודם מבואר דין קדשים שנפסלו, או מתו, או שנעשה שינוי במקומם, ולמדנו שיש בהם מעילה. ומכאן ואילך מבארת המשנה בכל קדשים העשויים בהכשר, אימתי מועלין בהם.

כל השנויין בפרק זה הם קדשי קדשים, שמועלין בהם משעה שהוקדשו קדושת הפה, עד שעת היתר אכילה, שאז הם יוצאים מכלל "קדשי ה'".

במה דברים אמורים, בקדשים שיש להם היתר אכילה. אבל קדשים שאין להם היתר אכילה, כגון עולת בהמה, עולת העוף, פרים הנשרפים ודומיהם, מועלים בהם עד גמר מצותן, כמו שיבואר.

מלבד איסור מעילה שיש על הקדשים משעה שהוקדשו "קדושת פה", נוספת עליהם "קדושת הגוף", משעה שנעשתה בהם עבודת הקרבן, על ידי שחיטה בבהמה, או מליקה בעוף, או קרימת פנים בתנור, או בקדושת כלי. ומשנתקדשו קדושת הגוף, אזי הוכשרו להפסל בנגיעת טבול יום, ובמחוסר כפורים, ובלינה.

ואחרי זריקה, הזאה ומיצוי הדם, או הקטרת הבזיכין והקומץ, יתכן שיתווסף בהם חיוב מצד פגול, או נותר או טמא (220).

חטאת העוף, מועלין בה (221) משהוקדשה, כשאמר "הרי זה חטאת".

נמלקה [המליקה בעוף היא במקום שחיטה בבהמה], **הוכשרה**, הוכנה (222) **ליפסל** בנגיעת **טבול יום**, והוא טמא שטבל אלא שלא העריב שמשו, ובנגיעת **מחוסר כפורים**, והוא טמא, שגמר טהרתו היא בהבאת קרבנות טהרה, כגון: הזב והזבה והמצורע ויולדת, שעדיין לא הביאו קרבנותיהם, ואם נגעו בחטאת העוף אחר המליקה, נפסלה. (223)

וכן נפסלת **בלינה**, אם לן הדם עד ששקעה החמה, נפסלה. וכן אם - לאחר הזאת הדם ביום הקרבנה (224) - לן בשרה יום ולילה מעת המליקה, נפסלה (225).

הזזה [והיא במקום זריקה] **דמה, חייבין עליה (226) משום פגול נותר וטמא, ואין בה מעילה (227)**, כמבואר בפרק הקודם.

גמרא:

הגמרא דנה במה שאמרה המשנה שבושר קרבן נפסל ב"טבול יום". דהיינו, אם נגע בו מי שכבר טבל לטומאתו אך עדיין לא העריב שמשו.

הגמרא מביאה שלש דעות של תנאים, שנחלקו איזה דרגת טומאה יש ל"טבול יום".

דרגות הטומאה, נחלקו לאבות ולתולדות. וכמו כן נחלקו ל"טמא" ול"פסול" [טמא נקרא דבר טמא שבכוחו להעביר את הטומאה הלאה, ואילו **פסול** נקרא דבר שאינו מעביר את הטומאה הלאה, אלא רק הוא טמא].

אבי אבות הטומאה, הוא המת.

אב הטומאה הוא אדם או כלי שנגע במת. וכמו כן השרץ, הנבלה, הזב הזבה ודומיהם נחשבים לאב הטומאה. כל אלו הם "אבות" הטומאה, ומהם מסתעפים "תולדות".

אב הטומאה מטמא אדם וכלים, אוכלים ומשקים, ואילו ולד הטומאה מטמא רק אוכלים ומשקים אך לא אדם וכלים.

הנוגע באב, נעשה ראשון לטומאה, והנוגע בראשון, נעשה שני. הנוגע בשני, נעשה שלישי. והנוגע בשלישי, נעשה רביעי.

כל דרגות הטומאה מראשון לטומאה ולמטה, נקראים "תולדות הטומאה" או "ולד הטומאה".

שני לטומאה שנגע באוכלים ומשקים, אם הם היו חולין, אין הוא מטמא אותם לעשותם שלישי. אך אם הם היו תרומה, נעשית התרומה שלישי לטומאה. ומכל מקום, התרומה אינה "נטמאת", ולכן אינה מטמאה את הנוגע בה, אלא היא רק "נפסלת", והיינו, שאסור לכהנים לאוכלה.

שני שנגע בבשר קודש, הרי הוא "מטמא" את בשר הקודש, ועושה אותו שלישי לטומאה, והרי הוא פוסל את בשר הקודש הנוגע בו, לעשותו רביעי בקודש. אך הרביעי בקודש לא "נטמא", אלא רק "נפסל".

במשנתנו נאמר שטבול יום "פוסל" את הקודש, ולא נאמר "מטמא" את הקודש. ומוכח, שהתנא של המשנה סובר שטבול יום אינו "מטמא" בשר קודש לעשותו שלישי, והבשר שנגע בו הטבול יום אינו מטמא בשר קודש הנוגע בו.

והחידוש הוא: למרות שטבול יום "פוסל" את התרומה מן התורה, (228) כמו שנאמר [ויקרא כב ו - ז] "נפש אשר תגע בו [באחד מן הטמאים האמורים שם], וטמאה עד הערב, ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים. ובא השמש, וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים". ופירשו חז"ל שהכתוב מדבר בתרומה, ומלמד שטבול יום פוסל במגעו את התרומה.

ולכאורה, אם הטבול יום פוסל את התרומה, הרי בהכרח שהוא בדרגת שני לטומאה, והיה צריך לטמא את הקודש, לעשותו שלישי לטומאה, שבכוחו לעשות רביעי לטומאה. ובכל זאת, אם נגע בקודש, אינו מטמאו [כשאר שני לטומאה הנוגע בקודש], אלא "פוסלו" בלבד. ולכן, בשר קודש אשר יגע בבשר קודש שנגע בו הטבול יום, לא יפסל כשאר רביעי בקודש.

ונמצא שלפי דעה זו, טבול יום הוא שני לגבי תרומה, ושלישי לגבי קודש.

קתני שנינו במשנתנו: נמלקה הוכשרה "ליפסל" בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה.

ויש לדייק: **ליפסל, אין**, בשר קודש שנגע בו הטבול יום ייפסל, **אבל לטמויי, לא**, הבשר שנגע בו לא יטמא בשר קודש אחר,

מוכח, **שמתניתין מני**, משנתו של מי היא? **רבנן היא**, ולא אליבא דשאר תנאים.

דף ח - ב

דתניא שנינו ברייתא: **אבא שאול אומר: טבול יום** **תחלה לקודש**, יש לו דין "ראשון לטומאה" לגבי קודש (229). ואם נגע בבשר קודש, עושה אותו שני, והבשר שנגע בבשר נעשה שלישי, ושלישי רביעי.

רבי מאיר אומר: טבול יום שנגע בקודש, **מטמא את הקודש**, ובשר שנגע בבשר נפסל, **ופוסל את התרומה**, אם נגע טבול יום בתרומה, פסלו בלבד. דהיינו שיש לו דין "שני לטומאה".

וחכמים אומרים: כשם שהוא פוסל משקה תרומה ואוכלי [מאכלי] **תרומה**, ואינו מטמאם, **כך הוא פוסל משקה קדש ואוכלי קדש**. כמבואר, שטבול יום פוסל את התרומה, מפסוק הנ"ל, ובכל זאת אינו נעשה שני [כדעת רבי מאיר] לטמא קודש, אלא לפסלו בלבד, וכל שכן שאינו נעשה ראשון [כדעת אבא שאול].

ומשנתנו נשנית כדעת חכמים.

ודחינן: **אמר רבא:** אמנם, כל התנאים מודים לחכמים, שמן התורה, טבול יום פוסל ואינו מטמא, אלא שאבא שאול ורבי מאיר סוברים, שרבנן הוסיפו לו בדרגת הטומאה, לגבי קדשים, מרוב "מעלת" קדשים, כלומר, מגודל הצורך ליזהר בטהרתם.

איזו דרגת טומאה הוסיפו לו רבנן? לדעת **אבא שאול, מעלה עשו בקדשים**, הילכך, **שוינהו רבנן**, עשו חכמים, **לטבול יום כראשון. לרבי מאיר, עשוהו כאוכל** [מאכל] **שני**.

ואילו **לרבנן**, חכמים סוברים, שלא עשו לו שום הוספה בדרגת הטומאה, **כיון דכבר טבל, קלש, נחלש טומאתו** (230). הילכך: **פסול משוי**, הוא פוסל את הקודש, **טמא לא משוי**, והשאירו אותו בטומאתו מדאורייתא.

ומשנתנו שנתה דינו מדאורייתא, ולא נשנית לדעת חכמים בלבד, כי שאר התנאים מודים שמדאורייתא פוסל בשר קודש ואינו מטמא (231).

שנינו במשנתנו: **הוזה דמה חייבין עליה משום פיגול נותר וטמא, ואין בה מעילה**.

ויש לדייק: אם יאכלנה או יהנה ממנה, **מעילה הוא דליכא**, לא יתחייב באשם מעילות, **הא (232) איסורא איכא**, אבל אסור לאכלה,

וקשה, אמאי, למה אסור לאכלה? **הא ממונא דכהנים הוא** (233), הלא אחר שהוזה דמה, הותרה לאכילת כהנים?

אמר רבי חנינא: המשנה מדברת (234) **ליוצא** (235), ואחר כך הוזה דמה, ומשנת **רבי עקיבא היא, דאמר "זריקה מועלת ליוצא"**, ויצאה מדין מעילה, וחייבין עליה משום פיגול נותר וטמא, דמכל מקום **לאו בת אכילה היא**, ועדיין אסורה באכילה (236).

סוגיא דמיצוי חטאת העוף שנינו במשנתנו: הוזה דמה, חייבין עליה משום פגול נותר וטמא, ואין בה מעילה.

אמרה תורה בפרשת חטאת העוף [ויקרא ה] "והזה מדם החטאת על קיר המזבח, והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח חטאת הוא". פירוש: תחילה מזה דמה, שאוחז בעורף, ומתיז מהדם, והדם ניתז והולך למזבח (237).

ואחרי ההזאה, ממצה את דם העוף על המזבח. והיינו, מקיף ומקרב בית מליקתו [הצואר] למזבח, ודוחקו בקיר והדם מתמצה ויורד ליסוד המזבח.

ונחלקו תלמידי רב בשם רב, אם מיצוי הדם מעכב את הכפרה (238). וממילא, אם אכן מעכב, יוצאת מידי מעילה, וכן חייבין עליה משום פגול נותר וטמא, רק אחרי המיצוי.

אמר רב הונא אמר רב: מיצוי חטאת העוף אינו מעכב.

ותני רב, שנה גירסת משנתנו "הוזה דמה" חייבין עליה משום פגול נותר וטמא, על אף שעדיין לא מיצה. מוכח שהמיצוי אינו מעכב.

רב אדא בר אהבה אמר רב: מיצוי חטאת העוף מעכב.

ותני רב, שנה גירסת משנתנו "מיצה דמה" חייבין עליה משום פגול, וכולי. וחייבין משום פגול נותר וטמא. ויוצאת מידי מעילה רק אחרי המיצוי. (240) **תא שמע** מהא דכתיב "והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח, חטאת הוא". (241)

בשלמא לרב אדא בר אהבה, היינו דכתיב "והנשאר בדם ימצה", ובא ללמדנו, שאף על גב שהדם נשאר "חטאת הוא", כלומר, אף על גב שכבר היזה, ושארית הדם נשאר, עדיין הוא "חטאת", כל זמן שלא גמר את המיצוי. והזאת הדם תלויה במיצוי, שגם הוא מעכב את כפרתה. (242) **אלא לרב הונא**, קשה, **מאי פירוש "והנשאר"**? והיה די לומר "והדם ימצה אל יסוד המזבח"?

ומתרצינן : אדרבה! מה דכתיב "והנשאר", בא ללמדנו שהמיצוי אינו מעכב, כמו **דתניא** **דבר רבי ישמעאל, שאם נשאר, ימצה, ואם לא (243), לא ימצה, ואינו מעכב.**

ואם היה כתוב "וימצה", היה משמע שלא יצא ידי חובתו עד שימצה, לכן נאמר "והנשאר", ללמדנו, אם נשאר (244).

ומאי ומה שסיימה התורה, "**חטאת הוא**", לא בא ללמדנו שהמיצוי הוא גמר ההזאה, אלא **ארישא**, על תחילת המקרא, דהיינו המליקה וההזאה (245), הם המעכבים, הואיל והוא "חטאת".

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: אלא מעתה, גבי מנחה דכתיב [ויקרא ב פסוק ב] "וקמץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבונתה, והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחוח לה!" **והנותרת** מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה"י, האם **הכי נמי** נדרוש, **שאם ניתותרת** (246), יאכלוה הכהנים, ואם לא ניתותרת, אלא שחסרו השיריים אחר הקמיצה (247), אין בכך כלום (248)?!

וכי תימא, ואם תאמר, **הכי נמי**, אכן כן, אם חסרו השיריים אין בכך כלום?

דף ט - א

והרי לא יתכן לומר כן! כי **תניא**, שנינו ברייתא: אמרה התורה [שם] "**מסלתה ומשמנה על כל לבונתה**", והיה יכול לומר "מסלת ומשמן" (249), ומה שכתבה התורה ה"א מיותרת, הרי זה בא ללמדנו, שההקטרה תיעשה רק אם נשאר כל הסולת וכל השמן וכל הלבונה, **פרט שחסרה סלתה וכן פרט שחסרה שמנה וכן פרט שחסרה לבונתה** (250), ואז היא פסולה.

וקשה, מדוע לא נדרוש "והנותרת", אם נשאר יאכלוה, ואם לא, לא, כשם שדרשו דבי רבי ישמעאל "והנשאר", אם נשאר?

ומתרצינן : **אמרי, התם**, לגבי מנחה, **כתיב והנותרת קרא יתירא כתיב**, כל מה שכתבה התורה "והנותרת", הוא מיותר [והיה די אם יאמר "ויאכלוה אהרן ובניו"], כי ודאי שנשאר שיריים, שהרי נאמר "וקמץ מלא קמצו והקטיר", וברור שקמץ רק חלק מן המנחה -

הילכך, כיון שהיא יתירה, לא באה לדרשה "אם נותר", שהרי ברור שנותר. (251)

אבל, לגבי חטאת העוף, אין "והנשאר" מיותרת, כי לא ברור שנשאר, הילכך, אפשר לפרש "אם נשאר", ימצה, ואם לא, לא.

מתיב אבוה דשמואל (ורבי אבין) לרב הונא, הסובר שמיצוי הדם אינו מעכב, מהמשנה במסכת זבחים [סד ב].

חטאת העוף טעונה הזאת הדם, ומיצוי הדם אל קיר המזבח, ואילו עולת העוף טעונה מיצוי בלבד, דהיינו, שאוחז בעוף לאחר שמלק את ראשו, וממצה את דמו על המזבח, ועבודה זאת היא במקום זריקת הדם בקרבן בהמה. ושנינו שם :

אחד חטאת העוף, ואחד עולת העוף, שמלקן ומיצה דמן, במחשבת חוץ **למקומן**, פסול, **ואין בו כרת** למי שאוכל אותה, ואם מלקן ומיצה דמן במחשבת חוץ **לזמנן, פיגול, וחייבין עליו כרת**.

ומדייק אבוה דשמואל: **קתני מיהת, "מיצה דמן"**. וזה מוסב גם על חטאת העוף. והיות ואפשר לפגל בשעת מיצוי, מוכח שהמיצוי מעכב. כי אם המיצוי אינו מעכב, למה יהיה אפשר לפגל (252) בו.

ומתרצינן: **הוא**, אבוה דשמואל, **מותיב לה**, הקשה כן, **והוא** עצמו, **מפרק לה**, מתרץ:

לצדדין קתני, המשנה מתפרשת לשני צדדים. כלומר, כן פירושה: אחד חטאת העוף שמלקה והזה דמה במחשבת פיגול, ואחד עולת העוף שמלקה ומיצה דמה במחשבת פיגול. וכולי.

ומה שאמרה "מיצה דמן", היינו בעולת העוף בלבד. ואמנם, בחטאת העוף אם חישב בשעת מיצוי, לא פיגל, הואיל והמיצוי אינו מעכב.

גופא, תנא דבי רבי ישמעאל: שאם נשאר בדם ימצה, ואם לא, לא ימצה.

ומוכח שרבי ישמעאל סובר שהמיצוי אינו מעכב.

ועל כך קשה, **והא תנא דבי רבי ישמעאל התם** במסכת זבחים [נב א]: **שיריים מעכבין**.

ושם בתחילת הסוגיא סברה הגמרא שרבי ישמעאל אמר כן בחטאות הפנימיות, ששפיכת דם שירייהן אל יסוד המזבח מעכבת את הכפרה, בניגוד לדעת רבי עקיבא הסובר שאינה מעכבת.

ושם **אמר רב פפא**: לא נחלקו על כל שפיכת שיריי דם חטאות הפנימיות שאינן מעכבות, אלא: **מיצוי דם חטאת העוף איכא בינייהו**, בכך נחלקו, שרבי עקיבא סובר שאינו מעכב, ורבי ישמעאל סובר שמעכב. וקשה דברי רבי ישמעאל הסותרים?

ומתרצינן: **תרי תנאי אליבא** (253) **דרבי ישמעאל**. אכן, הברייתות סותרות, והם של שני תנאים. האחד שנה שרבי ישמעאל סובר שהמצוי מעכב, והשני שנה לדעת רבי ישמעאל שאינו מעכב.

מתניתין:

המשנה ממשיכה לבאר, בשאר הזבחים אימתי מועלין בהם. והכלל הוא: כל קדשי הגוף מועלין בהן משעה שהוקדשו קדושת הפה עד גמר עשיית מצותן. ומשעה שנתקדשו קדושת הגוף הוכשרו ליפסל בנגיעת טבול יום ומחוסר כפורים, ובלילה, כמבואר במשנה הקודמת.

עולת העוף, מועלין בה משהוקדשה.

נמלקה, הוכשרה ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים, ובלילה.

מיצה דמה [מיצוי עולת העוף הוא במקום זריקת דם בבהמה, וכמו הזאת הדם בחטאת העוף. כמבואר בסוגיא הקודמת] **חייבין עליה משום פיגול נותר וטמא. ומועלין בה**, אף בבשרה, שהרי אינה נאכלת לכהנים, אלא עולה כליל לה' על המזבח,

ואפילו אחר שנשרפה ונעשית אפר **עד שתצא לבית הדשן**. "בית הדשן" הוא מקום מחוץ לעזרה, ששם הוציאו אפר קרבנות שנקטרו על המזבח. ועד הוצאת האפר למקום ההוא, לא נגמרה מצוותה, ועדיין היא "מקדשי ה'", ומועלין בה. ומכאן ואילך נעשית מצותה ויצאה מידי מעילה.

ובגמרא יבואר.

פריים הנשרפין, והם פר העלם דבר של צבור, ופר כהן המשיח, ופר יום הכפורים, **ושעירים הנשרפין**, והם שעיר יום הכפורים ושעיר עבודת כוכבים. כל אלו נקראים "נשרפים" מאחר שהם נשרפים מחוץ לעזרה, בשרן עורן ופרשן, ואין להם היתר לכהנים כלל. [ואימוריהם נקטרים על גבי המזבח]. לפי הכלל, שכל חטאת שמזין דמה בפנים, ההיכל דינה לישרף מחוץ לעזרה,

מועלין בהן משהוקדשו.

נשחטו, הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים (254), **ובלינה.**

הוזה דמן, כמצותן, על הפרוכת ועל מזבח הזהב, ויש מהן שמזין דמן בקודש הקדשים, חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא.

ומועלין בהן, אף בבית הדשן, עד שיותך (255) הבשר, נשרף ונעשה אפר, והוא גמר מצותן (256).

העולה, עולת בהמה, מועלין בה משהוקדשה.

נשחטה, הוכשרה ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים, ובלינה.

משנזרק דמה, חייבין עליה משום פגול נותר וטמא. ואין מועלין בעורה (257) מפני שזכו בו הכהנים, כמו שנאמר [ויקרא ז] "עור העולה אשר הקריב, לכהן לו יהיה", משעת זריקת הדם, והיא שעת זכיית המזבח בבשר, אבל מועלין בבשר, הואיל ואין לבשר היתר לכהנים, והיא כליל לה' (258), עד שהעולה תצא לבית הדשן, והוא גמר מצותן (259).

חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור, והם כבשי עצרת הבאים עם שתי הלחם, מועלין בהן משהוקדשו.

נשחטו - הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים, ובלינה.

נזרק דמן, חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא. ואין (260) מועלין בבשר, מפני שיש לו היתר לאכילת כהנים, ויצאו מכלל "קדשי ה'". אבל מועלין באימוריהן עד שיצאו לבית הדשן.

שתי הלחם המובאים בעצרת, מועלין בהן משהוקדשו.

קרמו פניהם בתנור, (261) שהוא השלב הראשון בתחילת אפייתם, המכשירם כשחיטה בזבח, הוכשרו ליפסל בטבול יום, ובמחוסר כפורים, ובלינה. (262) והוכשרו לשחוט עליהן את הזבח, כמו שאמרה התורה [ויקרא כג] "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים" וגומר, ובקרימת פניהם בתנור הם נקראים "לחם", אבל לפני השלב הזה לא הגיע הכשר שחיטת הזבח.

נזרק דמן של כבשים, חייבין עליהן, על שתי הלחם, (263) משום פיגול, כלומר, אם חישב בשחיטת הזבח, על מנת לאכול הלחם חוץ לזמנו, נתפגל הלחם (264) נותר וטמא. ואין בהן מעילה, מאחר שהם נאכלים לכהנים.

לחם הפנים, שמסדרין אותו על השולחן מדי שבת בשבתו, **מועלין בו משהוקדש** (265).

קרם בתנור, הוכשר ליפסל בטבול יום, ובמחוסר כפורים, (266) **ולהסדר על גבי השלחן**, אך עד שלא קרם בתנור אינו נקרא "לחם", ואינו ראוי להיסדר על גבי השלחן.

קרבן הבזיכין, שני בזיכי לבונה שהיו מסודרין על שתי מערכות לחם הפנים, וכשמסלקין הלחם בשבת, מקטיר הבזיכין על מזבח החיצון. והקטרת הבזיכין מתירה את הלחם לאכילת כהנים, כזריקה בבהמה וכהקטרת קומץ המנחה, **חייבין עליו משום פיגול**, כלומר, אם חשב בשעת סילוק הבזיכין שהיא כקמיצת הקומץ או בשעת הולכה או בשעת הקטרה, על מנת לאכול לחם הפנים חוץ לזמנו, הריהו פיגול. וכן חייבין עליו משום **נותר וטמא. ואין בו מעילה**, כי אז נאכלים לכהנים.

המנחות, מנחות יחיד, **מועלין בהן משהוקדשו**.

קדשו בכלי, הביאה לעזרה ונתנה בכלי שרת (267), **הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה**.

קרב הקומץ על המזבח, **חייבין עליו** [עליה (268)] **משום פגול** כלומר, אם בשעת קמיצה, או בשעה שנתן הקומץ לכלי שרת, או בשעה שמוליכו למזבח, או בשעה שזרקו לאישים, חישב לאכול או להקטיר ממנו חוץ לזמנו. וכן חייבים עליה משום **נותר וטמא**.

ואין מועלין בשיריים מפני שהם נאכלים לכהנים, **אבל מועלין בקומץ עד שישרף** כולו, **ויצא לבית הדשן**.

גמרא:

אפר בשר עולה ואימורי כל הקרבנות, כשהן נשרפין ומתעכלין ונעשים אפר, נקרא "דשן".

כל יום היה הכהן תורם את הדשן, והוא הנקרא "תרומת הדשן". כיצד? נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח, ופינה את הגחלים שלא נתאכלו היטיב לכאן ולכאן, חתה מן הגחלים והדשן שנתאכלו היטיב אל תוך המחתה, והורידו. וצברו על רצפת העזרה לצד מזרחו של כבש רחוק שלשה טפחים מן הכבש. והוא הנקרא "מקום הדשן", ושם נבלע במקומו.

כמו שאמרה התורה [ויקרא ו] "זאת תורת העולה, היא העולה על מוקדה על המזבח, כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו. ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח, ושמו אצל המזבח".

אחרי (269) שכהן התורם ירד, עלו כהנים לראש המזבח, וגרפו במגרפות את אפר הנשאר, לאמצע המזבח. מקום זה נקרא "תפוח" על שם צבירותו. ופעמים שהערימה שהצטברה על התפוח היתה [שיעור גוזמא] של כשלוש מאות כור.

ובזמן שרבה הדשן הורידוהו מעל המזבח, והוציאוהו אל מחוץ לירושלים, למקום הנקרא "שפך הדשן". והוא הנקרא "הוצאת הדשן".

כמו שאמרה התורה (270) [שם] "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים, והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה, אל מקום טהור".

שינו במשנתנו: ומועלין בה עד שתצא לבית הדשן.

נחלקו אמוראים עד מתי מועלים בדשן. לדעת רב: עד ל"תרומת הדשן", והנהנה מן אפר התפוח, אחרי הרמת הדשן (271), - לא מעל. ולדעת רבי יוחנן: מועלין באפר עד הוצאת הדשן אל מחוץ למחנה, שאז הוא גמר מצותו, אף שכבר נתרמה תרומת הדשן.

איתמר: הנהנה מאפר תפוח שעל גבי המזבח,

רב אמר: אין מועלין בו. ורבי יוחנן אמר: מועלין בו.

הגמרא מפרשת: אם נהנה מן האפר לפני תרומת הדשן, כולי עלמא לא פליגי דמועלין בו מאחר ועדיין לא נעשית מצותו, ועדיין צריך לתרום הדשן, כי פליגי, במה נחלקו? **לאחר תרומת הדשן**, כשהדשן צבור על ה"תפוח".

ובאיזה סברא נחלקו,

רב אמר: אין מועלין בו, שהרי נעשית מצותו ב"תרומת הדשן". ורבי יוחנן אמר: כיון דכתיב [שם] בהוצאת הדשן "ולבש הכהן מדו בד וגוי' ולבש בגדים אחרים" (272), והם בגדי כהונה, וכיון דצריך לבגדי כהונה (273) להוצאת הדשן, מוכח שבקדושתיה קאי שהוא עומד בקדושתו, עד להוצאתו אל מחוץ למחנה (274).

הגמרא מביאה את משנתנו, ומשמעה כרבי יוחנן.

תנן: מועלין בהן עד "שתצא לבית הדשן", משמע: אף לאחר תרומת הדשן, עד הוצאת הדשן לבית הדשן. **קשיא לרב**, הסובר שאין מועלין אחרי תרומת הדשן.

ומתרצינן: **אמר לך רב: אימא (275) פרש את המשנה: מועלין בהן עד שתראה לבית הדשן**, כלומר, עד שתהא ראויה להוצאה, והוא עד שעת תרומת הדשן, שמשם ואילך

דף ט - ב

מיתיבי, הגמרא מביאה משנה להקשות על רב, ממה ששנינו במסכת זבחים [פה ב]: הצמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תיישים והעצמות והגידיים והקרניים והטלפים, בזמן שהם מחוברים [בבשר] יעלו [למזבח להקטרה] עם בשר העולה. ואם פירשו מן הבשר, לא יעלו.

ועוד שנינו שם [פו א]: **וכולן**, (276) העצמות והגידין וכולי, בין המחוברין לבשר בין אם פירשו, **שפקעו** [אם פקעו] **מעל גבי המזבח**, לארץ, **לא יחזיר** לא צריך להחזיר (277). **וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח, לא יחזיר** (278).

ויש לדייק: כשפקעה גחלת **מעל גבי המזבח, הוא דלא יחזיר** (279), **הא**, ואילו אם היא עדיין על **גבי המזבח, יחזיר** הגחלת.

בשלמא לרבי יוחנן, הסובר שיש קפידא בהוצאת הדשן, **ניחא**, מובן למה צריך להחזיר הגחלת, משום שהתורה אמרה "והוציא את הדשן" (280), לכן יחזירה לקיים מצות הוצאה, **אלא, לרב, קשיא**, מדוע צריך להחזירה, הרי כבר נשרף ונהיה גחלת ונעשית מצותו (281)? ומתרצינן: **אמר לך רב: שאני גחלת**, לכן יחזיר כדי לגמור הקטרתה מפני **דאית בה** (282) **מששא**, ממשות, ועדיין ראויה להקטרה. ואינה דומה לאפר שאין בו ממשות, וכיון שנעשה אפר, וכבר נתנם תרומת הדשן, אין חיוב להחזירו, ואין בו מעילה.

איכא דאמר לה, יש מי שמסר שמועה זו **להך גיסא**, לצד זה. כלומר, ממשנה זו יש להוכיח כדברי רב, והיא קושיה על רבי יוחנן:

יש לדייק: **טעמא**, כל הטעם שחייב להחזיר כשפקעה והיא עדיין על גבי המזבח, **משום** שהיא **גחלת דאית בה ממשא**, ולא נגמרה הקטרתה. **הא**, ואילו כבר נעשה **אפר**, **דלית ביה מששא**, ונגמרה הקטרתו, **אפילו** כשפקע, והוא עדיין **לגבי** [על גבי] **המזבח, אין מועלין בו**.

בשלמא לרב, הסובר שאחרי שנתרמה תרומת הדשן אין מועלין, **ניחא. אלא לרבי יוחנן**, הסובר, שעד שלא הוצא לחוץ למחנה עדיין מועלין בו, **קשיא**, למה לא יחזירו הרי עדיין לא נעשית מצותו?

ומתרצינו: **אמר לך רבי יוחנן**: לא נדייק דוקא גחלת, אלא **הוא הדין, דאפילו אפר** יחזיר, מפני שעדיין לא הוצא הדשן, **והיינו טעמא דקתני גחלת, הא (283) קאתי לאשמועינן**, המשנה באה להשמיענו חידוש, **דאפילו גחלת, דאית בה מששא ולא** נגמרה הקטרתה, **כי פקעה מעל גבי המזבח לארץ, לא יחזיר**.

סוגית תשלומי מעילה

הנהנה מן הקודש, משלם קרן וחומש, מלבד חיוב הבאת קרבן אשם.

אותם הדמים, קרן וחומש להיכן ינתנו? על כך דנה הגמרא. (284) אמרה התורה בפרשת מעילה [ויקרא ה] "ואת אשר חטא מן הקודש ישלם, ואת חמישיתו יוסיף עליו", ודרשו חכמים "מן הקודש ישלם", ישלם אותו להקדש [תורת כהנים].

כלומר, אם נהנה מקדשי בדק הבית, ישלם לבדק הבית, ואם מקדשי מזבח, ישלם לקדשי מזבח, ולאותו הקדש. (285) ו"הקדושה שבה לאותו הקדש". (286)

איתמר, הנהנה מבשר קדשי קדשים לפני זריקת דמים, ומן אמורי קדשים קלים לאחר זריקת דמים, ונתחייב קרן וחומש,

רב אמר: מעות **מה שנהנה יפלו לנדבה**, היינו לקנות בהן עולות, שמקריבין אותן בזמן שהמזבח עומד בטל (287) ["יקיץ המזבח"], והעורות ינתנו לכהנים.

ואילו **לוי אמר**: לא יביאו מהן עולות, מאחר שהעורות לכהנים, (288) אלא **יביא** מהמעות, **דבר שכולו למזבח**, דהיינו קטורת. (289) **תניא**, שנינו ברייתא כוותיה, כדברי **דרב**, ותניא כוותיה דלוי (290).

תניא כוותיה דלוי: מעילה זו להיכן הולכת? תלמידים הלמידין לפני חכמים (291) אומרים: יביא דבר שכולו למזבח. ומפרשת הגמרא: מאי ניהו? מה הוא דבר שכולו למזבח? קטרת (292).

תניא כוותיה דרב: הנהנה מדמי חטאת ממקצת (293) המעות שהפריש לצורך קניית קרבן חטאת, ומדמי אשם,

אם בא לשלם (294) **עד שלא קרבה חטאתו**, יתן את דמי המעילה לבעל הקרבן, והוא **יוסיף**, את דמי המעילה לדמי החטאת שנשאר לו, **ויביא חטאתו**, חטאת שמינה, וכן אם בא לשלם, **עד שלא קרבה אשמו, יוסיף ויביא אשמו.**

ואם **כבר קרב חטאתו** (295), מה יעשה באותן מעות, הלא אינו יכול לצרפם לחטאתו? **ילכו** המעות **לים המלח**, כלומר, למקום שאי אפשר להוציאן משם. כדין חטאת שנתכפר בעליה באחרת, שהיא מתה [והיא מ"חמש חטאות המתות" (296)], לפיכך, המעות ילכו לים המלח (297), והוא במקום מיתה.

וכן אם **כבר קרב אשמו**, **יפלו** אותן המעות **לנדבה**. פירוש: קיימא לן: כל שאילו היה חטאת היתה מתה, אם הוא אשם, רועה עד שיפול בו מום וימכר ויפלו דמיו לנדבה. לפיכך, אותן דמי מעילה יפלו לנדבה. והיינו: לשופר, והוא תיבה שבמקדש, וממעות אלו היו מביאין קרבנות ציבור (298).

עד כאן דיברה הברייתא בנהנה ממעות שהופרשו לצורך חטאת ואשם, ודינם הוא, שאם עדיין יכולים לצרף המעות לקרבן, מצרפין. וכשאי אפשר, אזי, דמי חטאת לים המלח ודמי אשם לנדבה. וממשיכה הברייתא לבאר דין נהנה מן הבהמה עצמה או מן הבשר:

הנהנה מקדשי קדשים לפני זריקת דמים, ואימורי קדשים קלים לאחר זריקת דמים, דמי מה שנהנה יפלו לנדבה, [כדברי רב!].

הנהנה מכל קרבנות מזבח, ינתנו דמי המעילה, **למזבח** (299).

קרבנות קדשי בדק הבית, כלומר, אם נהנה מקדשי בדק הבית, יפלו דמי המעילה **לבדק הבית** (300).

קרבנות ציבור (301), הנהנה מהם יתן דמי המעילה **לנדבת צבור** (302).

ומקשינן: **הא גופה קשיא**, הברייתא קשה, ויש בה סתירה בין הרישא לסיפא,

ברישא **קתני** (303): אם בא לשלם **עד שלא קרבה חטאתו, יוסיף ויביא חטאתו. משקרבה חטאתו, ילכו לים המלח.**

ואילו בסיפא **קתני**: **כל קרבנות המזבח, למזבח**, משמע כל קרבנות, כולל חטאת, **ולא שנא דאיכפור בעלים**, אף אם כבר נתכפרו הבעלים, **ולא שנא היכא דלא איכפור**, אם עדיין לא נתכפרו הבעלים, יפלו למזבח והיינו לנדבה.

ועתה קשה, **רישא רבי שמעון היא, דאמר: כל חטאת שכיפרו בעליה תמות**,

ואילו סיפא, שאמרה שהמעות אינן הולכות ל"מיתה", כלומר, שלא ילכו לים המלח, אלא יפלו לנדבה, על אף שכבר נתכפרו בעלים, היא כרבנן (304).

וקשה, וכי **רישא רבי שמעון**, (305) **וסיפא רבנן!**? (306)

אמר ליה רב גביה מבי (307) **כתיל לרב אשי: אין!** (308) אכן, **הכי אמר אביי:**
רישא רבי שמעון וסיפא רבנן.

סוגית בשר קדשי קדשים שנטמאו ואימורי קדשים קלים

שנינו לעיל מחלוקת רב ורבי יוחנן (309) בנהנה מאפר תפוח, אם מעל אם לאו.

ומבאר רבא, שעד כאן לא נחלקו אלא בדשן אחרי שנתרם, כיון שבהוצאתו נעשית "עבודה", ונעשית בבגדי כהונה, הלכך, סובר רבי יוחנן, שעדיין לא נגמרה מצותו עד אחרי הוצאתו, מה שאין כן בעבודות אחרות, וכמו שיבואר.

אמר רבא: (310) **הכל מודים** (311), **שאם נהנה מבשר קדשי קדשים**
"שנטמא", (312) וכן אם נהנה **מאימורי קדשים קלין לאחר שהעלן** על גבי אש
המזבח, **דפטור**.

מפני ששריפת בשר קדשי קדשים שנטמא, אינה "עבודה". וכן המשך שריפת האימורין, על ידי "היפוך בצנורא" [להפוך אותן ולקרובן אל האש, בכלי המיועד לכך, כדי שיתאכלו יפה] אינו עבודה, מאחר שאינו עשוי אלא למהר את איכולם באש, ובלעדי ההיפוך, גם היה מתאכל. בניגוד להוצאת הדשן, לדעת רבי יוחנן, שעצם ההוצאה היא "עבודה".

ומקשינן: **פשיטא!** ומדוע הוצרך להשמיענו זאת? **מאי קא מפסיד?** (313) הרי הנהנה מהם לא הפסיד כלום להקדש, מאחר שבשר הקודש שנטמא אינו ראוי לא לכהנים ולא למזבח, (314) וכבר נעשית מצותן. וכן אימורי קדשים קלים, הרי כבר נעשית מצותן, אחרי העלאתן על גבי האש.

ומתריצין: רבא הוצרך להשמיענו את שני הדינים, כי בכל אחד מהם יש חידוש:

מהו דתימא, בשר קדש קדשים שנטמא אית ליה מצות שריפה לכהנים
במקדש, (315) כמו שאמרה התורה [ויקרא ז] "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, באש ישרף". הלכך, היה מקום לומר שיש בו מקצת קדושה (316) עד אחרי שריפתו, ומועלין בו.

וכן **אימורי קדשים קלין, איכא מצוה להפוכי בצנורא** (317) כדי שישרפו לגמרי, ולכן היה מקום לומר שלא נעשית מצותן עד גמר איכולם באש.

קא משמע לן רבא שאין מועלין בהם, (318) מהטעם המבואר לעיל (319).

הגמרא חוזרת (320) לברייתא ששנינו לעיל.

אמר רבא: הא דאמרת, מה ששנינו בברייתא: כבר קרבה חטאת, ילכו דמי המעילה לים המלח, הני מילי, דברים אלו אמורים, רק באופן דאיתידע ליה, שנודע לו מעילתו, קמי כפרה, קודם שקרבה חטאתו, והיתה לו אפשרות לצרפם אל דמי החטאת,

אבל אם נודע לו מעילתו לאחר כפרה, יפלו דמי מעילתו לנדבה.

מאי טעמא? אין מפרישין מתחילה, לכתחילה לאיבוד, שילכו המעות לים המלח.

מה שאין כן כשנודע לו קודם כפרה - הפריש המעות כדי לצרפם, ונהיו "דמי חטאת". ואם בסוף לא צירפם, מאיזה סיבה שהיא, ועתה אינו יכול לצרפם, מפני שכבר הקריב חטאת, ילכו לים המלח, כדין חטאת שכיפרו בעליה באחרת.

מתניתין:

משנתנו היא המשך למשניות הקודמות.

א. כל הקדשים יש בהן דין מעילה משעה שהוקדשו קדושת הפה.

ב. משעה שהוקדשו קדושת הגוף, הוכשרו ליפסל בטבול יום, ובמחוסר כפורים, ובלינה.

ג. משעה שקרבו המתירין, נתחייב עליהן אם אכלם באיסור פיגול נותר, וטמא.

המשנה שלפנינו שונה את דין הקדשים שהם שונים משאר הקדשים בכך שאין להם "מתירין".

כי בעוד שכל הקדשים שנשנו במשניות הקודמות יש בהם עבודה ה"מתירה", כגון: בחטאת ובאשם ובשלמים, יש בהם זריקת דם המתירה את האימורין להקטרה, ויש בהם הקטרת אימורין המתירה את הבשר באכילה. ולפני זריקת הדם אסור להקטיר, ולפני ההקטרה אסור לאכול הבשר. וכגון עולת העוף ועולת בהמה ופריים ושעירים הנשרפין, שזריקת דמם מתירה את האימורין להקטרה. ובשתי הלחם, זריקת דם הכבשים מתיר אותם לאכילה. ובלחם הפנים, סילוק בזיכי הלבונה מתיר אותו באכילה. ובמנחות, הקטרת הקומץ מתירה את שיירי המנחה לאכילת כהנים.

אך אלו שנשנו במשנתנו, הם בעצמם נקטרים, אך אין להם "מתיר" אחר המתיר אותם.

הילכך, נשתנו דברים טלו בשני דינים.

האחד, שחייבים עליהם משום נותר וטמא מיד כשהוקדשו קדושת הגוף. ובברייתא בגמרא דרשינן זאת מדרשת הכתוב.

והשני, שאין עליהם חיוב פיגול כלל. והטעם יבואר בהמשך.

משנה זו והגמרא שעליה עד סוף הפרק, מובאת בכמה מקומות בש"ס, ותבואר על פי פירוש רש"י [שבועות יא זבחים מה].

הקומץ, של מנחת יחיד, **והלבונה** של מנחת יחיד [הבאה עם רוב המנחות], **והקטורת**, **ומנחת כהנים** שהיא כולה כליל על המזבח ואינה נקמצת, **ומנחת כהן המשיח**, מנחת חביתין שכהן הגדול מביא כל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, **ומנחת נסכים**, הבאה עם הבהמה, שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש (321), כל שלושת מנחות אלו אינן נקמצות, אלא הן נקטרות כליל על האישים, **מועלין בהן משעה שהוקדשו** קדושת פה, ככל הקדשים שמועלין בהם מיד כשהוקדשו.

וכאשר **קדשו** (322) **בכלי**, שהביאום לעזרה והכניסום לכלי שרת, **הוכשר**, נגמרה קדושתו, **ליפסל בנגיעת טבול יום**, ובנגיעת **מחוסר כפורים**, ונפסלים **בלינה**.

וחייבין עליו משום נותר, ומשום טמא, משעת הקדשתן קדושת הגוף, הואיל ואין להם מתירין.

לקומץ וללבונה, אין מתירים, אלא, אדרבה, הם המתירים את המנחה. לקטורת ולשלושת המנחות אין מתירין מפני שאין להם שירים, והם עצמם מוקטרים כליל.

ופיגול אין בהן. (323) כי דין פיגול נאמר בתורה [ויקרא ז] לגבי שלמים, ושאר קדשים למדים ממנו. ודרשינן [זבחים מה א]: מה שלמים מיוחדים, שיש להם מתירים, שזריקת הדם מתירה את האימורין להקטרה, והאימורין מתירין את הבשר לאכילה, אף כל שיש להם מתירין בין לאדם בין למזבח, חייבין עליהן משום פגול. ומכאן למדים שדבר שאין לו מתירים, אין חייבים עליו משום פיגול.

זה הכלל: כל שיש לו מתירין, אין חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא, עד שיקרבו (324) **מתירין**. (325)

וכל שאין לו מתירין, כגון אלו השנויים במשנתנו, **כיון שקידש אותן בקדושת כלי שרת, חייבין עליו משום נותר וטמא. ואילו פיגול אין בו** (326) כלל. כמבואר לעיל.

דף י - ב

גמרא:

ודנה הגמרא: **מנא הני מילי**, מנין דרשינן את מה ששנינו במשנה?

ומביאה הגמרא ברייתא, הדורשת שחייבים על אכילת נותר או על אכילה בטומאת הגוף גם בקדשים שאין להם מתירין, וכמו כן דורשת הברייתא ששעת החיוב עליהם היא משעת הכנסת הקדשים לכלי שרת.

דתנו רבנן: יכול אין חייבין משום טומאה אלא בדבר שיש לו מתירין, כשם שאין חייבים על אכילת פיגול אלא בדבר שיש לו מתירין.

והיה מקום לומר כן, שהרי **דין הוא**, יש ללמוד זאת בקל וחומר מדין איסור פיגול, החמור יותר מדין טומאה, ובכל זאת אינו נוהג בדבר שאין לו מתירין. וחומרנו של פיגול יותר טומאה היא בשלשה דברים, ואלו הן:

א. החיוב על אכילת קודש בטומאה, הוא רק כאשר היו "שתי ידיעות", שנטמא וידע שנטמא, ונעלמה ממנו טומאתו, ואכל את הקודש, ואחרי שאכל נודע לו שוב מטומאתו. אבל אם לא נודע לו שנטמא עד לאחר אכילתו קודש, פטור. ואילו על פיגול חייב אפילו אם לא נודע לו לפני אכילתו שהוא פיגול, אלא נודע לו אחרי אכילתו שאכל פיגול בשוגג.

ב. האוכל קודש בטומאה בשגגה, מביא על חטאו קרבן "עולה ויורד", שהעשיר מביא בהמה, והדל מביא שני תורים, והדל שבדלים מביא עשירית האיפה. דהיינו, שהתורה הקילה עליו בדלותו. ואילו האוכל פיגול בשוגג מביא חטאתו כבשה או שעירה, אף כשהוא דל.

ג. טומאת הגוף הותרה מכללה, שאם היה רוב הציבור טמא, הותרו הטמאים לאכול קרבן פסח. ואילו פיגול לא הותר מכללו בכל ענין.

וכך היינו למדים בקל וחומר: **ומה פיגול**, החמור, **שהוא בידיעה אחת**, וקרבתו **קבוע**, ולא הותר מכללו, בכל זאת הקילה בו התורה, **ואין חייבין משום פיגול אלא על דבר שיש לו מתירין**.

טומאה, הקלה, **שהיא מחייבת קרבן רק בשתי ידיעות**, וקרבתו **עולה ויורד**, והותרה מכללה, וכי אינו דין שלא יהא חייב אלא על דבר שיש לו מתירין!?

תלמוד לומר [ויקרא כב] **"אמור אליהם לדורותיכם, כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו, ונכרתה**

הנפש ההוא מלפני. אמר הכתוב תחילה "וינזרו מקדשי בני ישראל אשר הם מקדשים לי", ומכאן למדו כי **בכל הקדשים הכתוב מדבר**, אף אותם שאין להם מתירין.

יכול יהו חייבין עליהן אם אכלם בטומאה **מיד** כשהוקדשו בקדושת הפה?

תלמוד לומר "אשר יקרב". ולכאורה משמע מלשון "יקרב", שאף טמא הנוגע בקדשים (327) חייב כרת.

אמר רבי אלעזר: וכי יש נוגע שהוא חייב?!? הלא אינו חייב אלא אם אכל, כמו שנאמר [שם בפסוק הבא] "איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב, בקדשים לא יאכל"?

אם כן, למה נאמר "אשר יקרב"? לומר לך, שאינו חייב עד שיוכשר ליקרב. (328)

וכך אמרה התורה, "אשר יקרב", רק כאשר הוכשרו הקדשים להיקרב [וכאילו היה כתוב "איש מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקרב"] חייבים על אכילתם בטומאת הגוף, וכמו שמפורש בפסוק הבא אחריו, "וטומאתו עליו", חייב כרת.

הא כיצד? (329) כל דבר שיש לו מתירין, אינו חייב עד שיקרבו מתירין. וכל דבר שאין לו מתירין, אינו חייב עד שיקדש בכלי (330).

ושם בגמרא במסכת זבחים למדים נותר (331) מטמא.

הדרן עלך פרק חטאת העוף

פרק שלישי - ולד חטאת

בפרק זה דנה המשנה בקדשי קדושת הגוף שאין בהם מעילה. יש מהם שאין

בהם איסור כלל, ויש מהן שיש עליהם איסור הנאה מדרבנן, "לא נהנין ולא מועלין". ויש מהם שיש בהם איסור הנאה מן התורה, ואין בהם מעילה.

ובהמשך הפרק דנה המשנה בקדשי בדק הבית.

משנתנו דנה ב"חמש חטאות המתות". והן: חטאות שאינם ראויים להקרבה, ואין דינם כשאר פסולי המוקדשים שדינם לרעות עד שיפול בהם מום, ונפדים ודמיהם יפלו לנדבה. אלא, מונעים מהם מים ומזון עד שימותו. ודבר זה, הלכה למשה מסיני הוא.

והיות ולא הן ולא דמיהן קרבים, הלכה לה קדושתם, ואין מועלים בהם (332). ומכל מקום, מדרבנן אסור להנות מהם (333).

כמו כן, אינם עושים "תמורה". והיינו: אם התפיס בהמה אחרת על אחת מחטאות המתות ואמר "זו תמורת זו", לא קדשה השניה. מאותו הטעם, כיון שהולכת למיתה (334).

משנה זו כבר נשנתה במסכת תמורה [כא ב כב א], והגמרא תבאר למה חזרה ונשנתה. והיא מבוארת כאן על פי פירוש וגירסת רש"י שם.

ולד חטאת, כשבה או שעירה שילדה ולד (335), **ותמורת חטאת**, התפיס בהמת חולין על חטאת (336), **וחטאת שמתו בעליה**, (337) **ימותו**.

ובשלשה אלו, אין חילוק בין לפני כפרה לבין אחר כפרה. ודינם יבואר בהמשך: **ושעיברה שנתה**, כשבה או שעירת חטאת אינה כשרה להקרבה אלא תוך שנה להוולדה, והקדישו אותה תוך שנתה, ולא נקרבה תוך שנתה, **ושאבדה ונמצאת בעל מום**, (338) בשתי חטאות אלו, הדין הוא כך:

אם כיפרו הבעלים (339) לאחר שנמצאה הראשונה, **תמות**. הואיל ודחיה בידים. וכן ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה, כולן ימותו.

וכל אחת מחמש החטאות **אינה עושה תמורה**, **ולא נהנין מדרבנן**, **ולא מועלין**, מדאורייתא אין בהם דין מעילה, כמבואר.

דף יא - א

ובאלו שתיים האחרונות, **אם עד שלא כיפרו הבעלים**, כלומר, לא רצו להתכפר באחרת, ונמצאה הראשונה, ואינו יכול להקריבה, מפני שעברה שנתה או מפני שהיא בעלת מום, והואיל ולא דחאה בידיים ולא הקריב אחרת תחתיה, **תרעה עד שתסתאב**, שיפול בו מום **ותמכר** [ובנמצאת בעלת מום, תמכר מיד (340)] **ויביא** (341) **בדמיה** בהמה **אחרת** לחטאתו.

וכיון שהם קדושים קדושת דמים, ודמיה עתידין להיקרב, הילכך: **עושין תמורה**, כמבואר במסכת תמורה [כא] שקרבן העומד לרעייה, עושה תמורה.

ומועלין בה, מפני שהיא קדושה קדושת דמים (342).

גמרא:

הגמרא מבררת: **מאי שנא רישא, דלא קא מיפלג, ומאי שנא סיפא דקא מיפלג** (343), כלומר, למה שנתה אותם המשנה בשתי בבות, שלש הראשונות ואחר כך שתיים האחרות, ולמה לא נשנו חמשתן ביחד (344)? ומתצינן: **כי רישא פסיקא ליה**, הדין הוא החלטי, ולעולם ימותו, ואפילו לא כיפרו באחרת, ואילו **סיפא לא פסיקא ליה**, אינו מוחלט שימותו, אלא אם נתכפרו באחרת. והואיל ודינם אינו שוה, לפיכך חילקתם המשנה לשתי בבות (345).

ומקשינן: למה נשנתה המשנה. כאן, **הא תנא ליה [לה] הלא כבר נשנתה, גבי, שם במסכת תמורה?**

ומתצינן: **תנא התם, שם נשנתה משום, דין תמורה**, ודרך אגב שנתה גם דין מעילה. **תנא הכא משום מעילה**, ודרך אגב שנתה גם דין תמורה.

מתניתין:

המשנה ממשיכה לדון בקדשים שאין מועלין בהם. משנתנו נשנית במסכת נזיר [כד ב] והובאה במסכת מנחות [ד ב], ומתפרשת כאן על פי פירוש רש"י שם.

נזיר בגמר נזירותו בטהרה מביא שלשה קרבנות: חטאת, עולה ושלמים (346).

המפריש מעות לנזירותו, והמעות היו "סתומין", כלומר, שלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה ואלו לשלמים (347), מכל אותן המעות **לא נהנין**, אסור להנות, מפני שיש

בהן דמי עולה האסורה בהנאה (348), **ולא מועלין**, הנהנה מהם לא מעל, ואינו משלם לא חומש (349), ואינו מביא אשם מעילות, **מפני שהן ראוין לבוא כולן שלמים**, דבכל מעה ומעה שבהן יכול להביא בהם שלמים (350), ובשלמים הרי אין מועלין, כדין קדשים קלים לפני זריקת דמים, כמבואר

לעיל [ז ב].

מת הנזיר לפני שהביא קרבנותיו, **והיו לו מעות סתומין, יפלו המעות לנדבה**, לשופרות, והן תיבות שהיו בבית המקדש, ששם נתנו מעות נדבה (351), והלכה היא למשה מסיני שמעות סתומין בנזיר שמת, נופלים לנדבה (352).

ואם היו לו **מעות מפורשים**, לחטאת לעולה ולשלמים, **דמי חטאת ילכו לים המלח**, כשם שאילו הפריש חטאת ומת, תמות, כמבואר במשנה הקודמת, כן דמי חטאת הולכות לים המלח. אותן המעות, **לא נהנין**, אסור להנות מהן מדרבנן, **ולא מועלין**, ואם נהנה מהן, לא מעל, כמבואר לעיל [ג א] שאין מועלין במעות ההולכות לים המלח, כיון שהולכות לאיבוד ואינן קדשי גבוה.

ומדמי עולה, **יביאו יורשיו עולה** (353), **ומועלין בהן**, במעות, מן התורה (354).

ומדמי שלמים, **יביאו שלמים, ונאכלין ליום אחד**, כדין שלמי נזיר [ולא כשאר שלמים הנאכלים לשני ימים ולילה]. **ואין טעונין לחם**, כשאר שלמי נזיר, משום שנאמר בלחם נזיר [במדבר ו] "ונתן על כפי הנזיר", וכיון שמת אין כאן נזיר (355).

גמרא:

שנינו: המפריש מעות לנזירתו, לא נהנין ולא מועלין מפני שאין ראוין לבא כולן שלמים.

משמע, שמעות שהופרשו לצורך קרבן, והם סתומין, אם מעות אלו ראויין להביא מהן דבר שאין מועלין בו, אין מועלין בהן גם במעות המיועדים לדבר שמועלין בו. ועל הלכה זו מתקיף ריש לקיש.

מתקיף לה ריש לקיש: וליתני נמי, ולמה לא הוסיף התנא של המשנה עוד הלכה דומה לזו: **המפריש מעות לקינו** (356) ["קן" הוא תור ובני יונה, אחד לחטאת ואחד לעולה, ומביאים אותו יולדת, מצורע, זב, זבה, נזיר, ועוד. התורים אינם כשרים אלא כשהם גדולים, כשהן כבר צהובין, ואילו בני יונה אינם כשרים אלא כשהם קטנים],

לא נהנין, ולא מועלין במעות אלו, **מפני שהן ראוין להביא תורין שלא הגיע זמנן** (357) וימתין להם עד הגעת זמנן, **ובני יונה שעבר זמנן** (358), ועליהם שנינו [בעמוד ב] שאין מועלין בהם,

ולמה לא שנתה המשנה לדין מפריש מעות לקינו (359)? ומתציין: **אמר רבא**: אינו דומה מפריש מעות לקינו למפריש מעות לנזירותו, כי במפריש מעות לנזירתו, **אמרה תורה: במעות** אילו **הסתומין** "הבא מהן שלמים", הילכך, אמרה המשנה שהמעות מיועדים לשלמים, אבל במפריש מעות לקינו, וכי **אמרה תורה: "הבא תורין שלא הגיע זמנן" שאינו** (360) **ראוין למזבח** כלל!?

הילכך לא שייך לומר שהמעות "מיועדים" לדבר שאין מועלין בו. וכיון שהן קדשי קדשים, מועלין במעותיהם.

מתניתין:

המשנה דנה בדם הקרבנות מתי אין מועלין בו, וכן בין של נסכים. והיא המשך למשניות הקודמות ששינונו בהן דין קדשים שאין מועלין בהם.

בגמרא מובאת דרשות הכתובים שאין מועלין בדם. אלא שאסרו חכמים להנות מהן בסופן, כלומר, אחרי שיצאו לנחל קדרון.

וכך שנינו במסכת יומא [נח ב]: "שירי הדם [של חטאות הפנימיות], היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. ו [שירי הדם] של [קרבנות הקרבים על] מזבח החיצון, היה שופך אל יסוד דרומי. אלו ואלו [דמים של החיצונים ושל הפנימים הנשפכים אל יסוד מזבח העולה, היו שותתים ונופלים מן יסוד המזבח על הרצפה] מתערבין באמה [סילון שבעזרה היוצא לנחל קדרון] ויוצאין לנחל קדרון. ונמכרין [הדם] לגננין [בעלי גנות לזבל בהן שדותיהן] ומועלין בהן [אסור ליהנות מהן בלא לשלם לגזברי הקודש].

היינו, שחכמים גזרו איסור מעילה על הנהנה מן הדם, כגון: אם זיבל בו את גינתו, בלי לקנות אותו מן הגזבר (361).

עוד דנה המשנה בנסכי יין הבאים עם קרבנות, אם יש בהן מעילה.

רבי שמעון (362) **אומר: הדם, קל בתחילתו וחמור בסופו**, כמו שיבואר.

נסכין חמורין בתחילתן וקל בסופן (363), כמו שיבואר.

כיצד? **דם, בתחילתו**, תיכף אחרי שחיתת הקרבן (364), **אין מועלין בו** (365), אין בו דין מעילה, כמו שיבואר בגמרא. **יצא לנחל קדרון, מועלין בו** (366).

נסכין, בתחילתן, משהוקדשו עד שנתנסכו, **מועלין בהן**, מפני שהם קדשי גבוה. **ירדו לשיתין** [נקב היה במזבח שבו יורדין הנסכין ל"שיתין", דהיינו יסודות המזבח, שהן חלולין ועמוקים מאד (367)], **אין מועלין בהן**, מפני שאין בהם שום צורך גבוה

(368), וכבר נעשית מצותה (369). ובגמרא יבואר איך יתכן להנות מהם, הרי הן מתחת למזבח.

גמרא:

סוגיא דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו שנינו במשנתנו שאין מועלים מן התורה בדם, אלא מדרבנן לאחר שיצא לנחל קדרון. הגמרא דורשת מדרשות הכתובים שאין מועלין בדמים.

סוגיא זו מופיעה במסכת יומא [שם] ובשאר מקומות בש"ס, ותבאר על פי פירוש רש"י שם.

תנו רבנן: מועלין בדמים. דברי רבי מאיר ורבי שמעון. וחכמים אומרים: אין מועלין.

והגמרא מבארת (370): **עד כאן לא פליגי אלא**, אם מועלין בסוף **מדרבנן** (371), ולדעת רבי מאיר ורבי שמעון, מועלין, וכמו שאמרה המשנה, **אבל מדאורייתא, אין מועלין.**

מנא הני מילי, מנין שאין מועלין בדם מן התורה?

אמר עולא: אמר קרא, אמרה התורה בפרשת דם [ויקרא יז] **"ואני נתתיו לכם"**, ודרשינן: **שלכם הוא הדם**, כחולין שלכם שאין בהן מעילה. מוכח שאינו קדשי גבוה (372).

דבי רבי ישמעאל תנא: אמרה התורה בפסוק ההוא **"ואני נתתיו לכם לכפר"**, ודרשינן: **לכפרה נתתיו לדם**, בתורת זריקת קדשים, **ולא לדין מעילה**, ואין בו דין קדשים לענין מעילה. אמר הקב"ה: נתתיו לכם את הדם בשביל לכפר בשבילכם, ולא שיהא קרוי שלי למעול בו (373).

רבי יוחנן אמר: אמר קרא [שם]: **"כי הדם הוא בנפש יכפר"**, ודרשינן "הוא" משמע בהוויתו יהא: **הוא לפני כפרה, הוא לאחר כפרה** (374) לעולם דינו שוה. **מה לאחר כפרה**, שנתן מתנות הדם, **אין בו מעילה**, כיון שכבר נעשית מצותו, ואין בו צורך גבוה, ואינו מ"קדשי ה'", **אף לפני כפרה, אין בו מעילה** (375).

ומקשינן: ולמה נדרוש כן, ועל אף שאמרה התורה שלעולם דינו שוה, **אימא**, הרי יתכן לומר בהיפך: **מה לפני כפרה יש בו מעילה**, מפני שיש בו צורך גבוה, **אף לאחר כפרה יש בו מעילה?**

ומתרצינן: **וכי יש לך דבר שנעשית מצותו ויש בו מעילה?!!** שהרי כבר נעשית מצותו ושוב אינו מ"קדשי ה'". הלכך, על כרחך, לא תדרשנו כך, אלא מה לאחר כפרה אין בו מעילה, אף לפני כפרה אין בו מעילה (376).

ותמהינן: **ולא** (377)?! וכי אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו?!

דף יא - ב

הרי תרומת הדשן, שבכל יום חותה במחתה, ותורם את הדשן מעל המזבח, ונותנו במזרחו של כבש, **שנעשית** (378) **מצותו, ויש בו מעילה** (379), שנאמר בפרשת תרומת הדשן [ויקרא ו'] "ושמו אצל המזבח", משמע ששם הוא מקום גניזתו, ושם נבלע במקומו, מוכח שהדשן עצמו התרום אסור בהנאה, וכיון שמחמת קדושתו אסור בהנאה, יש בו גם דין מעילה.

הרי לך דבר שנעשית מצותו, ומועלין בו (380)?

ומתרצינן: אכן, מועלין בתרומת הדשן אחרי שנעשית מצותו, אבל אין למדים ממנו, **משום דהוה ליה תרומת הדשן ואיברי שעיר המשתלח** לעזאזל, האסורים בהנאה אף אחרי שנעשית מצותו, כמו שיבואר, (381) **שני כתובין הבאין כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד, אין מלמדין**, אין למדים ממנו. כי אם רצתה התורה שנלמד מהם, למה כתבה את שניהם, לכתוב אחד מהם, ונלמד השני ממנו.

אבל בשאר קדשים, אכן, לא מצאנו דבר שנעשית מצותו ומועלין בו.

במסכת יומא [סז א] נחלקו חכמים באותן איברים של שעיר המשתלח ביום כפורים אחרי שילוחו בעזאזל, אם הם מותרין בהנאה או אסורין. מאן דאמר מותרין, דורש ממה שאמרה התורה בפרשת יום כפורים [ויקרא הטז] "ושלח את השעיר במדבר", ומה שנאמר "במדבר" מיותר לדרוש ממנו: הרי הוא הפקר כמדבר, דהיינו: מותרין בהנאה. ומאן דאמר אסורין, דורש ממה שאמרה [שם] התורה "אל ארץ גזירה", ודורשה מלשון "חומר ואיסור", כלומר, אסורין בהנאה.

על כן, מקשינן: **הניחא**, תירוץ שתירצנו "הוה ליה תרומת הדשן ושעיר המשתלח שני כתובין הבאין כאחד, ואין מלמדין", ניחא, **למאן דאמר: איברי שעיר המשתלח אין נהנין מהן**,

אלא, למאן דאמר : איברי שעיר המשתלח **נהנין מהן, מאי איכא למימר?** חוזרת הקושיא: איך תירצנו "וכי יש לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו", הרי תרומת הדשן נעשית מצותו, ומועלין בו?

ומתרצינן: **משום דהוה ליה תרומת הדשן ובגדי כהונה**, ארבעת בגדי לבן שבהן נכנס הכהן לקודש הקדשים ביום הכפורים, וטעונין גניזה עולמית, ואין הדיוט עובד בהן כל השנה, ולא כהן גדול ביום כפורים אחר. שנאמר [שם] "ופשט את בגדי הבד והניחם שם", ודרשינן: מלמד שהיו טעונין גניזה,

והם, **שני כתובין הבאין כאחד. וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.**

אלא, שגם בבגדי כהונה נחלקו האם מותרין בהנאה. חכמים סוברים כנ"ל שהם טעונין גניזה, וממילא אסורין בהנאה. ואילו רבי דוסא סובר שמה שאמרה התורה "והניחם שם" בא רק ללמד "שלא ישתמש בהן כהן גדול ליום כפורים אחר", ואילו לשימוש כהן הדיוט בשאר ימות השנה, והן הן ארבעת בגדי כהן הדיוט, מותרין. וכיון שהם מותרין לשימוש כהן הדיוט, אין בהם מעילה, מפני ש"לא ניתנה התורה למלאכי השרת", כלומר, לא אמרה התורה שכהן הדיוט חייב לפושטן מיד בגמר עבודתו [יומא סא].

על כן, מקשינן: **הניחא**, תירוץ שתירצנו "הוה ליה תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאים כאחד, ואין מלמדין", ניחא, **לרבנן, דאמרי :** מה שאמרה התורה "והניחם שם", **מלמד, שהן טעונין גניזה, שפיר**, הוי בגדי כהונה דבר שנעשית מצותו ומועלין בו,

אלא, לרבי דוסא דאמר: מותרין הם לכהן הדיוט (382), קשה, **מאי איכא למימר?** וחוזרת הקושיא: אם כן, מצאנו תרומת הדשן בלבד, שהוא דבר שנעשית מצותו, ומועלין בו (383)? ומתרצינן: **משום דהוה תרומת הדשן ועגלה ערופה**, שגם היא אסורה בהנאה (384) אחרי עריפתה בנחל, אף על פי שנעשית מצותה. משום שנאמר בפרשת עגלה ערופה [דברים כא] "וערפו שם", וממה שאמרה התורה "שם", דרשינן: "שם תהא קבורתה" ["שם תהא גניזתה"], לומר שאסורה בהנאה,

והם, **שני כתובין הבאין כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין** (385).

ומקשינן: **הניחא**, תירוצים אלו ניחא, **למאן דאמר :** כל שני כתובין הבאין כאחד **אין מלמדין, אלא, למאן דאמר** [סנהדרין סז ב]: שני כתובין הבאים כאחד **מלמדין**, קשה, **מאי איכא למימר**, למה לא נלמד מהם דין מעילה אף בדבר שנעשית מצותו. וחוזרת הקושיא לגבי דם, למה לא נדרוש "מה לפני כפרה יש בו מעילה, אף לאחר כפרה ישבו מעילה", למרות שכבר נעשית מצותו, כשם שתרומת הדשן ועגלה ערופה מועלין בהן אף לאחר שנעשית מצותן?

ומתרצינו : אפילו למאן דאמר : מלמדן, כאן אין מלמדים, מפני שתרי מיעוטי כתיבי, בשני מיעוטי, אחד בפרשת עגלה ערופה, והשני בפרשת תרומת הדשן, ממעטת התורה לומר לנו שלא נלמד מהן. (386) **כתיב התם**, לגבי עגלה ערופה : "הערופה", בה"א מיותרת, ללמדנו : זו, אסורה בהנאה אחר שנעשית מצותה ולא אחרת. **וכתיב התם** בפרשת תרומת הדשן "ושמו אצל המזבח", והיתה יכולה לכתוב "ושם אצל המזבח", ובא ללמדנו : לזה אסור בהנאה ומועלין בו אחר שנעשית מצותו, ולא לאחר.

הילכך : **הני**, שני אלו, תרומת הדשן ועגלה ערופה, **אין**, אכן אסורין בהנאה אף אחרי גמר מצותן, ואילו **מידי אחרינא**, כגון : דם אחר שנעשית מצותו, **לא**, אינו אסור בהנאה מן התורה. וכיון שכן, דרשינן "הוא", "מה לאחר כפרה אין בו מעילה, אף לפני כפרה אין בו מעילה".

שנינו במשנתנו : **נסכים בתחלתן מועלין בהן, ירדו לשיתין אין מועלין בהן** (387).

הגמרא מבררת : **לימא האם נאמר, שמתניתין, דלא, שמשנתנו איננה כרבי אליעזר בר רבי צדוק?**

דתניא, שנינו ברייתא : **רבי אליעזר בר רבי צדוק אומר : לול קטן** [כמין ארובה מלמעלה למטה] **היה בין כבש למזבח** (388) **במערבו של כבש**. וכדי שלא יתמלאו השיתין מן הנסכין, לכן **אחת לשבעים שנה**, היו **פרחי** [ילדים] **כהונה יורדין בו** עד שהגיעו לשיתין, **ומביאין** (389) **יין קרוש**, שנעפש ונקרש, **שהוא דומה לעיגולי דבילה** [כלומר, נהפכו לגושים מרוב יושנן] **ושורפין אותו בקדושה**, במקום קדוש בעזרה, מפני שהן אסורין בהנאה. מפני **שנאמר** [במדבר כח] בפרשת עולת תמיד "ונסכו רביעית ההין לכבש האחד **בקודש הסך נסך שכר לה**", ודרשינן "בקודש" שחייב שריפה, כמבואר בהמשך. על כן דרשינן : **כשם שניסוכו בקדושה**, דהיינו בעזרה, **כך שריפתו בקדושה**.

והוינן בה : **מאי משמע**, איך משמע "בקודש" לחיוב שריפה?

ואמר רבינא : אתיא, למדין גזירה שוה "קודש קודש", **כתיב הכא בנסכים : ב"קודש", וכתוב התם** [שמות כט] **"ושרפת את הנותר באש, ולא יאכל כי קודש הוא"**, ודרשינן : **מה נותר שריפתו בקדושה, אף האי, נסכים, נמי שריפתו בקדושה** (390) (391).

הרי שרבי אליעזר בר רבי צדוק סובר, שאחרי ירידתו לשיתין טעון שריפה. ואם כן, עד שריפתו לא נעשית מצותו. ולדעתו, אכן, מועלין בו עד לשריפתו. ואילו במשנתנו שנינו

שאין מועלין בו משעת ירידתו לשיתין. על כן, מבררת הגמרא: לימא מתניתין דלא כרבי אליעזר בר רבי צדוק?

ומתריצין: לא, **אפילו תימא**, שמשנתנו היא **כרבי אליעזר בר רבי צדוק**, אלא, שהמשנה מדברת ב**דאי קלט**, כלומר, שקלט את הנסכים כשהם עדיין באויר, ועדיין לא ירדו אל הרצפה.

ובאופן זה אין מצותו בשריפה, אפילו לרבי אליעזר בר רבי צדוק, הילכך אמרה המשנה שאין מועלין בו (392).

[התוס' מביאים גירסא אחרת בקושית ותירוץ הגמרא, והיא גירסת הגמרא במסכת סוכה. ולפי גירסא זו (393), קושית הלישנא קמא, אינה קושיא, מפני שעל אף שרבי אליעזר ברבי צדוק סובר שחייב שריפה, מכל מקום, יכול לסבור שאין בו מעילה, מפני שאין איסור מעילה תלוי בחיוב שריפה].

גירסת התוס' היא:

הגמרא מקשה: וכי **לימא**, שמתניתין **רבי אליעזר בר רבי צדוק** היא, **ולא כרבנן?!?**

דאי רבנן, קשה, **הא נחית לתהום** (394).

כי לרבנן נבלע היין באדמה (395), ולא שייך ב"מציאות" למעול בו. אלא לרבי אליעזר בר רבי צדוק, מאחר שהיין מתאסף בשיתין, שייך למעול בו.

ומתריצין: **אפילו תימא**, שמשנתנו **רבנן** היא, אלא היא מדברת באופן של **דאי קלט**, שקלט את היין לפני שנבלע באדמה, וישנה "מציאות" ליהנות ממנו, ומשמיעה לנו המשנה שאין מועלים בו.

[בגירסת המיוחס לרש"י והשיטה מקובצת יש כאן "לישנא אחרינא", והיא ה"איכא דאמרי" במסכת סוכה (396)].

ולפי גירסא זו מבררת הגמרא: האם **לימא**, שמשנתנו **רבנן היא**, ומדברת באופן של **דאי קלט**, לפני ירידתו בלול, והואיל ואין בו מעתה צורך גבוה, לפיכך: אין מועלין בו,

דאי, דאם נוקים המשנה, **כרבי אליעזר בר רבי צדוק**, קשה, למה אמרה שאין מועלים בו, הלא **אכתי בקדושתיהו קיימי**, היין עדיין עומד בקדושתו, כי יש עליו חיוב שריפה, ועד שישרף, קדושתו עליו?

ומתרצינן : **אפילו תימא**, שמשנתנו **רבי אליעזר בר רבי צדוק** היא, ומוודה, שעל אף שחייב שריפה, מכל מקום, אין בו מעילה. והטעם, מפני שאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו, והניסוך הוא הרי עיקר מצותו.

בגירסתנו יש נוסח אחר : **איכא דאמרי** : הגמרא מבררת : האם **לימא**, שמתניתין **כרבי אליעזר בר רבי צדוק**, ומדברת דוקא **דאי קלט** את היין קודם שירד לרצפה [לשיתין המרוצף], לפיכך : אין בו מעילה. דאם כבר ירד לרצפה, הרצפה מקדשתו, (397) וצריך לשרפו, ואם כן עדיין לא נעשית מצותו, ומועלין בו.

ומתרצינן : **לא! לעולם** משנתנו **כרבי אליעזר בר רבי צדוק**, אלא, **ואפילו לא איקלט** ונהנה מן המכונסין ברצפה, גם כן אין מועלין. והא דאמר לעיל בברייתא דצריך שריפה, היינו : **מדרבנן** (398), והיות שמן התורה אינו בר שריפה, הילכך אין מועלין בו, אף אחרי ירידתו לשיתין.

ומקשינן : איך תירצת שהוא רק מדרבנן, **והא קרא קנסיב לה**, הרי בברייתא דרשה רבי אליעזר בר רבי צדוק מדרשות המקראות? ומתרצינן : אמנם, מדרבנן הוא, והדרשה **אסמכתא בעלמא היא** (399). רבנן הסמיכו לחיוב שריפה על דרשת המקראות, ואינו מן התורה.

מתניתין:

המשנה ממשיכה לדון בדברים שאין מועלין בהם.

דישון, הנשאר מהקטורת שהורידוהו מעל **מזבח הפנימי**. וכך דישון פתילות ושמנים, הנשאר והורידוהו מעל **המנורה**,

לא נהנין, אסור להנות מהן, **ולא מועלין**, מפני שכבר נעשית מצותן (400).

המקדיש דישון בתחלה (401), מי שנטל את הדשן אחר שהוציאו, והקדישו, חלה עליו קדושה, **ומועלין בו** (402) מן התורה.

שנינו במסכת חולין [כב א] "כשר בתורין, פסול בבני יונה, כשר בבני יונה, פסול בתורין. תחילת הציהוב, בזה ובזה פסול". כלומר, בני יונים כשרים רק כשהם קטנים, ואילו תורין כשרים רק כשהן גדולין.

הילכך : **תורין שלא הגיע זמנן, ובני יונה שעבר זמנן, לא נהנין**, אסור ליהנות מהן מדרבנן, **ולא מועלין** בהן כלל (403).

ובמשנה הבאה חולק רבי שמעון, וסובר שתורין שלא הגיע זמן, מועלין בהן. ושם יבואר.

גמרא:

שנינו במשנה [תמיד כח ב] "ירד [התורם תרומת הדשן מן המזבח] הגיע לרצפה [רצפת העזרה] הפך פניו לצפון, הולך במזרחו של כבש כעשר אמות, צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים, מקום שנותנים מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה".

נמצאנו למדים, שהיה מקום מסויים בעזרה, המיועד לשלשה דברים, ואלו הן: מקום השלכת מוראת העוף, מקום הנחת דישון מזבח הפנימי והמנורה, מקום צבירת והנחת תרומת הדשן של מזבח החיצון.

אמרה התורה בפרשת עולת העוף [ויקרא א] "והסיר את מראתו [הזפק] בנוצתה [עם בני מעיה] והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן". למדנו כמה דברים, שהזפק [מוראתה] נשלך בצד מזרח המזבח, רחוק מן המזבח עשרים אמה, מפני שאין "השלכה" פחותה מעשרים אמה [ואמרו חכמים שהוא שלשה טפחים בצד הכבש, והוא כעשר אמות מקרקעית הכבש], ושם מקום הדשן.

על איזה דשן דברה התורה, שהושם שם במקום ההוא?

בפשטות, על תרומת הדשן של מזבח החיצון, שהרי נאמר בפרשת תרומת הדשן [ויקרא ו] "ושמו אצל המזבח".

ממשנתנו שאמרה "דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין", משמע, שגם דשן הפנימי והמנורה, שמו באותו מקום. והרי כך אמרה, שדישון מזבח הפנימי אין מועלין, הא של מזבח החיצון המונח יחד אתו, מועלין, כי אם מקום הנחתו הוא מחוץ למחנה, מקום שפך "שאר הדשן" של מזבח החיצון, למה ימעלו בו, הלא גם בשאר הדשן של מזבח החיצון אין מועלין (404) כמבואר לעיל [ט א].

לכן, מבררת הגמרא (405): מנין לנו [ולמשנה במסכת תמיד, הנ"ל] שגם דשן מזבח הפנימי והמנורה שמו שם, באותו "מקום הדשן".

בשלמא

דף יב - א

תרומת הדשן של **מזבח החיצון**, קבעה לה התורה מקומה, **דכתיב ביה "ושמו אצל המזבח"**,

אלא, דשן **מזבח הפנימי**, **מנלן**, שמקומו שם בבית הדשן?

ומתרצינן: **אמר רבי אלעזר**, (406) **דאמר קרא**, **"והסיר את מוראתו בנוצתה, והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן"**. (407) ודרשינן: **אם** מה שאמרה תורה "אל מקום הדשן", **אינו ענין**, לא בא ללמדנו לדשן של **מזבח החיצון**, שהרי כבר נאמר בו "ושמו אצל המזבח" [ויבואר בהמשך], **תנהו ענין**, הרי הוא בא ללמד, לדשן של **מזבח הפנימי**. שכך היא המידה בתורה, שאם אינו ענין לו, תנהו לדבר אחר, הדומה לו.

ומקשינן: עדיין אין הדרשה מבוארת, כי **אימא**, הרי יתכן לומר כי **אידי ואידי**, שני הפסוקים מדברים בדשן של **מזבח החיצון**, כי ממה שנאמר "ושמו אצל המזבח" עדיין אינו ברור באיזה מקום אצל המזבח יתנו, במערבו או במזרחו, לפיכך, כתבה התורה "אל מקום הדשן", וכדי **לקבוע לו מקום** ב"מזרחו" של כבש, ונאמר: הרי זה בא ללמד, ונמצא למד (408).

ומנלן שגם דשן **מזבח הפנימי** הניחו שם באותו מקום?

ומתרצינן: **אם כן**, שהתורה באה ללמדנו על קביעות מקום תרומת הדשן של מזבח החיצון בלבד, **לימא קרא**, היה די אם היה הכתוב אומר **"אצל המזבח"**, והיינו דורשים גזירה שוה "אצל" "אצל". נאמר כאן "אצל", ונאמר בדשן מזבח החיצון "אצל" ["ושמו אצל המזבח"], ודי בכך ללמדנו ששם הוא מקום שימת תרומת דשן החיצון,

מאי, למה הוסיפה התורה ואמרה "אל מקום הדשן"? אלא, בא הכתוב ללמדנו, **דאפילו** דשן **מזבח הפנימי**, גם הוא מקומו שם.

וממשיכה הגמרא לדון: **אשכחן**, מצאנו דרשה **למזבח הפנימי**, (409) אבל דשן **מנורה**, **מנלן** שגם הוא מקומו שם?

ומתרצינן: **"דשן"**, **"הדשן"**. כלומר, (410) זה שהתורה הוסיפה את אות ה"א הידיעה ואמרה "הדשן", והיה די לומר "דשן", מהאות היתירה מרבינן גם לדשן המנורה.

מתניתין:

שינו במשנה הקודמת "תורין שלא הגיע זמנן, ובני יונה שעבר זמנן, לא נהנין ולא מועלין".

ועל כך חולק רבי שמעון.

רבי שמעון אומר: תורין שלא הגיע זמנן מועלין בהן, והטעם יבואר בגמרא,

אבל, **בני יונה שעבר זמנן, לא נהנין ולא מועלין (411) בהן.** כדברי התנא קמא.

גמרא:

הגמרא דנה בטעם מחלוקת רבי שמעון וחכמים. והגמרא רוצה לדמות דברי רבי שמעון בדין תורין שלא הגיע זמנן לדבריו בדין "שחוטי חוץ". לפי שהשוחט והמעלה זבחים חוץ לבית המקדש [ויקרא יז] חייב כרת.

במה דברים אמורים, בקרבנות הראויים לבוא בפנים. אבל קרבנות שאינם ראויים לבוא בפנים, כגון: הרובע והנרבע וכולהו, אם הקריבם בחוץ לשם זבח, פטור. שנאמר [שם] בפרשת שחוטי חוץ "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה'", ודרשינן: כל שאינו ראוי לפני משכן ה', אין חייבין עליו.

שם [זבחים קיב ב] דנה המשנה בקרבנות כשרים, אלא שעתה אינו זמן הקרבתם, ושחטם בחוץ. כגון: אותו ואת בנו, שנשחט כבר אחד מהם היום, והרי אסור לשחוט השני. או "מחוסר זמן", והוא כל בהמה תוך שבעה ימים ללידתו, ואסור להקריבו, כמו שנאמר [שמות כב] "שבעת ימים יהיה עם אמו". רבי שמעון סובר: אף שאינו חייב כרת מאחר שאינם ראויים היום, מכל מקום, הואיל והם ראויים לאחר זמן, עובר בלא תעשה. שנאמר [דברים יב] "לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום איש הישר בעיניו". ושם [קיד א] מבואר דרשתו מפסוק זה לאיסור לא תעשה ל"מחוסר זמן". ואילו חכמים חולקים עליו, ואינם דורשים דרשה זו, והם סוברים: כל שאין בו כרת, אין בו לא תעשה.

ומבררת הגמרא: **בשלמא רבי שמעון, מבואר טעמו, מדוע מועלין בתורין שלא הגיע זמנן, כדקתני טעמא, כמו ששנינו [שם]: שהיה רבי שמעון אומר: כל הראוי לבוא לאחר זמן (412), הרי הוא בלא תעשה, ואין בו כרת.** וכיון דאם שחטן בחוץ עבר בלא תעשה, אם כן, יש בהן חשיבות לענין שמועלין בהן,

אלא, לרבנן, אף אם הם סוברים שהשוחט מחוסר זמן בחוץ אינו עובר בלא תעשה,

מכל מקום קשה, **מאי שנא, מה שונה דין תורין אלו, ממחוסר זמן, שהם ודאי קדושים ומועלין בהם (413), אף כשלא הגיע זמנם, ולמה אין מועלין בתורין שלא הגיע זמנן? ומתצינן: אמרי!** אין לדמות תורין שלא הגיע זמנן למחוסר זמן בבהמה, כי **מחוסר זמן, יש בו מעילה, מידי דהוה אבעל מום, כשם שיש מעילה בבהמת בעל מום,**

ומדוע יש מעילה בבעל מום?

דהוי **בר פדיון**, כיון שדינו להיפדות, ודמיו יפלו לנדבה לקנות מהן קרבן אחר, הילכך יש עליו קדושת דמים.

והוא הדין למחוסר זמן, הואיל ואם יפול בו מום, יפדה. נמצא שיש עליו, על כל פנים, קדושת דמים,

אבל הני עופות, תורין שלא הגיע זמנן, עתה (414) אינן ראויין לקדושת הגוף, וגם אינן ראויין לקדושת דמים, **כיון דאין מום פוסל בעופות**, לפיכך (415), **אין לעופות פדיון** (416),

הילכך, אין מועלין בהן.

הגמרא מביאה ויכוח עולא ורב חסדא. ושיידך לדין "תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן". ועיקר הדברים כבר נשנה לעיל בתחילת המסכתא.

אמר עולא אמר רבי יוחנן: קדשים שמתו, כיון שהולכים לאיבוד ואינם ראויין אפילו לפדיון, **יצאו מידי מעילה דבר תורה**, כי אינם מ"קדשי ה'". אלא יש בהן מעילה מדרבנן. והנהנה מהם משלם קרן בלבד (417).

יתיב, ישב **עולא**, (418) **וקאמר להא שמעתא**, ואמר שמועה זו.

אמר ליה רב חסדא: מאן שמע לך, מי ישמע לך, **ולרבי יוחנן רבך!** כי איך יתכן לומר שאין מועלין בהן מן התורה, **וכי קדושה**, קדושת מעילה שהיתה **בהן** קודם שמתו, **להיכן הלכה?**

אמר ליה עולא לרב חסדא: לדבריך, **תיקשי מתניתין**, ששנינו במשנתנו: **תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן, לא נהנין**, מדרבנן אסור להנות מהם, **ולא מועלין** בהן כלל, אף לא מדרבנן, והנהנה מהן אינו משלם אפילו קרן! (419)

ועתה, לדבריך רב חסדא, **הכא נמי** (420) בבני יונה שעבר זמנן, **נימא**, וכי תאמר "קדושה שבהן להיכן הלכה?! (421) **אמר ליה רב חסדא לעולא: מודינא לך**, אני מודה לך, דבקדשים שמתו אין מעילה מן התורה, אלא **איכא מעילה מדרבנן**,

אבל, **וקשיא לי**, על דברי רבי יוחנן שאמר בלשון פסוקה "קדשים שמתו", ומשמע שבכל הקדשים הדין הוא ש"יש בהם מעילה מדרבנן", אפילו ב"קדשים קלים" (422),

ועל דברים אלו קשה לי: **מי איכא מידי** וכי יש לנו כיוצא בו, כלומר, וכי יתכן, **דמעיקרא** שבתחילתו, **לא אית ביה מעילה**, אפילו מדרבנן, **ולבסוף** לאחר שמתו **אית ביה מעילה?!** ומה שאמר רב חסדא "וכי קדושה שבהן להיכן הלכה", התכוון

לומר: וכי הקדושה ש"לא" היתה לה, להיכן הלכה, מי הביא עליה קדושת מעילה לאחר מיתתה?

ומקשינן: **ולא!!** וכי לא מצאנו דבר שבתחילתו אין בו מעילה כלל, ובסופו יש בו מעילה!?

והרי דם, דמעיקרא לית בה [בו] מעילה, ולבסוף אית בה [בו] מעילה,

דתנו, כמו ששנינו לעיל [יא א]: **דם בתחלה אין מועלין בו, יצא לנחל קדרון מועלין בו,** מדרבנן.

ומתריצין: **אמרי!** אין מדם ראייה, כי **התם**, בדם, **נמי איכא מעילה מעיקרא,** בתחילתו משעת הקדשתו מועלין בו.

דף יב - ב

דאמר רב הונא אמר זעירא (423): המקיז דם לבהמת קדשים, בחייה, אותו הדם **אסור בהנאה ומועלין בו** מן התורה, כמו שיבואר, וכיון שכן, יש עליו מעילה מדרבנן גם בסופו אחרי יציאתו לנחל קדרון.

אף על פי ששנינו [יא א] שדם בתחילתו אין מועלין בו, היינו דוקא אחרי שחיטת הבהמה, כאשר הדם ראוי לכפרה, ונתמעט מדרשות הכתובים (424). מה שאין כן, בדם בהמה בחייה, שהדם עדיין אינו ראוי לכפרה, מועלין בו. ועל כן דנה הגמרא.

גופא, למדנו לעיל, **אמר רב הונא אמר זעירא: המקיז דם לבהמת קדשים (425), אסור בהנאה ומועלין (426) בו (427).**

ומקשינן: **מתיב רב המנונא** ממה ששנינו במשנה הבאה: **חלב המוקדשין,** חלב שנחלב מבהמה נקבה הקדושה בקדושת קרבן, **וביצי תורין,** ביצים שהטילה תור שהוקדשה לקרבן, **לא נהנין ולא מועלין,** כמו שיבואר.

וקשה, מה שונה דם מחלב, (428) וכשם שחלב אין מועלין בו, כן דם, ולמה מועלין בו?

ומתריצין: **אמר ליה:** קיים הבדל בין חלב לדם, **כי קאמרינן,** במה אמרתי, רק **לגבי דם,** דהבהמה **לא מתקיימת בלא דם,** הילכך נחשב כגוף הבהמה, ומועלין בו. **אבל חלב, דקא מקיימא,** הבהמה מתקיימת **בלא חלב, לא!** אין מועלין בו, מאחר שאין החלב מגוף הבהמה.

על חילוק זה מקשה רב משרשיא.

מתיב רב משרשיא ממה ששינונו בברייתא: **הזבל** [גללי בהמה שנהפך לזבל] **והפרש**, גללי בהמת קדשים (429), **שבחצר** (430) הקדש, **לא נהנין ולא מועלין**, **ודמיהן** (431) **יפלו ללשכה**, כמו שיבואר.

וקשה: **אמאי**, למה לא מועלין, הלא **הכי נמי, לא מקיים [מתקיים]**, הבהמה אינה מתקיימת **בלא פרש**, ובמה שונה מדם?

ומתרצינן: **אמרי! מידי איריא!?** (432) וכי יש להשוות בין פרש לדם? **התם, פרש, דמן עלמא קאתי לה**, שבאה לה מן החוץ, כלומר, מאכילת מאכלי חולין, **אזיל האי** יוצא הפרש **אתי אחרינא**, ובא לה פרש אחר, הילכך: אינו ממש מגוף הבהמה,

לאפוקי, בניגוד **לדם, דמגופה הוא**, (433) ונברא עמה, והוא חלק מגופה, לפיכך מועלין בו (434).

הגמרא חוזרת לבאר את הברייתא.

קתני, שינונו: הזבל והפרש שבחצר **לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה**. וברייתא זו **מסייעא ליה**, היא סיוע, **לרבי אלעזר**.

דאמר רבי אלעזר: כל מקום שאמרו חכמים: "קדוש ואינו קדוש", כלומר, "לא נהנין ולא מועלין", **יפלו דמיו ללשכה**, כלומר (435), הגזברים חייבין ליטפל בכך, ולמוכרו, ויגיעו דמיהן לבדק הבית.

וכן אמרה הברייתא לגבי פרש וזבל: "לא נהנין ולא מועלין", ומי יהנה מהן, ומה ייעשה בהן, "ודמיהן יפלו ללשכה".

מתניתין:

המשנה ממשיכה בדין "לא נהנין ולא מועלין".

חלב, המוקדשין, שנחלב מבהמת קדשים, וכן **ביצי תורין** המוקדשין, **לא נהנין** (436), אסור להנות מהן, **ולא מועלין**, הואיל ואינם ראויין למזבח (437).

במה דברים אמורים, שאין מועלין - **בקדשי מזבח**, שהוקדשו להיקרב הוא עצמו, הילכך, אין דעתו של המקדיש אלא על הקרבן עצמו, לא על חלבו וביציו (438),

אבל בקדשי בדק הבית, אם הקדיש תרנגולת (439) לבדק הבית, מועלין בה ובביצתה, וכן אם הקדיש חמורה, (440) מועלין בה ובחלבה, הואיל וראוי להימכר ולהביא הדמים לבדק הבית.

גמרא:

המשנה חילקה בין קדשי קדושת מזבח לקדשי קדושת דמים.

הגמרא דנה "בקדשי מזבח כי אקדשה קדושת דמים", כלומר, כגון: שהקדיש בהמה, קדושת דמים לצורך מזבח, לימכר ולקנות מדמיו צרכי מזבח.

ולכאורה, משמע מלשון המשנה (441): "במה דברים אמורים בקדשי מזבח", שאפילו כאשר הקדיש קדושת דמים לצורך מזבח, אין מועלין בהן, וקדושתם כדין קדושת מזבח. ועל כך תמהה הגמרא:

אלא, וכי נאמר: גבי מזבח, כי אקדשה קדושת דמים, לא אית ליה מעילה!? ולמה יש עליו קדושת מזבח, הלא הוא עצמו אינו קרב?

ומתרצינן: **אמר רב פפא: חסורי מחסרא, המשנה חסרה, והכי קתני, וכך נשנית: במה דברים אמורים, שאין מועלים, כשהקדיש, בהמה או תורין, קדושת הגוף לגבי מזבח, והוא עצמו ייקרב על גבי המזבח,**

אבל, אם הקדישו, לבהמה או לתורין, קדושת דמים לגבי מזבח, הואיל ואין עליו אלא קדושת דמים, נעשה כמי שהקדישו לבדק הבית, לצורכי תיקון החומות והעזרות וכלי המקדש.

ובקדושת דמים, מועלין, כמו שאמרה המשנה בהמשך: **הקדיש תרנגולת, מועלין בה ובביצתה, חמורה, מועלין בה ובחלבה.**

מתניתין:

משנה זו הובאה במסכת בבא בתרא [עט א], ומתפרשת כאן על פי התוס' כאן, ועל פי פירוש הרשב"ם שם.

כל דבר, שאדם הקדיש, הראוי למזבח [ולא לבדק הבית, כגון: שור וכבש ועז תמימים, שאסור להקדישן לבדק הבית (442), וכן תורים ובני יונה סולת ולבונה ויין ושמן. וכל אלו אינן ראויין לשקען בבנין. או, כל הראוי לבדק הבית ולא למזבח, כגון: זהב וכסף ואבנים יקרות, וכדומה. או, אפילו (443), כל שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית, כגון: חלב גבינה מורייס אשפה עשבים וכדומה, ודינם לימכר, ומדמיהן יקנו

צרכי מזבח או צרכי בדק הבית, כפי שהקדיש המקדיש, **מועלין בו** (444). כמו שיבואר (445).

דף יג - א

כיצד?

הקדיש בור מלא מים, והמים ראויים לבדק הבית ולא למזבח (446), **אשפה מלאה** (447) **זבל**, אינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית (448), **שובך מלא יונים**, היוניים ראויים למזבח, ואילו השובך אינו ראוי אפילו לא לבדק הבית (449), **אילן מלא פירות**, אינם ראויין לא למזבח ולא לבדק הבית (450), **שדה מלאה עשבים**, אינם ראויים לא למזבח ולא לבדק הבית. בכל אלו והדומה להם, **מועלין בהם** (451) **ובמה שבתוכן** (452), מי שאכל אותם או נהנה מהן.

אבל, אם הקדיש בור, ואחר כך נתמלא מים (453), **אשפה, ואחר כך נתמלא זבל, שובך, ואחר כך נתמלא יונים, אילן, ואחר**

כך נתמלא פירות, שדה, ואחר כך נתמלאה עשבים, **מועלין בהם, ואין מועלין במה שבתוכן** (454), מפני שאין מועלין במה שהשביח הקדש, וכן אין מועלין בגידולי הקדש (455).

רבי יוסי אומר: המקדיש את השדה והאילן, בשני אלו, מועלין בהן ובגידוליהם (456) **מפני שהן גידולי הקדש** (457).

המשנה ממשיכה בדין מעילה.

ולד המעושרת, של מעשר בהמה, כלומר שנולד (458) קודם שנכנסה אמו לדיר להתעשר והקדיש גם את הולד, נמצא, שגם האם וגם הולד הם מוקדשין, ובכל זאת, **לא ינוק מן המעושרת**, והטעם יבואר בגמרא (459). **ואחרים מתנדבים כן**, בעלי בתים נדיבי לב היו מתנדבים להניק אותן הולדות, מבהמותיהן שהן חולין (460).

וכן **ולד המוקדשין**, וגם האם וגם הולד הם מוקדשין, ובכל זאת, **לא ינוק מן המוקדשין. ואחרים מתנדבים כן.**

מבואר במסכת בבא מציעא [פז א] שמן התורה, פועל אוכל ממה שעובד בין במחובר ובין בתלוש, כמו שאמרה התורה [דברים כג]. וכן בהמה אוכלת בשעת עבודתה בתלוש, ואסור לחסום פיה, כמו שאמרה התורה [דברים כה].

ואומרת המשנה: במה דברים אמורים? בשל הדיוט, אבל בשל הקדש, אין הפועלים אוכלים. וחוסמים את פי הבהמה.

והטעם יבואר בגמרא (461).

הפועלים, העושין מלאכה בשל הקדש, **לא יאכלו מן גרוגרות** (462) של **הקדש** (463).

וכן, פרה, הדשה בשל הקדש, **לא תאכל** (464) **מכרשיני** [מין מאכל בהמה] **הקדש**.

גמרא:

קתני, שנינו: **ולד המעושרת לא ינק מן המעושרת**. ועוד שנינו: ולד המוקדשין לא ינק מן המוקדשין.

הגמרא מבררת: **מנהני מילי**, מנין נלמד דברים אלו? שאפילו כשהולד הוא גם של מוקדשין, אסור לינוק מאמו.

והרי נאמר במוקדשין [ויקרא כב] "והיה שבעת ימים תחת אמו", ומשמע בפשטות שאפילו היתה אמו קדושה, מכל מקום, יונק ממנה (465)?

אמר **רב אחדבוי בר אמי**: איסור היניקה נלמד מגזירה שוה מבכור, כמו שיבואר.

בכור הנולד מאמו, ודאי אין אמו קדושה. שהרי לא יתכן שאמו תהיה קדושה, מאחר שהבכור הנולד למעשר בהמה או לשאר מוקדשין, אינו קדוש בקדושת בכורה, כמבואר במסכת חולין [קל א].

לפיכך, דרשינן: מה בכור, "מועלין בו", פירוש (466): אסור להניק את הבכור מבהמת מעשר וקדשים, אלא מאמו כשהיא חולין, או משאר מיניקות חולין,

כן מעשר בהמה ושאר מוקדשין לא ינקו מאמם כשהן מוקדשות, אלא מאמם חולין, או משאר חולין.

אתיא, נלמד בגזירה שוה "העברה" "העברה" **מבכור**. נאמר בבכור [שמות יג] "והעברת כל פטר רחם", ונאמר במעשר בהמה [ויקרא כז] "כל אשר יעבור תחת השבט".

ובא ללמדנו: **מה בכור, מועלין בו**, כמבואר, **אף חלב המעושרת, מועלין בו**.

חלב המוקדשין, נמי אתיא, גם נלמד גזירה שוה "אמו" "אמו" מבכור. נאמר בבכור [שמות כב] "שבעת ימים יהיה עם אמו", ונאמר במוקדשין [ויקרא כב] "והיה שבעת ימים תחת אמו", ללמדנו, כנ"ל, מה בכור מועלין בו, אף חלב מוקדשין מועלין בו (467).

שנינו במשנה: **הפועלין לא יאכלו מן גרוגרות הקדש, וכן פרה לא תאכל מכרשיני הקדש.**

הגמרא מבררת: **מאי טעמא**, מה הטעם שהפועלים לא יאכלו מהקדש, כלומר, מנין דרשינן שמצות התורה לתת לפועלים לאכול מן התלוש ומן המחובר, היא דווקא בהדיוט ולא בהקדש? **אמר רב אחדבוי בר אמי: דאמר קרא** [דברים כה] "לא תחסום שור בדישו", ודרשינן: **דישו שלך** (468), של הדיוט, **ולא דישו של הקדש**, ומכאן (469) דרשינן לחסימת בהמה, וממנו נלמד אכילת פועל, כמו שאמרה הגמרא במסכת בבא מציעא [פט א] שהוקש פועל לבהמה.

הגמרא מביאה ברייתא [או מאמר אמוראים ראשונים]:

הדש גלעינין [מין קטניות] **בשדה הקדש**, ונהנה מהשתמשות בשדה הקדש, **מעל.**

ומקשינן: ולמה מעל, **והא בתלוש בעינן**, הלא אין מועלין במחובר לקרקע וכל שכן בקרקע (470)? [כמו שמבואר לקמן יח ב].

ומתרצינן: **אמר רבינא: שמע מינה**, אפשר לשמוע מהלכה זו, שאבקה מעלי לה (471), האבק של הקרקע, מועיל ומשביח את הקטניות כאשר נידוש בקרקע של הקדש. והיות והאבק הוא תלוש, לפיכך: מועלין.

דף יג - ב

מתניתין:

המשנה ממשיכה לדון בקדשים שאין מועלין בהם, והם אסורים בהנאה.

שרשי אילן של הדיוט, הבאין בשל הקדש, וכן שרשי אילן של הקדש שבאין בשל הדיוט, לא נהנין ולא מועלין.

הגמרא בבבא בתרא [כו ב] מעמידה את המשנה, כדי שלא יסתרו הרישא והסיפא, ששרשי האילן נגררים [שייכים] להאילן עד מרחק של שש עשרה אמה. וביותר מכך אינם נגררים אחר האילן.

הילכך, ברישא מדובר ששרשי הדיוט באו לתוך של הקדש, והם בתוך שש עשרה אמות להאילן, לפיכך: אין מועלים, כי הם שייכים להדיוט. ועם כל זה, אסרום חכמים בהנאה. אבל מה שמרוחק משש עשרה אמות, מועלין בהם.

ובסיפא, מדובר ששרשי הקדש באו לתוך הדיוט, והם במרחק של יותר משש עשרה אמות, לפיכך: אין מועלים, כי כבר אינם שייכים להקדש. ועם כל זה, לא נהנין. אבל מה שבתוך שש עשרה אמת, מועלין בהם (472).

מעין שהוא יוצא מתוך שדה (473) של הקדש, כלומר, המעין נובע משדה של הדיוט, ועובר בתוך שדה של הקדש, **לא נהנין** אסור להנות ממימיו, בתוך שדה הקדש, **ולא מועלין** ממימיו, מפני שהוא נובע משדה הדיוט.

יצא חוץ לשדה של הקדש, נהנין ממנו (474).

שנינו במסכת סוכה [מח ב] בענין שמחת בית השואבה, וניסוך המים על גבי המזבח: "כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת" כלומר, הניסוך והשמחה עשו בשבת כמו שעשו בשאר ימי סוכות. אלא, שבשבת, מפני שאסור להביא את המים מהשילוח משום איסור העברה מרשות הרבים לרשות היחיד, מילאו חבית מים מערב שבת, והביאוה לבית המקדש.

חבית זו [הנקראת במשנתנו: כד של זהב] לא התקדשה בקדושת "כלי שרת", הואיל ואם תהיה עליה דין כלי שרת, נתקדשו המים שבתוכה, ויפסלו ב"לינה" עד למחרת (475). ובשבת נתנו את המים לצלוחית המקודשת בקדושת כלי שרת, וממנה נסכו את המים על המזבח.

הילכך: **המים שבכד של זהב, לא נהנין**, משום שנתמלאו לצורך הקדש (476), **ולא מועלין**, הואיל ועדיין לא נתקדשו לצורך גבוה.

וכאשר **נתנו כבר, בצלוחית, מועלין בהן**, מפני שנתקדשו.

עוד שנינו שם [מה א], שהיו זוקפין בחג הסוכות את הערבה סביב המזבח. המשנה דנה על דין מעילה באותה ערבה (477) קודם שזקפוה, דאילו לאחר הזקיפה, כבר נעשית מצותה, ומותרת בהנאה (478).

ערבה, לא נהנין, אסור להנות ממנה, **ולא מועלין**, מפני שאינה קדושה (479).

רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: נוהגין (480) היו הזקנים (481) שנהנים מהם בלולביהן, מפני ש"מצות לאו ליהנות ניתנו" (482).

גמרא:

שנינו במשנתנו: המים שבכד של זהב, לא נהנין ולא מועלין.

אמר ריש לקיש: אין מועלין בכולן, בכל המים שבכד, אבל מועלין בשלשה לוגין, כמו שיבואר.

ומקשינן: **והקתני, והרי ששנינו בסיפא: נתנו לצלוחית, מועלין בהן, מפני שהצלוחית נתקדש בקדושת כלי שרת והיא מקדשת את המים. מכלל, ואפשר להבין מכך, דרישא, כשהמים הם בחבית שלא נתקדשה בקדושת כלי שרת, אפילו בשלשת לוגין נמי לא מועלין, וקשה על ריש לקיש? ומתרצינן: אלא, לא כך אמר ריש לקיש, אי איתמר, אם אכן אמר כן, אסיפא איתמר, אמר כן על הסיפא,**

שנינו בסיפא: נתנן לצלוחית, **מועלין בהן.** ועל כך **אמר ריש לקיש: אין מועלין אלא באם נתן לצלוחית שלשת לוגין, שהם שיעור המים לקיים בהם מצות ניסוך המים, וכמו שיבואר, ואם נתן בצלוחית יותר משלשה לוגין, אין מועלין כלל! משום שסובר "יש שיעור למים", ואין הכלי מקדש אלא הראוי להם ולא (483) כשנתן יותר מכך.**

ורבי יוחנן אומר: מועלין בכולן. מפני שסובר "אין שיעור למים" ואף אם נתנו בה יותר, מפני שיש בכלל מאתיים, מנה, לפיכך כל המים שבצלוחית, אף יותר משלשה לוגין נתקדשו בקדושת כלי שרת.

ומקשינן: **למימרא, האם נאמר, דקסבר ריש לקיש "יש שיעור למים"?!**

הגמרא מביאה סוגית הגמרא במסכת זבחים [קי ב], ומשמע ממנה שריש לקיש סובר "אין שיעור למים".

שם דנה המשנה בהלכות "שחוטי חוץ", והוא, השוחט והמעלה חוץ לבית המקדש זבחים וכל הראוים להיקרב בפנים. והעושה כן, חייב כרת.

והתנן, הרי שנינו: רבי אלעזר אומר (484): אף המנסך מי חג, שנתמלאו לשם ניסוך המים, בחג הסוכות, בחוץ, חייב, משום המעלה בחוץ.

ושם בגמרא, **אמר רבי יוחנן משום מנחם יודפאה [מן העיר יודפת (485)]: רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא רבו, אמרה, לחיוב על ניסוך המים בחוץ,**

בפרשת קרבנות המועדים [במדבר כט] נאמר בכל ימי החג "מלבד עולת התמיד ומנחה ונסכה" או "ונסכיהם". ואילו ביום הששי נאמר "מנחתה ונסכיה". **זדריש** רבי עקיבא [תענית ב ב], שיש כאן משמעות של שני ניסוכין : **אחד ניסוך היין ואחד ניסוך המים** (486),

וכיון שרבי אלעזר סובר כרבי עקיבא, הדורש ניסוך המים מניסוך המים, הילכך (487) הקישם הכתוב זה לזה. וכשם שאם ניסך יין בחוץ, חייב [לכולי עלמא], כן אם ניסך מים בחוץ חייב. וזה טעמו של רבי אלעזר.

אלו הם דברי רבי יוחנן בשם מנחם יודפאה.

ושם בגמרא, **אמר ריש לקיש** : לדברך, שרבי אלעזר מקיש מים ליין, **אי**, אם כן, גם נקישם ונאמר : **מה יין**, שיעורם לניסוך הוא **שלשה לוגין**, כמו שאמרה התורה "רביעית ההין", **אף מים**, האם הנך סובר שלדעת רבי אלעזר שיעורם לניסוך בחג הוא **שלשה לוגין**? [ועיין שם בגמרא, מדוע קשה לומר כן].

מכלל, מוכח מסוגיא ההיא **דסבר ריש לקיש "אין שיעור למים"**, כי אם היה סובר "יש שיעור למים", כמו שאמרה הגמרא כאן, מהי קושיתו, הלא הוא עצמו סובר כן.

וקשה על מה שאמרה כאן הגמרא שריש לקיש סובר "יש שיעור למים"?

ומתרצת הגמרא : אמנם, ריש לקיש עצמו סובר "יש שיעור למים",

ומה שהקשה שם, **לטעמא דמנחם יודפאה קאמר**, כלומר, אם כדברי מנחם יודפאה שרבי אלעזר מקיש מים ליין, אם כן, יצא שרבי אלעזר גם כן סובר "יש שיעור למים",

ועל כך מקשה ריש לקיש, שמדברי רבי אלעזר עצמו שאמר "מי החג" בלשון סתמי, לא משמע כן.

וקושית ריש לקיש היא על מנחם יודפאה, ואילו הוא עצמו סובר "יש שיעור למים" (488).

מתניתין:

המשנה ממשיכה בדין "לא נהנין ולא מועלין". ודרך אגב, שונה דין אשירה, והיא עץ של עבודה זרה, שהתורה ציוותה לגדעה ולשורפה והיא אסורה בהנאה (489).

הקן, שקננו צפורים **בראש האילן של הקדש**, לא נהנין ולא מועלין.

הקן שבראש **אשירה**, לא יעלה על העץ ויטול בידיו את הקן, אלא **יתיז בקנה**, מנענע אותו על ידי מקל ויפול, ויקחנו. ובגמרא יבואר.

המקדיש את החורש [יער], **מועלין בכולו**, בעציו (490) ובשיפוי ובנביה (491), כיון שהכל כלול ב"חורש", והכל קדוש (492).

דף יד - א

גמרא:

הגמרא מביאה מחלוקת בין רבי יוחנן וריש לקיש בענין ביטול עבודה זרה. וממשנה זו מוכיח ריש לקיש כדבריו.

עבודה זרה של גוי האסורה בהנאה, יש לה ביטול, כמבואר בפרק שלישי ורביעי של מסכת עבודה זרה. והיינו, שאם הגוי שוברה או פוחסה לשם ביטול, בכעסו עליה, או בהתייאשו ממנה ובהפסקת אמונתו בה, הרי על ידי הביטול היא נעשית מותרת בהנאה.

איתמר, עבודת כוכבים שנשתברה מאליה, ולא ביטלה הגוי, רבי יוחנן אמר: אסורה בהנאה, וריש לקיש אמר: מותרת בהנאה.

הגמרא מבארת טעם מחלוקתם.

רבי יוחנן אמר אסורה: משום **דלא בטלה עובד כוכבים**, הגוי לא ביטלה בפירוש, לפיכך אין לה דין עבודת כוכבים שנתבטלה.

וריש לקיש אמר מותרת: כי הגוי העובדה **מימר אמר**, חושב בלבו: **היא גופה לא מצלה**, אם אין בכחה להציל עצמה מנזק השבירה, **לדידי מצלה לי?!** וכי תציל אותי?! הילכך, מן הסתם הוא מבטל אותה.

ושם בגמרא מביא רבי יוחנן משניות וברייתות להוכיח את דבריו, וריש לקיש מתרץ אותן לשיטתו, ובאחרונה מביא ריש לקיש את משנתנו להוכיח ממנה שעבודת כוכבים שנשתברה מאליה, מותרת.

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן ממה ששנינו: הקן שבראש אילן של הקדש, אין נהנין ואין מועלין. אבל הקן שבאשירה, יתיז בקנה.

ומדייק ריש לקיש מההיתר להשתמש בענפי הקן שבאשירה: **מאי לאו, דאיתבר מגופה**, מדובר באופן שנשברו (492א) ענפים ועצים דקים מן גוף האשירה על ידי העוף, ומהם בנה העוף את הקן. **וקתני**, ואמרה המשנה: **יתיז אותו בקנה**, ינענע את ענפי הקן, ויפלו הענפים, כדי שיוכל להנות מהעצים, כגון לצורך שריפה,

והרי הם עצי אשירה, האסורים בהנאה, ומי ביטלם? (493) אלא מוכח, שעצם השבירה שהעוף שיברם מהאשירה [או שנשברו] התיר אותם בהנאה, וכדברי ריש לקיש, הסובר שנתברה מאיליה מותרת, וקשה על רבי יוחנן?

ומתצינן: **לא** מדובר שבנה העוף את קינו מענפי אילן האשירה, אלא **דאייתי עצים מעלמא**, שהביא ענפים מאילנות אחרים, שאינם אשירה, ומהם בנה את קנו בראש אילן האשירה, ולפיכך הם מותרים בהנאה. וחידוש המשנה הוא שלא גזרו חכמים שמא יקח עמהם גם מענפי האשירה. ומכל מקום, לא יקחנו בידיו, כמו שיבואר.

אך דוחה הגמרא: **אי הכי**, אם כן, שהקן נבנה מעצים אחרים, **אמאי**, למה אמרה המשנה כי אם היה הקן של הקדש, **אין נהנין ואין מועלין**? למה אסרו חכמים ליהנות ממנו, הלא העצים אינם של הקדש?

אלא, בהכרח, מדובר כאן באופן שנבנה הקן מענפי האילן הזה [של הקדש או של אשירה], ואין מועלין כי המשנה מדברת **בגידולין הבאין לאחר מכאן**, שהעצים גדלו אחרי שהעץ הוקדש, **וקסבר התנא של משנתנו כי אין מעילה בגידולין**. (494) אך מכל מקום אסור להנות מהם, כמו ששנינו במשנה לעיל [יג א]. (495) **הכי נמי מסתברא**, מוכיחה הגמרא מדברי המשנה, שאכן מדובר בעצי האילן עצמו:

דאי סלקא דעתך שמדובר באופן **דאייתי מעלמא**, שנבנה הקן מעצי אילנות אחרים, קשה: באילן של אשירה, **אמאי יתיז בקנה? לישקליה משקל!** למה לא התירו לו לקחת את הקן בידו, בלא מקל?

ובשלמא אם מדובר שהיה הקן מענפי האילן של אשירה, מובן מדוע לא התירו לו ליקח אותם בידו על אף שנשברו, משום שחששו חכמים שמא יבא ליקח גם מעצי האשירה עצמה, מענפים שלא נשברו ולא נתבטלו, והם בודאי אסורים בהנאה, ועל הלקיחה מהם חששו חכמים מפני שאותם עצים שנשברו מהעץ עצמו דומים לעצי האשירה. אך אם מדובר בעצים שהביא העוף מאילנות אחרים, לא שייך לגזור כן, שאינם דומים לעצי האשירה, על כן, קשה, למה אסרו ליקח בידים? (496)

וכיון שמוכח כי הענפים הם מהאשירה עצמה, וכשירידם באופן שהתירו לו חכמים [על ידי מקל] יהיו מותרים בהנאה, מוכח כדברי ריש לקיש, שגם עבודת כוכבים שנשתברה מאיליה, מותרת. וקשה על רבי יוחנן, הסובר שעבודת כוכבים שנשתברה מאליה, אסורה (497)?

ומתרצינן: **אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: לעולם** (498), **דאייתי מעלמא**, כלומר, אפשר להעמיד את המשנה, אפילו בהביא העוף את העצים מעצים אחרים, **ומאי**, ומה ששנינו **"יתיז"**, היינו **"יתיז אפרוחים"**, במקל, ולא יקחם ביד, שמא יעלה על האילן, וישתמש בו כבסולם, ועלייה זו ודאי אסורה,

ואילו העצים, אסורים בהנאה, אף אם הובאו מעצים אחרים, כשם שהם אסורים לגבי הקדש. והטעם שאסרו חכמים לקחת מן העצים, מפני שחששו שמא יבא להחליף ולהתיר לעצמו ליקח מן עצי האשרה עצמה. ולא מדובר בקן שנבנה מעצי האשירה, שהוא אסור בהחלט, כיון שלא נתבטל במפורש, אלא נשתברה מאליה.

ומסיקה הגמרא: **אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה: אפרוחים, כאן וכאן**, בהקדש ובאשירה, **מותרים** בהנאה, הואיל ויש בהם רוח חיים, ואין צריכים לאמם [לאילן] (499) אלא, שלא יקחם בידו, ויתיזם בקנס (500),

ואם בא ליקח **ביצים, כאן וכאן**, בהקדש ובאשירה, **אסורין**, כשם שאסרו חכמים ליהנות מהקן עצמו, כמבואר.

אמר רב אשי: אם האפרוחים הם קטנים, והם צריכין לאמן, כביצים דמו (501), והם אסורים.

מתניתין:

משנה (502) זו היא המשך לסוף משנה הקודמת. ושם שנינו: המקדיש את החורש, מועלין בכולו. עצים נופים ונבייה. הואיל והמקדיש, מקדיש את הכל.

הגזברים שלקחו [קנו] (503) **עצים** לצורך בנין הבית (504), **מועלין בעצים**, עצמן **ואין מועלין לא בשיפויי**, נסורת שמשפה חרש מן הקורה (505) **ולא בנבייה**, העלין (506). לפי שהגזברים לא קנו ולא הקדישו אלא דבר הצריך לבנין ולא שפוייה ונבייה.

גמרא:

הגמרא מביאה מאמר שמואל בענין הקדש, וביאורו של רב פפא, משום הקושיא ממשנתנו.

אמר שמואל: כשהיו בונין ומתקנים את המקדש והעזרות, היו **בונין בחול**, שהגזבר של הקדש לא היה קונה את העצים והאבנים מדמי הקדש באופן שתחול עליהם מיד קדושה. אלא היה קונה אותם בהקפה, והם היו נשארים חולין עד שנגמר כל הבנין. וכן (507) אם רצה אדם לנדב אבנים לצורך בנין, היו אומרים לו: אל תקדישם עד לאחר גמר הבנין, ובינתיים הם שלך, בתורת חולין, **ואחר כך**, בגמר הבנין, היו **מקדישין** אותו.

והגמרא מבארת: **מאי טעמא?** למה לא היו מקדישין את האבנים מיד, לפני גמר הבנין?

כי **מאן דמתנדב מעות** לצורך בנין הבית, **מקדש להו**, מקדישן למעות, **ואמר**, (508) וכך היה אומר: **"תיחול קדושת המעות - אבנין"** [תחול קדושת המעות שאני מקדיש לבדק הבית, על הבנין], **ויהיב להון לאומנין בשכרן**.

דהיינו, מהמעות האלו אסור ליתן לבעלי המלאכה ולאומנין בוני הבנין בשכרם, לפי ש"אין הקדש מתחלל על המלאכה", (509) כי המלאכה היא "דבר שאין בו ממש", ואין פודין את ההקדש אלא באופן שהקדושה תחול על דבר ממשי אחר. ואם כן, כיצד ישלם הקדש שכר לאומנין הבונים? על כן אמר שמואל, שלא יקדישו את אבני הבנין עד גמר בנייתו. ובבנין מושקעים שלשה דברים: דמי העצים והאבנים, השבח שהשביחו באמצעות הבנייה, ושכר האומנים. ולכן מחללים את המעות המוקדשות על הבנין, שהוא כעת חולין, ויורדת הקדושה מהמעות, וחלה על הבנין. ונמצא, שיש בידי הקדש מעות חולין שבהן הוא יכול לפרוע את חובו למוכרי האבנים, ולשלם שכר לאומנין עבור פעולתם. (510)

דף יד - ב

מיתבי מהמשנה במסכת שקלים [פרק ד משנה ה] על דינו של שמואל.

המשנה שם דנה במותר הקטורת, שהוא מה שנשאר מן הקטורת (511) שנעשתה מתרומת שנה שעברה. כי בכל שנה היו מכינים קטורת לכל השנה, ומקטורת זו היו מקטירין עד לראש חודש ניסן. ומראש חדש ניסן ואילך היו מקטירין קטורת שנקנתה מן השקלים החדשים [תרומה חדשה] שנגבו בחודש אדר. כמו שדרשו חכמים במסכת ראש השנה [ז א]. וכך שנינו:

מותר הקטרת - מה היו עושין בה?

היו מפרישין (512) ממעות הלשכה, דהיינו, מהשקלים שנגבו בכל שנה, **שכר האומנין**, בוני ומתקני הבנין, שזיכו להם את המעות מהלשכה על ידי אחרים, (513) ונמצא שהמעות בידי האומנים הן מעות חולין. (514) וכיון שהמעות הן חולין, היו

מחללין אותה, את מותר הקטורת, **על מעות האומנין**, היינו המעות הנ"ל שהן חולין, ועדיין לא ניתנו לידי האומנין.

ועתה ירדה הקדושה ממותר הקטורת, והמעות חזרו ונתקדשו תחתיהן. **ונותנין אותה**, את מותר הקטורת **לאומנין בשכרן** (515), **וחוזרין ונוטלין**, הגזבר קונה **אותה**, את הקטורת מן האומנין מתרומה **חדשה**, משקלים חדשים שנתרמו לקראת שנה זו.

ועשו כן כדי שהקטורת תהיה קדושה בקדושת תרומה החדשה (516), כמבואר.

המקשן הבין כי האומנין המוזכרין במשנה זו, הם אומנין בוני ומתקני הבית (517). על כן, מקשה: **ואמאי**, למה הוצרכו לדרך זו? בשלמא אם אין בונין בחול, אי אפשר לחלל את הקטורת בשכר האומנין, כמבואר ש"אין מחללין הקדש על המלאכה" (518). אבל, אם כדברי שמואל, שבונין בחול, קשה: **ליחליה אבנין**, הלא אפשר לחלל את מותר הקטורת על הבנין, כשהוא עדיין חול, וקדושת הקטורת תחול על הבנין, ויחזרו ויחללו את הקטורת מתרומה חדשה (519)? ומתצינן: **דלא איכא בנין**, עתה אין עסוקים בבנין (520).

ומקשינן: **והא "מעות האומנין", קתני?** הרי אמרה המשנה "מעות האומנין", משמע שעסוקים בבנין?

ומתצינן: אכן, עתה בונין, אבל **דליכא בנין כשיעור מעות** של הקטורת. כלומר, שמותר הקטורת שווה יותר מהבנין, הילכך אין עצה לחלל את הקטורת על הבנין. (521) או שהקטורת שווה כדמי הבנין ושכר האומנין יחד (522).

ומקשינן: ומה בכך אם אין בנין כשיעור מעות מותר הקטורת,

והאמר שמואל: הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה, מחולל (523), וחוזרת הקושיא, למה הוצרכו לחלל הקטורת על מעות האומנין, ולחזור ולקנותה מתרומה חדשה, הלא יכלו לחללה על הבנין, למרות שאינה שווה כל דמי הקטורת?

ומתצינן: **הני מילי**, דברי שמואל "הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחוללי", אמורים רק **דאי עבד**, אבל לעשות כן **לכתחלה**, לא. הילכך לא יכלו לחלל את מותר הקטורת על בנין השווה פחות משווי מותר הקטורת (524). וזה הוא טעמו של שמואל שאמר "בונין בחול ואחר כך מקדישינן", כדי שבאופן זה תהיה אפשרות לתת לאומנין את שכרן, כמבואר.

הגמרא מביאה בשם רב פפא ביאור אחר בטעמו של שמואל.

רב פפא אמר: היינו טעמא ד"בונין בחול". מפני ש"לא ניתנה תורה למלאכי השרת",

כלומר, אמרי, יש לחשוש ולומר, **דלמא בעי למיזגא**, פעמים שהפועלים צריכים לסמוך על האבנים (525), **וזגא עלייהו**, והם סומכין על האבנים והם אינם מלאכי השרת להיזהר שלא להנות מן האבנים, ואי בנא בקודשא, ואם יבנוהו כשכבר הוקדש, **אישתכח דקמעל בקודשא**, נמצא שהם מועלין בהקדש.

לפיכך, אמר שמואל שלא יקדישום עד אחרי גמר הבנייה.

הגמרא מביאה את משנתנו להקשות על ביאורו של רב פפא (526).

תנן: הגזברין שלקחו את העצים, מועלין בהן, ואין מועלין לא בשיפויי ולא בנבייה. וקשה: אמאי מועלין בהן? הכא נמי ליעבד בחול, ולא יקדישו את העצים, מאותה הסיבה, דדלמא (527) בעי למיזגא וזגא עליהן ואישתכח דקא מועל בקדשים?

ומתריצין: **אמר רב פפא: אי בעצים דמכאן ואילך**, כאשר הגזברין קונים הרבה עצים לזמן מרובה, **הכי נמי**, אכן עושין כדברי שמואל, ואין מקדישין אותן, שמא יסמכו עליהם ויהנו מהם ויבואו לידי מעילה,

אלא, כי תנן במתניתין, משנתנו מדברת, **בעצים דיומיה**, בעצים שקנו אותם לבנותם היום, תיכף ביום קנייתם, ובזמן מועט יכולים להיזהר מלסמוך עליהם.

הדרן עלך פרק ולד חטאת

פרק רביעי - קדשי מזבח

פרק זה עוסק בדברי איסור המצטרפין זה עם זה [על אף השוני שביניהם], כדי להשלים שיעור שלם של איסור.

המשנה הראשונה עוסקת בצירוף דברים שונים המשלימים זה את זה לשיעור של איסור מעילה, שהוא בפרוטה, וממנו ממשיכה המשנה לצירוף איסורים אחרים שבתורה.

דף טו - א

מתניתין:

כל קדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה. אדם הנהנה משני מינים של קדשי מזבח, (528) כגון מחטאת ומאשם, באופן שנהנה מזה בחצי פרוטה, ומזה בחצי פרוטה, מצטרפין יחד לשיעור פרוטה, שהוא שיעור מעילה, וחייב קרן חומש ואשם (529).

וכן מצטרפין לחייב עליהן משום פיגול, אם אכל חצי כזית פיגול מקרבן אחד וחצי כזית פיגול מקרבן אחר. וכן מצטרפין לנותר וטמא. (530) ולקמן [יז ב] יבואר שפיגול נותר וטמא מצטרפים זה עם זה.

קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה למעילה, (531) לשיעור פרוטה.

קדשי מזבח וקדשי בדק הבית (532) מצטרפין זה עם זה למעילה. אם נהנה כשיעור חצי פרוטה מקדשי מזבח ומחצי פרוטה מקדשי בדק הבית, מעל. לפי שהכל שם אחד, "הקדש" (533).

גמרא:

הגמרא מקשה על כפילות לשון המשנה.

השתא יש לומר, כיון שאומרת המשנה בסיפא: קדשי מזבח וקדשי בדק הבית, (534) מצטרפין, אף על גב דהאי קדושת הגוף והאי קדושת דמים, ואינם ממש קדושה אחת, ואפילו הכי, מצטרפין זה עם זה הואיל ושניהם נקראים "הקדש".

אם כן, **קדשי מזבח עם קדשי מזבח, מיבעיא!!** וכי הוצרכה המשנה להשמיענו שהם מצטרפין?! (535) ומתריצין: אכן, לא הוצרכה המשנה להשמיענו שקדשי מזבח מצטרפין עם קדשי מזבח לשיעור מעילה. אלא **משום דקתני עלה**, על קדשי מזבח, שהם מצטרפין **לחייב עליהן משום פגול, נותר וטמא**, והלכה זו הוצרכה המשנה להשמיענו, כיון **דקדשי בדק הבית** (536), **לא** שייך בהם פיגול נותר וטמא, **משום הכי קא פליג להו** לרישא ולסיפא. ברישא משמיעה המשנה דין צירוף לגבי פיגול נותר וטמא, ודרך אגב שונה המשנה גם דין צירוף לגבי מעילה. וכיון ששנתה דין קדשי מזבח בפני עצמו, שנתה דין קדשי בדק הבית בפני עצמו. (537) ולבסוף חידשה המשנה, שאפילו קדשי מזבח עם קדשי בדק הבית, מצטרפין.

שנינו במשנה: קדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה.

אמר רבי ינאי: מחוורתא, דבר ברור הוא כי **אין חייבין משום מעילה, אלא על קדשי בדק הבית בלבד** (538).

מאי טעמא? דאמר קרא [ויקרא ה] **"נפש כי תמעול מעל, וחטאה בשגגה** (539) **מקדשי ה'".** ודרשינן: **קדשים המיוחדין לה'**, שהם קדשי בדק הבית, לפי שכולן לה', **יש בהן מעילה. אבל קדשי מזבח**, כגון חטאת ואשם, **אית בהו** יש בהם חלק **לכהנים**, ושאר הקרבנות, **אית בהו חלק לבעלים**, ואינם לגמרי "לה'", הילכך אין בהן מעילה.

הגמרא הבינה את דברי רבי ינאי כפשוטם, שאין מעילה כלל בקדשי מזבח. ועל כן, מביאה הגמרא כמה משניות וברייתא ומאמרי אמוראים להפריך את דבריו.

תנן שנינו במשנתנו: **קדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה**. ומוכח שמועלין בקדשי מזבח. וקשה על דברי רבי ינאי?

ומתריצין: אכן, אין בהם מעילה מן התורה, ומה שאמרה המשנה שיש בהן מעילה, היינו: מעילה **מדרבנן**.

ומקשינן ממה ששנינו [בתחילת המסכת]: **קדשי קדשים ששחטן בדרום, מועלים בהן**. מוכח, שמועלין בקדשי מזבח. וקשה על דברי רבי ינאי?

ומתריצין (540): **הכא נמי מועלים מדרבנן**.

ומקשינן: **תנן**, שנינו [בפרק הבא]: **הנהנה מן החטאת, כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום, כשהיא מתה, כיון שנהנה כל שהוא מעל** [ושם יבואר]. ומוכח,

שמועלין בחטאת, והיא מקדשי מזבח. וקשה על דברי רבי ינאי? ומתריצין: **מדרבנן** (541).

ומקשינן: **ומדאורייתא לא**, וכי אין מועלין בקדשי מזבח מן התורה!?

והתניא, הלא שנינו ברייתא: **רבי אומר**: אמרה התורה [ויקרא ג] **"כל חלב לה"**, ודרשינן: **לרבות אימורי קדשים קלים למעילה**, הרי שמועלין מן התורה אפילו באימורי קדשים קלים. וקשה על דברי רבי ינאי (542)?

ומתריצין: **מדרבנן**.

ומקשינן: **והא קרא קא נסיב לה!** הרי רבי דורש זאת מן דרש הכתוב, ואיך אפשר לומר שהוא מדרבנן?

ומתריצין: אכן, המעילה היא מדרבנן, ודרשת המקרא, **אסמכתא בעלמא** היא, חכמים הסמיכו את דבריהם על דרשות המקרא, ומכל מקום, אין מועלין מן התורה.

ומקשינן: **והא אמר עולא אמר רבי יוחנן: קדשים שמתו יצאו ידי מעילה דבר תורה** (543). ומשמע, שבחיהם יש להם מעילה מן התורה?

והמקשן מבאר את דברי רבי יוחנן: **במאי**, באיזה קדשים אמר רבי יוחנן שיצאו מידי מעילה במיתתם? **אילימא**, אם תאמר: **בקדשי בדק הבית**, לא יתכן לומר כן, כי **אפילו כי מתו, נמי**, למה יצאו מידי מעילה? **לא יהא אלא דאקדיש אשפה**, במה דינו שונה ממקדיש אשפה (544)? **אילו אקדיש אשפה לבדק הבית** (545) האם **לאו, מי לית בה מעילה!?** ולמה יצאו מידי מעילה במיתתם?

אלא, לעולם, דברי רבי יוחנן הם **בקדשי מזבח**, ועליהם אמר שכאשר מתו יצאו מידי מעילה, ומוכח שכל עוד שלא מתו, **נמי מדאורייתא אית בהו מעילה** (546). וקשה, הרי מוכח שלא כדברי רבי ינאי?

ומתריצין: **אלא**, ודאי, גם רבי ינאי מודה שמועלין מן התורה בקדשי מזבח. ונדרש ממה שנאמר **"כל (547) חלב לה"** (548),

והכי קא אמרי דבי רבי ינאי, וכן פירשו בישיבת רבי ינאי את דבריו: **מהאי קרא**, ממקרא זה: **"קדשי ה"**, **קדשי בדק הבית שמעינן**, ואילו **קדשי מזבח לא שמעינן מינה**, לא נשמע מ"מקרא זה", דין מעילה בקדשי מזבח, מפני שאינם לגמרי **"קדשי ה"**, מאחר שיש בהם חלק לכהנים וחלק לבעלים.

ואילו ממקרא אחר "כל חלב לה" דרשינן לדין מעילה בקדשי מזבח.

דף טו - ב

מתניתין:

המשנה ממשיכה לבאר דין צירוף מעילה. במשנה הקודמת למדנו רק צירוף הבשר בשני קרבנות, ובאה המשנה לחדש, שגם שאר חלקי הקרבן מצטרפין, ואפילו המנחות והנסכים (549).

חמשה דברים בקרבן עולה (550), **מצטרפין זה עם זה**, להתחייב משום המעלה בחוץ (551), וכן לענין להתחייב על אכילת (552) פיגול נותר וטמא, וכן להתחייב על מעילה (553).

ואלו הן: **הבשר, והחלב** [אימורין], **והסולת** של המנחה הבאה עמה, **והיין** נסכי היין, **והשמן** של המנחה. אם הקטיר בחוץ חצי כזית ממין אחד וחצי כזית ממין אחר, חייב. וכן אם אכל חצי כזית פיגול נותר וטמא ממין אחד עם חצי כזית פיגול נותר וטמא ממין אחר, מצטרפין להתחייב עליהן כרת. וכן אם מעל בחצי פרוטה מאחד מחמשת הדברים וחצי פרוטה משאר הדברים, חייב משום מעילה (554).

וששה דברים מצטרפין בקרבן תודה, להתחייב עליהן משום פגול נותר וטמא.

ואלו הן: **הבשר, והחלב, והסולת** מנחה הבאה עמו [מנחת נסכים (555)], **והיין, והשמן** של מנחת נסכים, **והלחם**, ארבעים לחמי תודה הבאים עמו.

אבל מעילה אין בתודה, מפני שהוא קדשים קלים.

גמרא:

מתני ליה רב הונא לרבה בריה (556), שנה רב הונא לבנו, רבה: **חמשה דברים שבעולם** [עם מם סופית] **מצטרפין זה עם זה**.

אמר ליה רבה לרב הונא: בעולם קא אמרת (557)! וכי אין בעולם אלא חמש דברים!?

והא קתני, הרי שנינו בסיפא: **בתודה, ששה דברים שבתודה: הבשר והחלב והסולת והיין והשמן ולחמי תודה**, הרי שיש "בעולם" יותר מחמשה דברים?

אמר ליה, חזור בד! ותני ושנה: בעולה.

הגמרא מבארת שמשנתנו האומרת שהבשר מצטרף לאימורין, היא סיוע למה שאמרה הברייתא (558).

תנינא, משנתנו שנתה להא דתנו רבנן, לברייתא זו:

עולה ואימורים [ואימוריה (559)] מצטרפין לכזית (560), בשר פחות משיעור מצטרף לאימורין להשלים שיעור כזית, **להעלותן בחוץ, להתחייב עליהם אם העלה אותם בחוץ, ולחייב עליהן משום פיגול ונותר וטמא.**

הגמרא סברה, שמדובר באוכל פיגול נותר וטמא שיעור כזית, חציו מהבשר וחציו מהאימורין,

על כן מדייקת הגמרא: **קתני שנינו: עולה ואימוריה, משמע בעולה, אין אכן, מצטרפים, ואילו בשלמים, לא מצטרפים,**

וקשה: **בשלמא, להעלותן בחוץ, מובן החילוק בין עולה לשלמים, כי עולה דכליל הוא, בשרה נקטר על אש המזבח כשם שהאימורין נקטרים, והכל נחשב כמו אימורין (561), הלכך מצטרפין,**

ואילו **שלמים, שבשרו אינו נקטר, ואם העלה את בשרו בחוץ, פטור, מפני שאינו מתקבל בפנים [כמבואר (562), שאין חייבים על המעלה בחוץ אלא על דבר הראוי להתקבל בפנים],** וכיון שכך, **לא מצטרפין, ואם אין שיעור שלם באימורין בלבד, אינו חייב.**

אלא, קשה, לגבי לחייב עליהן משום פיגול ונותר וטמא, אמאי לא מחייב, ולמה לא יצטרף חצי כזית בשר פגול נותר וטמא עם חצי כזית אימורין של פגול נותר וטמא להתחייב האוכלו, הרי פיגול נותר וטמא שייך בין בבשר ובין באימורין [כמבואר בזבחים מג א], ופיגול נותר וטמא שייך בכל הקרבנות, ולא דוקא בעולה,

והתנן, והרי שנינו [במשנה הבאה]: כל (563) הפיגולים מצטרפין זה עם זה, וכל הנותרות מצטרפות זו עם זו, ואפילו אימורין עם בשר,

ולמה שנתה הברייתא דין צירוף בשר ואימורי פיגול נותר וטמא, לגבי עולה בלבד (564)? ומתרצינן: **אלא, אימא, כד תתבאר הברייתא: עולה ואימוריה מצטרפין זה עם זה לכזית ליזרק עליהן את הדם, כגון: אם נאבד הבשר והאימורין קודם זריקת הדם, ונשתייר מהם חצי כזית בשר וחצי כזית אימורין,**

וכיון דמצטרפין ליזרק את הדם חייב וכו'. ועתה, בעולה, מצטרף הבשר עם האימורין לכזית, הואיל וכולה כליל והכל נקטר, הלכך יש כאן "אכילת מזבח", וזריקת הדם היא זריקה. וכיון שהיא זריקה כשרה, והקרבת כשר, לפיכך, אם נתפגל או ניתותר, ואכל כזית ממנה, או שאכל כזית ממנה בטומאת הגוף, חייב.

מה שאין כן בשלמים, לא מצטרפין חצי כזית בשר וחצי כזית אימורין, הילכך, לא נשאר לא שיעור בשר [אכילת אדם] ולא שיעור אימורין [אכילת מזבח], ואין "שיור" כדי לזרוק עליו את הדם, וכמו שיבואר, הלכך, אפילו אם זרק, לא נחשב הזריקה, ואין חייבין עליו משום אכילת פיגול נותר וטמא. כמו שקיימא לן [מנחות כה ב]: כל הניתר לטהורים חייבים עליו משום טמא, וכן לענין פיגול ונותר. כלומר, רק על קרבן שנעשה בו זריקה, חייבים עליו משום פגול נותר וטמא.

נמצא, שבעולה הצטרפות הבשר לאימורין, גורמת לזריקה כשרה, וממילא לחיוב על אכילת פגול נותר וטמא. ואילו בשלמים, לא מצטרפים והזריקה אינה כשרה, ועל כן, אין חיוב על אכילת פגול נותר וטמא.

וממשיכה הגמרא: ומאן קתני לה, כדברי מי נשנתה הברייתא?

רבי יהושע היא, הסובר [זבחים קד א], שאין זורקין את הדם, אלא אם נשאר או כזית בשר לאכילת אדם, או כזית אימורין להקטרה לאכילת מזבח, לפיכך, בשלמים אינו זורק את הדם,

[אבל רבי אליעזר הסובר שזורקין את הדם, והקרבת כשר, אף אם לא נשאר כזית בשר, יסבור, שגם בשלמים, על אף שלא מצטרף הבשר לאימורין, חייב על פגול נותר וטמא, כי הזריקה כשרה בכל אופן],

דתניא, כמו ששנינו: **רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר וכזית [או כזית (565)] חלב, זורק את הדם.**

אבל אם נשתייר **כחצי זית בשר וכחצי זית חלב, אינו זורק את הדם.**

ובעולה, אפילו נשתייר כחצי זית בשר וכחצי זית חלב, זורק את הדם, מפני שכולה כליל.

וממשיכה הברייתא:

ובמנחה, אפילו כולה קיימת, לא יזרוק את הדם.

ותמהינן: **מנחה? ! מאי עבידתיה**, כלומר, מה זריקת דם שייך במנחה?

ומתרצינן : **אמר רב פפא** : הברייתא מדברת **במנחת נסכים** הבאה עם הזבח, ואבד בשר הזבח והמנחה קיימת, ועל כך אומרת הברייתא : לא יזרוק את הדם בשביל המנחה שנשתיירה, ואיננה כנשתייר כזית בשר או כזית אימורים, כיון שאין המנחה מגוף הזבח.

מתניתין:

המשנה ממשיכה בדיני צירוף איסורים זה עם זה.

התרומה, תרומה גדולה הניתנת לכהן שתיים ממאה, **ותרומת מעשר** (566), שהלוי נותן לכהן אחד מעשרה מהמעשר שהוא קיבל, **ותרומת מעשר** (567) **של דמאי** (568) [פירות שקנו אותם מעם הארץ החשוד שאינו מעשר את פירותיו נקרא "דמאי". וחכמים תיקנו שהקונה יעשרם, והלוי יפריש תרומת מעשר מהמעשר] **והחלה, והביכורים**, כל אלו **מצטרפין זה עם זה**, מפני שכולם נקראים "תרומה" והם כולם איסור אחד, כמו שיבואר בגמרא.

ולאיזה דין מצטרפים?

לאסור, אם נפלו פירות ממינים אלו לתוך חולין, ואין בחולין מאה נגד כולן, למרות שיש מאה חולין נגד כל מין ומין שבתערובת, מצטרפים כולם לאסור את החולין, כדין תרומה שאינה בטילה, אלא אם יש מאה בחולין נגד התרומה (569) וכן אם נפל בתבשיל של חולין, ואין בחולין ששים נגד כל המינים יחד (570).

וכן אם נפל שאור ממינים אלו לתוך עיסה של חולין, ויש בכולן כדי לחמץ את העיסה, למרות שאין באחד מהם בלבד כדי לחמץ, מצטרפים כולם לאסור את העיסה, כדין תרומה האוסר את החולין [אף אם יש בחולין יותר ממאה נגד התרומה] כשהתרומה מחמצת את החולין (571).

וכן מצטרפים לשיעור כזית (572) **לחייב עליהן את החומש**, כדין האוכל תרומה בשגגה, שמשלם קרן וחומש.

המשנה ממשיכה בדין צירוף.

כל הפיגולים, מכל הקרבנות, **מצטרפים זה עם זה**. כגון : האוכל חצי זית פיגול מעולה וחצי זית פיגול משלמים, חייב כרת, כדין אוכל כזית פיגול.

וכן **כל הנותרים** (573), **מצטרפין זה עם זה**.

ולקמן בגמרא [יז ב] יבואר, שפיגול נותר וטמא מצטרפין זה עם זה.

גמרא:

הגמרא מבארת הטעם שחלה וביכורים מצטרפין לתרומה.

מאי טעמא?

כולהו, כל אלו, איקרו, נקראים "תרומה".

גבי חלה, כתיב [במדבר טו] "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה".

ביכורים (574) נמי איקרו תרומה. דתניא, שנינו ברייתא: אמרה התורה [דברים יב] "לא תוכל לאכול בשעריך ... ותרומת ידך", ודרשו חכמים: אלו ביכורים, שאסור לאוכלם אכילת שערים, דהיינו חוץ לירושלים. ו"ידך", היינו ביכורים, שנאמר בפרשת ביכורים [דברים כו] "ולקח הכהן הטנא מידך".

הרי שהתורה קראתו לביכורים "תרומה".

אבל אינד, שאר אלו שנשתנו במשנה: תרומה, תרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי, לא צריכא, לא צריך לפרש מדוע מצטרפין, שהרי דבר פשוט הוא, שהם נקראים תרומה.

מתניתין:

המשנה ממשיכה בענין צירוף איסורים.

האוכל כזית נבילה, לוקה.

ועוד הלכה יש בנבלה, שהיא אב הטומאה, ומטמאת כלים אוכלין ומשקין במגע, ומטמאת אדם אף במשא.

טומאת נבילה, היא גם בנבלת בהמה או חיה טמאה [אפילו נשחטה כראוי].

כל הנבלות, מצטרפין זו עם זו, לשיעור כזית. והיינו, חצי כזית נבילה מבהמה זו וחצי כזית מבהמה אחרת, מצטרפין. ובגמרא יבואר, אם מצטרפין לגבי טומאת נבילות בלבד, או שמצטרפין גם לחיוב מלקות כל אכילת נבילה.

האוכל כזית מן השרץ, לוקה, ואינו מטמא. במה דברים אמורים? בשאר השרצים, כגון הצפרדע הנחש והעקרב. אבל שמונה שרצים האמורין בתורה [ויקרא יא] כמו החולד והעכבר והצב, נוסף על איסור אכילה הם גם מטמאים [אדם וכלים, אוכלים ומשקין] במגע ולא במשא. ושיעורם לטמא, הוא בכעדשה.

וכל השרצים (575), מצטרפין זה עם זה. כלומר, שאר השרצים מצטרפין לשיעור כזית להתחייב מלקות על אכילתן. ושמונת השרצים מצטרפין לשיעור כעדשה לטמא טומאת שרצים. וכן להתחייב מלקות להאוכלן.

גמרא:

שנינו במשנה: כל הנבלות מצטרפין זה עם זה.

הגמרא דנה, אם מצטרפין לענין טומאת נבלות בלבד, או שמצטרפין גם לענין אכילה.

כלומר, לגבי טומאת נבלות אמרה התורה [שם] "וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב". ודרשו חכמים [חולין ע ב עא א] שגם נבלת בהמה טמאה, מטמאה.

הילכך, לגבי דין טומאת נבלות, אין הבדל בין נבלת בהמה טהורה לנבלת בהמה טמאה, וכולם מטמאים. וכיון שכולם מטמאים וכולם שיעורם בכזית, כולם מצטרפין.

אבל, לגבי איסור אכילה, יש מקום לומר שעל נבלת בהמה טמאה, לא לוקין משום איסור נבלה, אלא משום איסור אכילת בהמה טמאה בלבד.

והטעם, מפני שכיון שהבהמה אסורה מכבר באיסור אכילת "בהמה טמאה", לא חל עליה במיתתה איסור "נבלה". לפי ש"אין איסור חל על איסור".

ורק בהמות טהורות נאסרים במיתתם משום איסור נבלה.

נמצא, שלפי דעה זו, מה שאמרה המשנה שהנבלות מצטרפות, היינו כל הנבלות, מבהמות טמאות ומבהמות טהורות, מצטרפות לשיעור כזית לגבי טומאת נבלות.

ואילו לגבי חיוב מלקות על איסור אכילת נבלה, מצטרפות הטהורות בפני עצמן. ואם אכל חצי כזית נבלה מבהמה וחייה טהורה זו עם חצי כזית מבהמה וחייה טהורה אחרת, לוקה על איסור אכילת נבילה.

וטמאות בפני עצמן. ואם אכל חצי כזית מבהמה וחייה טמאה אחת עם חצי כזית מבהמה וחייה טמאה אחרת, לוקה על איסור אכילת בהמה טמאה.

אבל אם אכל חצי כזית בהמה טהורה עם חצי כזית מבהמה טמאה, אינו לוקה. ואין חצי כזית הטמאה מצטרף, כי אינה אסורה כלל באיסור נבלות.

ופשוט, שאין איסור אכילת נבלה מצטרף עם איסור אכילת בהמה טמאה, מפני שדין צירוף הוא בשני חלקי איסור ["שם"] אחד, ולא בשני איסורים שונים.

גמרא:

רב:

אמר

דף טז - א

לא שנו, מה ששנתה המשנה "כל הנבילות", ומשמע שבהמות טמאות מצטרפות עם בהמות טהורות, **אלא** צירוף **לענין טומאה**. **אבל לענין איסור אכילה**, לא "כל הנבילות" מצטרפין, **אלא**: **טהורין** מצטרפין **בפני עצמן** ללקות על לאו של נבילה, **וטמאין בפני עצמן**, ללקות על הלאו של אכילת בהמה טמאה. ולא משום איסור נבילה, כי אין איסור נבילה חל על איסור בהמה טמאה (576).

ולוי אמר: אפילו לאכילה נמי מצטרפין, כי, לדעתו, חל איסור נבילה על איסור בהמה

טמאה (577), הילכך: גם הטהורין וגם הטמאים אסורים באכילה משום נבלה, וכולם מצטרפין.

ורב אסי אמר: טהורים לעצמן וטמאין לעצמן.

הגמרא מבארת דברי רב אסי: **איכא דאמרי**: רב אסי **פליגא אדרב**, חולק על רב, וסובר שבהמות טמאות אינם מצטרפין עם הטהורות, אפילו לא לענין טומאה. וכיון שאינם מצטרפין לענין אכילה, אינם מצטרפין כלל (578). ומה שאמרה המשנה "כל הנבילות", היינו טהורים בפני עצמן כגון: פרה ועז, לענין איסור אכילת נבילה ולענין טומאת נבלת בהמה טהורה, וטמאין בפני עצמן כגון: חמור וגמל, לענין איסור אכילת בהמה טמאה ולענין טומאת נבלת בהמה טמאה בלבד (579). ואין הטהורים מצטרפין עם הטמאים אפילו לענין טומאת נבלות.

ואיכא דאמרי: לא פליגא, רב אסי אינו חולק על רב, וסובר כמותו. ומה שאמר "טהורים בפני עצמן וטמאים בפני עצמן", היינו לענין אכילה בלבד, כדברי רב (580).

מיתבי: הגמרא מביאה ברייתא, ומדייקת ממנה, שלא כדברי רב ורב אסי בלישנא בתרא (581).

הברייתא מדברת בענין איסור אכילת נבילה, וכך נאמר בה:

מיתת פרה, נבלת בהמה טהורה, **וחיי גמל**, ובשר שפרש מבהמה טמאה בחייה, **אין מצטרפין**, ואם אכל חצי כזית מזו וחצי כזית מזה, אינו לוקה, לא משום איסור אכילת נבילה, ולא משום איסור אכילת בשר מן החי [וגם הוא שיעורו בכזית] (582).

והברייתא אינה מדברת לענין צירוף לגבי טומאת נבילות, כי בשר מן החי, אינו מטמא טומאת נבילות (583).

ויש לדייק מהברייתא: **הא מיתת שניהם מצטרפין**, לענין אכילה, וחצי זית מפרה מתה וחצי זית מגמל מת, מצטרפין לכזית ללקות עליהם על איסור אכילת נבילה.

וקשה על רב, ועל רב אסי בלישנא בתרא (584).

ומתצינן: לא נדייק מהברייתא "הא מיתת שניהם מצטרפין", אלא, **אימא**, נדייק: **הא חיי שניהם**, הפרה הטהורה והגמל הטמאה, **מצטרפין**, ללקות עליהן באכילתן משום איסור בשר מן החי,

ומני, וכדברי מי נשנתה הברייתא?

רבי יהודה היא, דאמר: אבר מן החי, וכן בשר מן החי **נוהג** גם בבהמה **טמאה** (585).

ומקשינן: **אבל מיתת שניהם**, כששניהם מתו, **מאי**, מה סוברת הברייתא? וכי [לדעת רב ורב אסי בלישנא בתרא] סוברת, **שלא מצטרפי** ללקות על איסור אכילת נבילה?

אם כן, יוקשה, **מאי איריא דרהיט ותני**, למה מיהרה הברייתא לומר "מיתת פרה וחיי גמל", אין מצטרפין לאיסור נבילה, ואין בכך חידוש, כי הגמל חי ואיננו נבילה, **הא אפילו מיתת שניהם לא מצטרפי**, ויש בכך חידוש גדול, שאף על פי ששניהם נבילות, אין מצטרפין, מפני שאיסור נבילה לא חל על הטמאה?

וממשיך המקשן: **ועוד תניא**, שנינו בברייתא (586): **חצי זית פרה בחייה וחצי זית גמל במיתתה** [צריך לומר: **במיתתו**], **אין מצטרפין**, מפני שהם שני שמות שונים, הפרה אסורה משום בשר מן החי, והגמל משום בהמה טמאה.

וממשיכה הברייתא: **אבל חצי זית מפרה וחצי זית מגמל, בין בחייה בין במיתתו** (587), **מצטרפין**.

ועתה, מה פירוש הסיפא "בין בחייה בין במיתתו", אם תאמר: האחד חי והאחד מת, כגון גמל חי ופרה מתה, או גמל מת ופרה חיה, **קשיא רישא אסיפא**, שברישא שנינו "פרה בחייה וגמל במיתתה, אין מצטרפין", ואילו בסיפא שנינו שמצטרפין?

אלא לאו, שפירוש הסיפא הוא "בין בחייהו", ששניהם חיים, ומצטרפין לאיסור בשר מן החי [לרבי יהודה הסובר שנוהג בטמאין], "ובין במיתתו" ששניהן מתו, ומצטרפין לאיסור אכילת נבילה, **שמע מינה: מיתת שניהם, מצטרפין**, לאיסור אכילת נבילה (588)!

וקשה על רב ורב אסי בלישנא בתרא הסוברים: טהורין בפני עצמן וטמאין בפני עצמן?

ומתרצינן: **אמר לך רב אסי** [וכן רב (589)]: אכן, הברייתא סוברת שהטמאין מצטרפין לאיסור אכילת נבילה, **כי האי תנא סבר "איסור חל על איסור"**, הלכך חל איסור נבילה על איסור בהמה טמאה,

ואילו אנחנו [רב אסי ללישנא בתרא ורב] אמרנו שאינם מצטרפין, כי לדעת המאן דאמר ש"אין איסור חל על איסור", לא חל איסור נבילה על בהמה טמאה.

דף טז - ב

שנינו במשנה: וכל השרצים מצטרפין זה עם זה.

הגמרא דנה, באיזה שיעור חייבין מלקות על אכילת שרצים אם בכזית או בכעדשה.

אמר רב יהודה אמר רב: אכילת שרצים, לוקה עליהן (590) בשיעור כזית.

מאי טעמא? אכילה כתיב בהו, התורה אמרה [ויקרא יא] "וכל השרץ השורץ על הארץ, שקץ הוא לא יאכל ... לא תאכלום כי שקץ הם". וסתם אכילה האמור בתורה, הוא בשיעור כזית.

ומקשינן: **והתני**, והרי שנה, **רבי יוסי בר רבי חנינא קמיה**, שנה ברייתא לפני **דרבי יוחנן**: אמרה התורה [ויקרא כ] "**והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה, ובין העוף הטמא לטהור, ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא**", ודרשינן: **פתח הכתוב באכילה**, מה שאמרה התורה "ולא תשקצו את נפשותיכם, היינו איסור אכילה, כי שיקוץ נפש הוא אכילה (591), **וסיים**, והפסוק מסיים לגבי שרצים "ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא", והיינו **בטומאה**, לטמא אחרים בנגיעתן, לומר לך: **מה טומאה**, שיעורן הוא **בכעדשה (592)**, אף **אכילה**, שיעורן הוא **בכעדשה**.

וכאשר שנה רבי יוסי בר רבי חנינא לפני רבי יוחנן, **קלסיה רבי יוחנן**, שיבח לדרשה זו.

אם כן, קשה דרשה על דרשה, הרי רב אמר ששיעורן בכזית, ומסתבר לומר כן, כי אין חולק עליו. ועוד, מפני שנאמר בתורה "אכילה" וסתם אכילה הוא בכזית. ואילו ברייתא זו דרשה שהשיעור ללקות על אכילתן הוא בכעדשה (593)?

ומתרצינן: **אמר רב יוסף (594): לא קשיא**, אין הדרשות סותרות! **כאן**, מה שדרשה הברייתא ששיעורן בכעדשה, מדובר **במיתתן**, בשמונה שרצים שמתו, ורק במיתתם

מטמאים בשיעור קטן "כעדשה", כמו שאמרה התורה [שם] "וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ: החולד והעכבר והצב למינהו. והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת. אלה הטמאים לכם בכל השרץ, כל הנוגע בהם במותם יטמא עד הערב". וכיון שהחשיבה התורה שיעור טומאתן בכעדשה, לכן גם שיעור אכילתן הוא בכעדשה,

ואילו, **כאן**, מה שאמר רב ששיעור אכילתן הוא בכזית, מדובר **בחייהן**, שאינם מטמאין. הלכך, שיעור אכילתן הוא בכזית, כשאר איסורי אכילה שבתורה ששיעורן הוא בכזית (595).

אמר ליה אביי לרב יוסף: איך יתכן לפרש דברי רב על שמונה שרצים בחייהן, **והא רב אמתניתין קאי**, רב אמר את דינו על המשנה (596), **והרי מתניתין, "כל השרצים" קתני, ואפילו במיתתן**. משמע שרב אמר ששיעור שרצים הוא בכזית אפילו על שרצים מתיים?

אמר ליה רב יוסף לאביי: **ההיא דיוקא דילך הוא!** דיוק זה יישאר אצלך, ואין לי עסק בו, **כי רב, שמעתא בעלמא קאמר**, רב אמר שמועה בפני עצמה, ולא אמר זאת כפירוש על המשנה.

שנינו לעיל, שרבי יוסי ברבי חנינא שנה ברייתא לפני רבי יוחנן, הדורשת ששיעור אכילת שרצים הוא בכעדשה, כשיעור טומאתן, ושיבח רבי יוחנן לדרשה זו.

ותמהינן: **וכי קלסיה רבי יוחנן!?**

מיתיבי, הגמרא מביאה משנה במסכת אהלות [פרק א משנה ז]: **האיברין**, אבר שלם מן המת, ויש בו בשר גידין ועצמות, **אין להם שיעור**, ומטמאים במגע ומשא ואהל, **אפילו כשהם פחות מכזית מן המת. ופחות מכזית מן הנבלה**, מטמא במגע ובמשא. **ופחות מכעדשה מן השרץ, מטמאין טומאתן** (597).

כלומר, איברים שלמים מטמאים אפילו בפחות משיעורן, כיון שהם שלמים, חשובין הם (598).

ואמר רבי יוחנן: אין לוקין עליהן על אכילתן אלא בכזית. ואף שטומאתן הוא בפחות מכזית.

ומשנה (599) זו בודאי מדברת באיברים שפרשו מן המת, כי המשנה מדברת בשמונה שרצים המטמאים רק במיתתן, ובאה המשנה לחדש, שאם הוא אבר שלם, מטמא אפילו בפחות משיעור כעדשה (600),

הרי שרבי יוחנן סובר ששיעור ללקות על אכילה, אף במיתתן, הוא בכזית. וקשה, איך קילס רבי יוחנן את הברייתא שדרשה ששיעור אכילה הוא בכעדשה? ומתצינן: **אמר**

רבא: במובדלין [שמונה שרצים נקראים "מובדלים" שהתורה הבדילה וייחדה אותם משאר השרצים, ששאר השרצים אינם מטמאים, ואילו שמונה השרצים, מטמאין] **דבר הכתוב.**

כלומר, אכן, על שמונה השרצים לוקין אף בשיעור כעדשה, כמו שקילס רבי יוחנן את דרשת הברייתא, כטומאתן כן אכילתן,

ומה שאמר רבי יוחנן "אין לוקין אלא בכזית", היינו דוקא על אכילת בהמה שמתה, ורבי יוחנן בא להשמיענו, שאף על פי שאמרה המשנה שאבר שלם מטמא אפילו פחות מכזית, מכל מקום, אין לוקין על אכילתה אלא בכזית.

כי מה שהקישה התורה אכילה לטומאה, הוא רק על מה שנאמר בסוף הפסוק "אשר הבדלתי לכם לטמא", והיינו שמונה שרצים ה"מובדלים" (601).

ומקשינן: **אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא: אלא מעתה גבי בהמה נמי ליפלוגי** (602) **בין מובדלת לשאינה מובדלת.** כלומר, אף שבבהמה לא שייד מובדלת ושאינה מובדלת, כי אין הבדל בין בהמה לבהמה, אלא, כוונת הגמרא היא, למה אמר רבי יוחנן, שעל אף ששיעור טומאת אבר שלם בבהמה הוא בכל שהוא, בכל זאת שיעור טומאתה הוא בכזית,

ולמה לא נקיש בהמה לשרצים, הכתובים באותו פסוק, ונאמר, שכשם שבשרצים, שיעור אכילתם באבר שלם הוא בכל שהוא, כשיעור טומאתן, כך בהמה, שיעור אכילתם הוא כשיעור טומאתן. הלא התורה הקישתם בפסוק אחד (603)?

דף יז - א

אמר ליה רבא לרב אדא בר אהבה: כי קא מקיש רחמנא, הקש התורה של בהמה לשרצים הוא **"בל תשקצו"**, (604) וכמו שנאמר שם "ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף, ובכל אשר תרמוש האדמה". והיינו: התורה השוותה אותם למה שיש בשניהם, כלומר, ששניהם אסורים באכילה, אך לא השוותה בהמה לשרץ ללמוד ממנו ששיעור אכילה באבר הוא פחות מכזית (605).

מתניתין:

המשנה ממשיכה בענין צירוף טומאות זה עם זה [ומבוארת כאן לפי פירוש רש"י במסכת יומא פא א].

דם השרץ ובשרו (606) של שרץ **מצטרפין זה עם זה** לשיעור טומאה. דהיינו, שדם השרץ מצטרף ומשלים את הבשר לשיעור כעדשה, כדי לטמאות טומאת שרץ במגע. (607) ויבואר בגמרא.

כלל אמר רבי יהושע: כל שטומאתו ושיעורו שוין, כגון שני חצאי זיתים משני מתים, שזמן טומאתן שוה, שבעת ימים, ושיעורן שוה, בכזית. וכגון שני חצאי זיתים משתי נבילות, שטומאתן טומאת ערב, ושיעורן כזית. או שני חצאי עדשה משני שרצים טמאים, החולד והעכבר, שטומאתן טומאת ערב ושיעורן כעדשה, **מצטרפין** לטמא.

אך כל ש**טומאתו שוין**, **ולא שיעורו**, כגון שרץ ונבילה, ששניהן מטמאין טומאת ערב, אבל שיעורן אינה שוה לטמא, ששרץ שיעורו כעדשה ונבילה בכזית.

וכן, כל ש**שיעורו שוין**, **ולא טומאתו**, כגון מת ונבילה, ששניהן שיעורן בכזית, אבל טומאתן אינה שוה, שמת מטמא טומאת שבעה, ונבילה מטמאה טומאת ערב,

וכל שכן, כאשר **לא טומאתו שוין**, **ולא שיעורו**, כגון מת ושרץ, (608) **אין מצטרפין**. (609)

גמרא:

בסוגיא הבאה יש כמה פירושים וגירסאות, וביארנוה לפי גירסת רבינו נסים גאון כפי שפירשה התוס'. ולפי פירוש זה, דיון הגמרא הוא אם מצטרף דם שרץ אחד לבשר שרץ אחר.

אמר רב חנין אמר רב זעירא: ובו. דהיינו, מה שאמרה המשנה שהדם מצטרף לבשר, הוא רק אם הדם הוא מאותו שרץ עצמו. אבל דם של שרץ אחד אינו מצטרף לבשר של שרץ אחר.

מתיב רבי יוסי בר רבי חנינא ממה ששנינו בברייתא: אמרה תורה בפרשת שרצים [ויקרא יא] "אלה **הטמאים** לכם", ודרשינן ממה שנאמר "הטמאים" ולא נאמר "טמאים", (610) **מלמד שהן מצטרפין, ואפילו שרץ ושרץ** מצטרפים. ואפילו בשר **שרץ ודם, בין משם אחד**, כגון בשר החולד ודם החולד, **בין משני שמות**, כגון החולד והעכבר, הרי הם מצטרפים לשיעור טומאה.

הרי שדם של שרץ אחד מצטרף לבשר של שרץ אחר, וקשה על רב זעירא אמר רב.

ומתרצינן: **אמר רב יוסף: לא קשיא. כאן**, מה שאמרה הברייתא שדם שרץ מצטרף לבשר שרץ אחר, מדובר **בכולו**, שהנוגע נגע בכל, בין בבשר ובין בדם.

ואילו **כאן**, דברי רב חנין אמר רב זעירא שלא מצטרף דם שרץ אחד עם בשר שרץ אחד, - מדובר בכגון שלא נגע הנוגע אלא **במקצתו**, בדם או בבשר. שאז, רק אם הדם והבשר הם מאותו השרץ, ונגע במקצתו, נטמא הנוגע הואיל ונחשב הדבר כאילו הדם והבשר של אותו השרץ מחוברין יחדיו. אבל כאשר הדם והבשר הן משני שרצים, כל אחד ואחד נחשב לדבר בפני עצמו, ואין הנוגע באחד מהם נחשב כנוגע בכולם. (611)

וממשיכה הגמרא: **ומנא תימרא**, מנין לך לחלק בין נגע בכולו לנגע במקצתו?

ומביאה הגמרא ראייה מברייתא (612) השנויה לגבי הלכות טומאת מת.

א. כזית מן המת מטמא באהל, וכן רביעית דם מן המת.

ב. טומאת אהל המת נוהגת בשלשה אופנים: האחד, כשהאדם והמת נמצאים תחת גג [אוהל] אחד. השני, כאשר אדם או כלי מאהילים על מת. והשלישי, כאשר מת מאהיל על אדם או על כלים.

דתניא: **נשפך רביעית מדם המת על הרצפה** [בחוף, ולא תחת אוהל (613)], **והיה מקומה של הרצפה קטפרס**, עשוי כמדרון, והדם לא נשאר במקום אחד אלא נוזל במדרון, הרי אם **איהל האדם על מקצתו, טהור**. ואם **איהל על כולו, טמא**.

הרי שיש חילוק בין מאהיל על מקצתו לבין מאהיל על כולו. ואם כן, כמו כן יש לחלק לגבי נגיעת שרץ, בין נגע במקצתו לבין נגע בכולו, (614) כמו שיבואר.

ומבארת הגמרא: **מאי מקצתו**, מהי כונת הברייתא באומרה "איהל על מקצתו"?

אילימא, אם נאמר שהכונה היא **למקצת דם**, לומר שלא נשפך על הרצפה אלא פחות מרביעית דם (615), **והא אמר רבי חנינא** (616) **אמר רבי: רביעית דם מן המת, שהגיס בה בכף או בקנה באופן שאינו נטמא בטומאת מגע, טהור**, (617) ואין לטמאותו מדין מאהיל על המת מפני שלא האהיל (618) המגיס את הדם אלא על מקצת הדם.

ומוכת, שאף על פי שהיתה שם רביעית דם מן המת, כיון שלא האהיל הנוגע אלא במקצתו, הרי הוא טהור. (619)

אלא לאו, מוכח מכאן, כי מה שאמרה המשנה "מקצתו", אין פירושו דם פחות מרביעית, אלא ש"האהיל במקצת", ומה שאמרה המשנה "כולו", היינו שהאהיל על כולו.

שמע מינה: כאן בכולו וכאן במקצתו.

ומסקנת הגמרא: **אכן שמע מינה!**

והכי נמי נחלק בדם ובשר הבאים משני שרצים, שיש לחלק בין נגע במקצתו, שהנוגע טהור, לבין נגע בכולו, שהוא טמא. (620) שנינו במשנה שדם השרץ מטמא. הגמרא דורשת מנין שדם השרצים מטמא.

ומספרת הגמרא: **שאל רבי מתיא בן חרש (621) את רבי שמעון בן יוחאי ברומי (622): מנין לדם שרצים שהוא טמא?**

אמר ליה רבי שמעון בן יוחאי: דאמר קרא בפרשת שרצים [שם]: "וזה לכם הטמא". ודרשינן ממה שנאמר "וזה" [וי"ו מיותרת]. או ממה שנאמר "הטמא" [ה"א מיותרת], שבא לרבות דם השרץ שהוא טמא (623).

אמרו לו תלמידיו של רבי מתיא בן חרש לרבי מתיא: חכים ליה בן יוחאי, האם נתחכם בן יוחאי, וחכם גדול הוא שדרש כל כך יפה?

אמר להם רבי מתיא בן חרש לתלמידיו: זו אינה דרשה שלו, אלא תלמוד ערוך בפיו של רבי אליעזר בר רבי יוסי! כלומר, שמע דרשה זו ממנו.

ומספרת הגמרא אימתי שמע דרשה זו מרבי אליעזר בר רבי יוסי.

שפעם אחת גזרה המלכות, רומי הרשעה, גזרה, שלש גזירות. האחת, שלא ישמרו ישראל את השבת. והשניה, שלא ימולו את בניהם. והשלישית, שיבעלו את הנדות, כלומר, סגרו את בתי הטבילה (624).

הלך רבי ראובן בן איסטרובלי, וסיפר קומי, גילח שערות ראשו כדרך שעושין הגויים, כדי להתנכר, שלא יכירו בו שהוא יהודי, והלך לרומי, וישב עמהם, עם גדולי רומי.

אמר להם רבי ראובן לגדולי רומי: מי שיש לו אויב, מה הוא מייחל לו, שיעני או שיעשיר?

אמרו לו גדולי רומי: יעני!

אמר להם רבי ראובן: אם כן, לא יעשו בני ישראל מלאכה בשבת, כדי שיענו! (625)

אמרו גדולי רומי: טבית אמר (626), נכון הדבר, וטוב לבטל גזירה זו! ובטלוגה, לגזירה זו.

חזר ואמר להם רבי ראובן: מי שיש לו אויב, יכחיש או יבריא? אמרו לו: יכחיש!

אמר להם: אם כן, ימולו בניהם לשמונה ימים, ויכחישו! אמרו: טבית אמר! ובטלוג, גם לגזירה זו.

חזר ואמר להם: מי שיש לו אויב, ירבה או יתמעט? אמרו לו: יתמעט! אמר להם (627): אם כן, לא יבעלו נדות, ומתוך שימתינו עד עת טבילתן, יתמעטו! אמרו: טבית אמר! ובטלוג.

בסוף הכירו בו שהוא יהודי, וכל מגמתו היתה לטובת היהודים. החזירום לשלש הגזירות.

אמרו חכמי ומנהיגי ישראל: מי ילך לרומי, ויבטל הגזירות?

דף יז - ב

אמרו: ילך רבי שמעון בן יוחאי, שהוא מלומד [רגיל] בניסים (628). אמרו: ואחריו מי ילך, מי יתלוג אליו? רבי אליעזר בר רבי יוסי.

רבי יוסי לא רצה שבנו רבי אליעזר יתלוג לרבי שמעון בן יוחאי, מפני שטען שהוא כעסן וחשש שמא יענישו, כלומר, שמא יקפיד עליו על דבר מה והקפדתו תזיק לבנו. לכן, **אמר להם רבי יוסי לחכמי ישראל: ואילו היה אבא חלפתא (629) [רבי יוסי היה בנו של רבי חלפתא] קיים, וכי יכולין אתם לומר לו "תן בנד להריגה"?! כלומר, כשם שאבי לא היה מסכים לשלוח אותי, ולהסתכן, כן לא ילך בני עמכם.**

רבי שמעון לא הבין את חששו, וסבר שרבי יוסי מפחד על בנו מפני אימת המלכות או מפני סכנת דרכים (630). לכן, **אמר להם רבי שמעון: אילו היה יוחאי אבא קיים, וכי יכולין אתם לומר לו "תן בנד להריגה"?! כלומר, כשם שהנני מוכן ליכנס למקום סכנה, עבור ביטול גזירות רעות מהיהודים, כן יסתכן רבי אליעזר, ורבי יוסי אינו רשאי להתנגד לכה.**

אמר להו רבי יוסי: אנא אזיל (631), אלך אני, ולא אשלח את בני, כי דלמא עניש ליה רבי שמעון, הוא (632) דקא מסתפינא, פחדי הוא, שמא יענישנו רבי שמעון, מפני שהוא צעיר, וממהר להשיב (633) [כמו שאכן אירע].

קביל עליה, רבי שמעון נדר לו (634) **דלא ליענשיה**, שלא יענישנו!

וממשיכה הגמרא לספר: **אפילו הכי, ענשיה!**

כשהיו, רבי שמעון בן יוחאי ורבי אליעזר בן רבי יוסי **מהלכין בדרך, נשאלה** **שאלה זו בפניהם: מנין לדם השרץ שהוא טמא? עקם פיו**, מיהר להשיב (635) **רבי אליעזר בר רבי יוסי, ואמר: אמרה התורה "וזה לכם הטמא"**, כמבואר.

הקפיד רבי שמעון. **ואמר ליה רבי שמעון: מעקימת שפתיך**, ממהירות תשובתך, **אתה ניכר שתלמיד חכם אתה! אל יחזור הבן אצל אביו** (636)!

ואיתא בתלמוד ירושלמי (637), שהקפדתו הזיקה, ואחזתו לרבי אליעזר בר רבי יוסי אסכרה [מין מחלה בגרון]. וכשנזכר רבי שמעון על תנאו [הבטחתו] להשיבו אל אביו, חזר בו, והתפלל עליו, ונתרפא (638).

יצא לקראתם (639) שד אחד ושמו **בן תמליון**, והוא נראה כמו תינוק קטן, ורגיל בין הנשים להתלוצץ בהן. **אמר** (640) להם בן תמליון: האם **רצונכם שאבוא עמכם**, ועל ידי יבא הנס?

רבי שמעון הצטער על שיבוא הנס על ידי שד. **בכה רבי שמעון, ואמר: מה, אם** אפילו, **שפחה של בית אבא**, הגר של בית אברהם אבינו, **נזדמן לה מלאך שלש פעמים** (641), בעת צרתה, כמו שנאמר [בראשית טז] שלש פעמים "ויאמר לה מלאך ה'", מלמד שעל כל אמירה ואמירה היה שלוח לה מלאך אחר, **ואני**, אינני ראוי שיזדמן לי מלאך, אף **לא פעם אחת**, והנס יעשה על ידי שד?! ושוב אמר: **יבא הנס מכל מקום**, העיקר שיבא הנס!

קדים הוא, הלך בן תמליון לפניו, **על**, ונכנס, **בברתיה דקיסר**, בגוף של בת קיסר רומי. ונשתגעה, וצעקה ואמרה כל הזמן "הביאו לי את רבי שמעון בן רבי יוחאי" (642).

כי מטו להתם (643), כשהגיעו רבי שמעון ורבי אליעזר לבית הקיסר, **אמרו לו** לבן **תמליון "בן תמליון צא!"** "בן תמליון צא!" ואמרו כן בשקט ובלחש, כדי שלא ירגישו אנשי בית המלך, ויסברו שרבי שמעון ורבי אליעזר פעלו כן בתפילתם.

וכיון דקרו ליה, וכשאמרו לו כן, **נפק אזל**, יצא מבית המלך, והלך לו. וטרם שיצא, אמר בן תמליון לאנשי בית המלך: דעו, שבת המלך תתרפא, כשאצא אשבור כל כלי זכוכית שבבית. ואכן עשה כן ביציאתו (644)!

אמרו להון (645) אמרו אנשי בית המלך לרבי שמעון ורבי אליעזר: בשכר שרפאתם את בת המלך, **שאילו**, בקשו, **כל מה דאית לכון למישאל**, ככל אשר תחפצו, **ועולו לבי גזא דמלכא**, והכנסו לאוצר המלך **ושקולו כל מה דאית לכון** (646), כל מה שיש ברצונכם!

עולו, נכנסו לאוצר המלך, **אשכחו לה היא איגרתא**, את הכתב שהיה כתוב בו גזירת המלכות על היהודים, שלא ימולו את בניהם ושלא ישמרו את השבת ושיבעלו נדות, **שקלוה**, לקחו אותה **וקרעוה**. ונתבטלה הגזירה (647).

ומסיימת הגמרא, שבסיפור זה מובן מה שאמר רבי אליעזר בן רבי יוסי במסכת יומא [נז א].

והיינו דאמר רבי אליעזר בר רבי יוסי, בוויכוחו עם החכמים על מקום הזאת דם יום כפורים: **אני ראיתיה**, את הפרוכת, **ברומי**, שנלקחה לרומי בעת שבזזו את המקדש וכליו, **והו עליה כמה טיפי דמים!**

וראה אותה בהזדמנות זו שהורשה ליכנס לאוצר המלך.

מתניתין:

המשנה ממשיכה בדין צירוף איסורים. [המשנה והגמרא מבוארים על פי המיוחס לרש"י ורבינו עובדיה].

הפיגול והנותר, אין מצטרפים זה עם זה (648), **מפני שהן שני שמות** (649), של פסול. ויבואר בגמרא.

השרץ והנבלה, וכן הנבלה ובשר המת, אין מצטרפין זה עם זה, לטמא, אפילו כקל שביניהן, כלומר, נבלה קלה משרץ, שאינה מטמאה אלא בכזית ושרץ מטמא אפילו בכעדשה. ופחות מכעדשה של שרץ אינו מצטרף להשלים שיעור כזית נבילה. וכל שכן, שפחות מכזית נבילה אינה מצטרפת להשלים שיעור שרץ.

וכן, נבלה קלה מבשר המת, שמת מטמא טומאת שבעה, ונבילה אינה מטמאה אלא טומאת ערב. ופחות מכזית של מת אינו מצטרף להשלים שיעור נבילה. וכל שכן, שפחות מכזית נבילה אינה מצטרפת להשלים שיעור מת.

גמרא:

שנינו במשנתנו: הפיגול והנותר אין מצטרפין זה עם זה.

הגמרא דנה, לגבי איזה איסור אינם מצטרפין.

אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שנו, במשנתנו שאינם מצטרפים, **אלא, לטומאת ידים**, אם נגע בחצי כזית פגול ובחצי כזית נותר, אינם מצטרפים לטמאות את הידים,

שנינו במסכת פסחים [קכ ב] שחכמים גזרו טומאת ידים על הנוגע בפיגול ובנותר. בפיגול, מפני "חשדי כהונה", כלומר, כהנים החשודים לפגל את הקרבן להפסיד את הבעלים, ויאמרו שעשו כן בשוגג. לפיכך גזרו שהנוגע בכביצה או בכזית מבשר הפיגול, יטמאו ידיו, ויצטרך לטבול ידיו קודם שיגע בקודש. ומתוך שגזרו טומאה, לא יפגלו, מפני שטבילת ידים טירחא היא (650). ועל נותר גזרו, משום "עצלי כהונה", כלומר, כהנים עצלים, וכן ישראלים עצלים, המתעצלים באכילת קדשים ומותרים אותם. ומתוך שגזרו טומאת ידים, יזדרזו באכילתם.

והטעם שאינם מצטרפין, הוא, משום **דמדרבנן היא**, כלומר, כיון שאף בשיעור שלם, אינה אלא גזירה מדרבנן, כמבואר, ואם נצרף אותם, הוי גזירה לגזירה. ולא גזרו חכמים גזירה לגזירה (651);

אבל לענין אכילה, מצטרפין. האוכל רוב כזית פיגול, ונותר משלימו לכזית, לוקה משום פיגול. וכן רוב כזית נותר, ופיגול משלימו, לוקה משום נותר (652).

דתניא, כמו ששנינו ברייתא: **רבי אליעזר אומר**: אמרה התורה בפרשת מילואים [שמות כט פסוק לד (653)] "ואם יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבוקר, ושרפת את הנותר באש, **לא יאכל כי קודש הוא**", ומה שכתבה התורה "כי קודש הוא" מיותר לדרשה. ודרשינן: **כל שבקדש פסול, כגון, פיגול ויוצא ונשפך דמו, בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו**. כלומר, כל הקדשים שנפסלו, נאסרו באכילה. הילכך, מצטרפים נותר ופיגול.

מתניתין:

המשנה דנה בצירוף אוכלין [מאכלים] לגבי טומאה, ולשאר דינים. והיא תבואר על פי פירוש רבינו עובדיה ברטנורא.

האוכל [מאכל] **שנטמא באב הטומאה**, ונעשה ולד ראשון, **והאוכל** (654) **שנטמא בולד הטומאה**, ונעשה ולד שני, **מצטרפין זה עם זה**, לשיעור כביצה, **לטמא כקל** (655) **שביניהם**.

וממשיכה המשנה במסכת טהרות [פרק א משנה ח] "כיצד? כחצי ביצה (656) אוכל ראשון וכחצי ביצה אוכל שני שבללן זה בזה - שני". כלומר, השיעור כביצה המצורף הזה, דינו

הוא כשני, ואם נגע בתרומה, פסלה, כדין שני הפוסל את התרומה. והיינו "קקל שביניהם", שמטמא כדרך ש"שני" מטמא. אבל אין מצטרפין כ"חמור שביניהם", שלא נעשה השיעור כביצה המצורף הזה לכביצה "ראשון", ולכן אינו מטמא אוכלים חולין במגע להיותם שני. והטעם שמצטרפין יבואר בגמרא.

וכן **כל האוכלים מצטרפים זה עם זה לפסול הגויה** [אדם האוכלו] בשיעור של **כחצי פרס**. (657) אדם האוכל אוכלים טמאים בשיעור "חצי פרס", (658) נפסל לאכול תרומה, ופוסל את התרומה במגעו, עד שיטבול.

וכן מצטרפים כל האוכלים לשיעור **כמזון** (659) **שתי סעודות לעירוב**. הרוצה ללכת בשבת יותר מאלפים אמה, עושה עירוב תחומין, (660) דהיינו, מניח שם מזון שתי סעודות (661) במקום שרוצה שיקנה לו ערובו, והולך ממקום זה אלפים אמה נוספות.

וכן מצטרפין כל האוכלים לשיעור **כביצה לטמא טומאת אוכלין**. שאין אוכל מטמא בפחות מכביצה. שנאמר [ויקרא יא] "מכל האוכל אשר יאכל", דמשמע: אוכל הנאכל בבת אחת. ושיערו חכמים שאין בית הבליעה [הלוע שבה נבלע המאכל] מחזיק יותר מביצת תרנגולת.

וכן מצטרפין כל האוכלין לשיעור **כגרוגרת להוצאת שבת**. המוציא אוכלים בשבת מרשות לרשות, אינו חייב בפחות משיעור כגרוגרת.

וכן מצטרפין כל האוכלין לשיעור **ככותבת** [תמרה] **ביום הכפורים**. שיעור כל איסורי אכילה להתחייב עליהם, הוא בכזית. אבל לגבי להתחייב כרת ומלקות במזיד וחטאת בשוגג על אכילה ביום הכיפורים, השיעור הוא בככותבת, והוא מעט פחות מכביצה, כשתי זיתים (662). מפני שהתורה שינתה בלשונה, ולא כתבה "לא תאכלו" כבשאר איסורי התורה, אלא "תענו את נפשותיכם", ומשמע שלא הקפידה התורה אלא על ביטול העינוי. ושיערו חכמים שבשיעור כותבת מתיישבת דעת אדם האוכלו, ובפחות משיעור זה, לא מתיישבת דעתו.

המשנה ממשיכה בדין צירוף משקין.

כל המשקין מצטרפין לפסול את הגויה [אדם השותה אותם], בשיעור **רביעית**. כמבואר לענין האוכל מאכלים טמאים, כן השותה משקים טמאים בשיעור רביעית, נפסל מלאכול תרומה ופוסל את התרומה במגעו, עד שיטבול.

וכן מצטרפין כל המשקין לשיעור **כמלא לוגמיו** (663) **ביום הכיפורים**. השותה ביום הכיפורים, אינו חייב בפחות משיעור "כמלא לוגמיו". והוא, שיכניס משקין בפיו ויסלקם לצד אחד ונראה. ושיעור זה הוא לכל אדם לפי גודל מלוגמו, ובאדם בינוני הוא פחות מרביעית.

גמרא:

שנינו במשנה: האוכל שנטמא באב הטומאה והאוכל שנטמא בולד הטומאה מצטרפין זה עם זה לטמא כקל שבשניהם.

הגמרא מביאה ברייתא, ומבואר בה הטעם שמצטרפין.

תניא: רבי שמעון אומר: מה טעם, מצטרפין ולד ראשון עם ולד שני? לפי שאפשר לשני שיעשה ראשון (664).

וטרם שהגמרא מבארת, היא תמהה על לשון הברייתא: **ומי קא עביד שני**, את הנוגע בו **לראשון?! (665) הא לא אפשר!** והרי אינו עושהו אפילו שני. אלא שלישי בלבד!?

ומתרצינן: **אמר רבא: הכי קאמר: מי גרם לשני** שיבוא לידי טומאה, האם **לאו ראשון?** וכיון שטומאתו באה מכח ראשון, לכן אין הראשון גרוע ממנו, ומצטרף אליו. ואילו לשני אין "כח" להצטרף לראשון.

רב אשי אמר, כדברי רבא אלא בשינוי לשון: **ראשון ושני לגבי שלישי, בני "חדא ביקתא" אינון**, בני בית אחד הן. כלומר, השני בא מכח ראשון, ולכן מצטרף הראשון אליו.

דף יח - א

המשנה ממשיכה בדין צירוף איסורים.

האוכל ערלה בשיעור כזית לוקה, וכן האוכל כלאי הכרם.

מתניתין:

הערלה וכלאי הכרם מצטרפין זה עם זה (667), האוכל חצי כזית ערלה וחצי כזית כלאי הכרם, (668) לוקה.

רבי שמעון אומר: אין מצטרפים, ויבואר בגמרא.

גמרא:

שנינו במשנה: רבי שמעון אומר: אין מצטרפים. ופשטות דבריו משמע, שאם אכל חצי כזית ערלה וחצי כזית כלאי הכרם אינו לוקה. על כן מקשינן:

ומי צריך רבי שמעון לצרופי, וכי הצריך רבי שמעון השלמה לשיעור, כדי לחייב מלקות את האוכלו? **והתניא**, הרי שנינו ברייתא: **רבי שמעון אומר: כל שהוא למכות**, כלומר, מה שנאמרה הלכה למשה מסיני ששיעור אכילה הוא בכזית, היינו דוקא באיסורים שהאוכל אותם בשוגג חייב קרבן, ונאמרה ההלכה שבפחות מכזית אינו מביא קרבן. אבל להתחייב מלקות על איסורי אכילה, לא נאמר שיעור, ואפילו בכל שהוא לוקה (669).

אם כן, קשה, למה הצריך רבי שמעון צירוף כדי להשלים לשיעור כזית? ומתצינן: **תני**, שנה המשנה! רבי שמעון אומר: **אין צריכין לצרף**, וחייב מלקות אף בכל שהוא (670).

מתניתין:

המשנה דנה בדין צירוף לעינן טומאת בגדים. ותבואר על פי רש"י [שבת עו א סוכה יז ב]. הבגד, כשאר כלים, מקבל טומאה. אלא, שלשאר הכלים אין שיעור בגודלם, ואילו לבגדים יש שיעור בגודלם שיהיו ראויים לקבל טומאה.

ומהו שיעורם?

שנינו במסכת כלים [פרק כז משנה ב]: הבגד [מצמר או פשתים] שלשה על שלשה [טפחים], השק [מנוצה של עזים והוא עב יותר מן הבגד] ארבעה על ארבעה [טפחים], העור [עב יותר משק] חמשה על חמשה [טפחים], המפץ [העשוי מגמי והוא עב יותר מעור] ששה על ששה [טפחים].

בכל בגדים אלו אין חילוק בין טומאת מת לטומאת מדרס הזב. חוץ מן ה"בגד", ששיעורו הנ"ל שלשה על שלשה טפחים, הוא דוקא לטומאת מדרס, כיון שבפחות משיעור זה אינו ראוי לישיבה, אבל לטומאת מת, שיעורו בשלש על שלש אצבעות, הואיל ובשיעור זה יש לו חשיבות לעניים.

משנתנו דנה בצירוף שני חתיכות בגדים. ואמרה המשנה שמצטרפין. ובלבד, שהחמור ישלים את הקל, כמו שיבואר. ובלבד כשהם בסדר זה: הבגד מצטרף לשק, השק לעור, העור למפץ, הואיל וממשן קרוב להיות שווה. כגון: אם לקח חתיכה פחות משיעור מארבעה על ארבעה משק [הקל], והשלים שיעורו כשחיבר אליו חתיכת בגד [החמור], נעשה הבגד ראוי לקבלת טומאה.

אבל אין הבגד מצטרף לעור ולמפץ, ולא השק למפץ (671).

הבגד והשק, השק והעור, העור והמפץ, מצטרפין (672) זה עם זה.

אמר רבי שמעון: מה טעם, מצטרפין? מפני שהן ראויין ליטמא בשיעור אחד בטומאת מושב (673).

כמו ששנינו [שם כלים משנה ז]: המקצע [משוה סביב סביב באיזמל ומתקנו יפה] מכולן [מאחד מכל אלו: הבגד, השק, העור והמפץ] טפח על טפח, טמא. ומבאר שם הגמרא: הואיל וראוי לעשותו טלאי על גבי מרדעת החמור כנגד בית מושב האדם.

וכיון שהם שוים בשיעור אחד, לכל הפחות באחת מטומאות הזב, ליעשות אב הטומאה, מצטרפין אף למדרס (674).

גמרא:

מבואר במשנה, הטעם שמצטרפין, מפני שיש בהם שווי שיעור טפח לטומאת מושב לטלאי למרדעת חמור, כמו ששנינו שם במשנה.

הגמרא מביאה ברייתא המוסיפה עוד אופנים שבהם משתווים השיעורין, בנוסף על טפח (675).

תנא: קיצע מכולן, ועשה (676) מהן בגד, אם למשכב, כגון: לעשות טלאי לכר או לכסת או לשאר דברים המיוחדים למשכב, שיעור הטלאי הוא **שלשה** טפחים על שלשה טפחים. ואם קיצע לעשות טלאי **למושב**, כגון: למרדעת חמור, **טפח** על טפח. ואם קיצע **לאחיזה**, כמו שיבואר, השיעור הוא **כל שהוא**.

ומבארין: מאי פירוש לאחיזה?

אמר ריש לקיש אמר רב ינאי: שכן עומד לנוולה, אותו משהו ראוי לאורגים, כשהן מחליקין את המטוה (677) של אריגה, בסובין או בשום דבר כדי לחזק, כורך משהו בגד על אצבעו, ומחליק את הטווי, ואותו סמרטוט שעל אצבעו משמר אצבעו שלא יחתך מן החוט.

במתניתא תנא: הואיל, ובגד כל שהוא ראוי לקוצצי תאנים, מבקעי התאנים ומולחין אותן, כורכין משהו על אצבען שלא ידבק בשומן התאנים.

הדרן עלך פרק קדשי מזבח

פרק חמישי - הנהנה מן ההקדש

עד פרק זה עסקה המשנה בדברים החייבים עליהם משום מעילה: קדשי קדשים, קדשים קלים, קדשי בדק הבית. וכן בדברים שאין חייבים עליהם.

עתה, עוסקת המשנה באופן מעשה המעילה. באיזה מעשה, השתמשות והנאה, חייב משום מעילה.

מתניתין:

יש דברים, שנפגמים כאשר משתמשים בהם, ויש דברים שאינם נפגמים. המשנה דנה בהבדל ביניהם לענין מעילה.

הנהנה מן ההקדש, ושווי ההנאה הוא **שוה פרוטה**, **אף על פי שלא פגם**, ולא נחסר, **מעל. דברי רבי עקיבא**.

וחכמים אומרים: כל דבר, שבהשתמשות בו, יש בו פגם, לא מעל עד שיפגום, כמו שהמשנה תבאר. ואילו דבר **שאינו פגם, כיון שנהנה ממנו, מעל**. ובגמרא נלמד מדרשת הכתובים. וכן יבואר בגמרא במה נחלק רבי עקיבא על החכמים.

והמשנה מבארת: **כיצד** הוא דבר שאין בו פגם?

נתנה, האשה, **קטלא** [מין תכשיט] של הקדש **בצוארה**, או **טבעת בידה**, או **שתה בכוס של זהב**, והם דברים שלא נפגמים בהשתמשות בהם, **כיון שנהנה**, בשוה פרוטה (678), **מעל** (679).

ומבארת המשנה: **כיצד** הוא דבר שיש בו פגם?

לבש בחלוק של הקדש, או **כסה בטלית**, או **ביקע בקרדום**, הואיל והם דברים הנפגמים, **לא מעל עד שיפגום**, בשווי פרוטה.

הנהנה מן החטאת, כשהיא חיה, לא מעל עד שיפגום, יבואר בגמרא.

כשהיא מתה, הואיל ובין כך אינה עומדת לפדייה [למכירה], דאין פודין קדשים שמתו, ואף כאשר נפגמה אין להקדש שום הפסד, לפיכך, **כיון שנהנה**, אף אם לא נפגמה, **מעל**. מדרבנן, כמבואר לעיל [ב ב].

גמרא:

שנינו: הנהנה מן ההקדש שוה פרוטה אף על פי שלא פגם, מעל דברי רבי עקיבא. מפשטות הלשון משמע, שגם בדבר שדרכו להיפגם, מחייב רבי עקיבא, אף על פי שלא פגם. הגמרא מביאה ברייתא, ונאמר בה, שרבי עקיבא מודה לחכמים.

תנא: מודה רבי עקיבא לחכמים, בדבר שיש בו פגם, שלא מעל עד שיפגום. ולא אמר שמועלין בהנאת שוה פרוטה אלא בדבר שאין בו פגם.

ומבררת הגמרא: אם כן, **במאי קא מיפלגי**, במה חולקים רבי עקיבא וחכמים, הלא גם חכמים סוברים כן?

אמר רבא: לא נחלקו בדבר הנפגם ביותר מיד, כגון לבוש העליון [החיצון] הנישוף בכתלים, וכן בלבוש התחתון [הפנימי] הסמוך לבשר ונפגם מחמת זיעה. ובהם מודה רבי עקיבא שלא מעל עד שפגם,

ובמה נחלקו? **בלבוש מציעאה**, בלבוש אמצעי, שאינו נפגם עד זמן מרובה. ועל לבוש זה נחלקו, רבי עקיבא סובר: מאחר ואינו נפגם מיד, הוא דבר שאין בו פגם, ומועלים בו בהנאת שוה פרוטה אף בלי פגם. וחכמים סוברים: הואיל ומכל מקום נפגם, אין מועלים בו עד שיפגם (680), **ומלמלא**, בגד דק מאוד [כאשר מקפלים אותו הוא בגודל אגוז וחצי], ודינו כלבוש אמצעי (681).

הגמרא מביאה ברייתא ארוכה [תורת כהנים פרשה יא הלכה א - ז], ובה שנינו הרבה דינים בהלכות מעילה.

וכלל הדברים הוא: ישנם דיני מעילה הנלמדים מסוטה, וישנם דינים הנלמדים מעבודת כוכבים, ויש הנלמדים מתרומה, ויש ממה שכפלה התורה לשונה ואמרה "תמעול מעלי".

תנו רבנן: אמרה התורה בפרשת מעילה [ויקרא ה] "**נפש** כי תמעול מעלי", ודרשינן: כל נפש שהוא, **אחד היחיד, ואחד הנשיא** (682), **ואחדהן המשיח** בשמן המשחה. יבואר בגמרא [יט א] אחרי גמר הברייתא.

עוד אמרה התורה [שם] "**כי תמעול מעלי**". ומפרשת הברייתא: **אין** פירוש "**מעלי**", **אלא שינוי** (683). המשנה דבר של הקדש מקודש לחול.

וכן הוא אומר בפרשת סוטה [במדבר ה] **"איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל"**, כמו שיבואר.

דף יח - ב

הברייתא מביאה לימוד נוסף ש"מעל" פירושו "שינוי":

ואומר (684), בענין עבודת כוכבים [דברי הימים א ה] **"וימעלו באלהי אבותיהם ויזנו אחרי אלהי עמי הארץ"**.

כלומר, מסוטה למדים איסור "הנאה" מהקדש, כשם שסוטה נהנית מן העבירה.

"הנאה" זו האסורה מהקדש, היא אף בלי פגם. כשם שעבירת סוטה היא בלי פגם (685), כן אסורה ה"הנאה" מהקדש.

מעילה זו היא אף כאשר לא הוציא הדבר של הקדש מרשות הקדש, כגון: גזבר של הקדש הנהנה מהקדש (686).

ומעבודת כוכבים למדים מעילה של שינוי מ"רשות" הקדש, אף בלי הנאה (687). כגון: המוציא מעות של הקדש לחולין, ולא נהנה ממעות עצמם אלא מהחפץ שקנה מהמעות (688). או, כגון: נתן לחבירו דבר של הקדש.

כשם שהעובד עבודת כוכבים, משנה עצמו מרשות הקדוש ברוך הוא ומעבודתו לרשות האלילים, אף בלי הנאה.

וממשיכה הברייתא:

יכול הייתי לומר, שאם **נהנה ולא פגם** (689), יהא חייב.

כלומר, אף על פי שלמדנו מסוטה (690) לחייב בהנאה בלא פגם, כמבואר, מכל מקום יש לומר, שעיקר הקפדת התורה בסוטה הוא על עצם ההנאה, בין עם פגם ובין בלי פגם,

ונלמד מעילה מסוטה לחייב על הנאה גם בלי פגם. ואילו במשנתנו שנינו שעל דבר שיש בו פגם, לא חייבים על ההנאה עד שיפגום.

ודנה הברייתא: מנין למדים "לפטור" מעילת הנאה בלא פגם, בדבר שיש בו פגם?

וכן, יכול הייתי לומר שאם **פגם ולא נהנה**, יהא חייב.

כלומר, אם נלמד מעבודת כוכבים, יש לדון ולומר, שכשם שהעובד עבודת כוכבים פוגם בשונאו של הקדוש ברוך הוא! ומניח עבודתו והולך אחרי ההבל (691), ואותו רשע לא נהנה כלל במה שמניח הבורא יתברך,

כך יתחייב הפוגם בהקדש בלי הנאה, כגון: מזיק הקדש ומשליכו לאיבוד, כגון: הנוטל חפצים של הקדש ומשליכו לאש או למים, או השובר.

ומנין אנו למדים לפטור המזיק את ההקדש (692)?

וכן, יכול הייתי לומר, שאם מעל **במחובר לקרקע**, יהא חייב. ומנין שהוא פטור (693).

וכן (694), **בשליח שעשה שליחותו** (695) כגון: בעל הבית שאמר לשליחו תן בשר לאורחים, [בשר הקדש], יכול הייתי לומר שהשליח מעל, כמו שבכל דיני התורה קיימא לן "אין שליח לדבר עבירה", מפני שיכול המשלח לומר "דברי הרב ודברי התלמיד, דברי מי שומעין".

ואילו לגבי מעילה שנינו [בפרק הבא] שבעל הבית מעל ולא השליח. ומנין לנו למעט מעילה מכל התורה כולה, לומר שבעל הבית מעל?

ומשיבה הברייתא:

תלמוד לומר "נפש כי תמעול מעל וחטאה", ודרשינן גזירה שוה: **נאמר חטא בתרומה**, ב"זר" האוכל את התרומה ומחלל אותה [במדבר יח] "ולא תשאו עליו חטא" (696), **ונאמר חטא במעילה**, ללמדנו:

מה חטא האמור בתרומה, פוגם ונהנה, שהרי נאמר [ויקרא כב] בתרומה "כי יאכל". ואי אפשר לאכילה בלי פגם. ובא ללמדנו, שכשם שעל אכילת תרומה, חייב רק בהנאה של פגם, כן במעילה, חייב רק בהנאה של פגם [בדבר שיש בו פגם].

וכשם שבתרומה, הפגם כרוך בהנאה, והמזיק את התרומה פטור (697), כן במעילה חייב רק בפגם של הנאה למעוטי את המזיק [כאשר לא הוציא מרשות הקדש].

ומה תרומה, **מי שפוגם נהנה**, כן מעילה. ובא למעט, כשאחד פוגם והשני נהנה (698).

ומה תרומה, **בדבר שפוגם, בו נהנה**, כן מעילה. ובא למעט כשפגם בלי הנאה.

ומה תרומה, **פגימתו והנאתו כאחד**, כן מעילה. ובא למעט, כשפוגם עתה ונהנה למחר, כי פגימה והנאה אינם מצטרפים, אף באדם אחד ובדבר אחד (699).

ומה תרומה, הוא דוקא **בתלוש מן הקרקע**, שהרי תרומה אינה נוהגת אלא בתלוש, משעה שנקרא "דגן", כמו שנאמר [דברים יח] "ראשית דגנד", כן מעילה אינה אלא בתלוש (700).

ומה תרומה, דינו נוהג **בשליח שעשה שליחותו**, כשצוהו בעל הבית לתרום, הרי הוא כאילו תרם בעל הבית, ותרומתו, תרומה. כמו שדרשינן ממה שנאמר [במדבר יח] "כן תרימו גם אתם". כן מעילה, כשהשליח עשה שליחותו, מעל בעל הבית (701).

אף חטא האמור במעילה, פוגם ונהנה, ומי שפגם נהנה, ובדבר שפוגם בו נהנה, ופגימתו והנאתו כאחד, ובתלוש מן הקרקע, ובשליח שעשה שליחותו, כמבואר.

וממשיכה הברייתא [לפי גירסא אחת (702)]:

אם מעילה נלמד מתרומה, **אין לי לימוד לחייב, אלא אוכל ונהנה**, כשהאוכל הוא עצמו נהנה. אבל **אכילתו ואכילת חברו, מנין לנו לימוד לחייב כשלקח מאכל בשיעור פרוטה**, ואכל הוא עצמו חציה והאכיל (703) את חברו חציה השני, ושנינו במשנה הבאה שהוא מעל ולא חברו. [המשך הברייתא יבואר].

[גירסא אחרת (704)]:

אם מעילה נלמד מתרומה, **אין לי לימוד לחייב, אלא אוכל**, כשם שבתרומה נאמר "ואיש כי יאכל",

נהנה, ולא אכל, בדבר שאין בו פגם, מנין לנו שהוא חייב? וכן, אכילתו ואכילת חברו (705), כנ"ל, או הנייתו [הנאתו] והניית חברו (706), או הנאתו ואכילת חברו, או אכילתו והניית חברו.

שכל אלו **מצטרפין זה עם זה אפילו לזמן מרובה**, כגון: אחד בשחר והשני בערב, **מנין?**

ומשיבה הברייתא: **תלמוד לומר "תמעול מעל"**, ודרשינן: מעל מכל מקום, אפילו על ידי צירוף. [ולפי גירסא השניה מרבינן גם אפילו הנאה בדבר שאין בו פגם].

וממשיכה הברייתא: **אי**, אם מעילה נלמד מתרומה, אם כן, הרי יתכן לומר: **מה חטא האמור בתרומה, לא צירף שתי אכילות כאחד**, אם אכל היום חצי משיעור שחייבים קרן וחומש על אכילת תרומה (707), וחצי השני למחר, אינו חייב,

ונלמד מתרומה שאף חטא האמור במעילה לא צירף שתי אכילות כאחד,

מנין, לרבות **אכל** חצי משיעור מעילה **היום**, **ואכל** חצי השני **למחר**, ולא דוקא מחר, אלא **אפילו לזמן מרובה** (708)?

ומשיבה הברייתא: **תלמוד לומר "תמעול מעל"** לרבות מעל **מכל מקום**.

וממשיכה הברייתא: **אי**, אם מעילה נלמד מתרומה, אם כן, הרי יתכן לומר: **מה חטא האמור בתרומה**, כשאכל את התרומה, **פגימתו והנאתו כאחד**, כשאוכל ונהנה, פגמה התרומה והוא הנהנה והוא הפוגם,

אף חטא האמור במעילה פגימתו והנאתו כאחד (709),

מנין לרבות, **לאכילתו ואכילת חבירו**, שמצטרפין, ומצטרפין לזמן מרובה, **ואפילו מכאן ועד שלש שנים?**

תלמוד לומר: "תמעול מעל", ודרשינן: לרבות מעל **מכל מקום**.

דף יט - א

וממשיכה הברייתא: **אי**, אם נלמד מתרומה, אם כן, הרי יתכן לומר: **מה חטא האמור בתרומה** אִינוּ חייב **עד שיצא מן הקודש לחול**, זר האוכלה מוציאה לחול.

ואפילו המוציא מקודש לקודש, מעל. כגון, הקונה קרבנות יחיד מדמי הקדש שבידו.

ונחלקו חכמים, מתי מעל.

רבי שמעון סובר, מעל משעת הבאת הקרבן לעזרה, מפני שהוא סובר שכבר בשעת הבאת הקרבן, יצא בעל הקרבן ידי חובתו.

ואילו רבי יהודה סובר שלא מעל עד שיזרק הדם, מפני שהוא סובר שהבעלים אחראים על הקרבן עד זריקת הדם (710).

ומבארת הברייתא: המוציא **מן הקודש לקדש, כגון, לקח** [קנה] **קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות**, שהם קרבנות שהוא חייב באחריותם, וקנה אותם ממעות הקדש, או שלקח מעות הקדש **ושקל שקלו**, ונתן אותם למחצית השקל עבור חיובו ליתן מחצית השקל מידי שנה, (711) או שלקח מעות הקדש **והביא** מהן את **חטאתו ואשמו**, **כיון שהביא** (712) **מעל, דברי רבי שמעון**.

רבי יהודה אומר : לא מעל עד שיזרוק הדם.

ומנין שמועלין אף בהוצאה מקודש לקודש, והרי מתרומה אי אפשר ללמוד אלא המוציא מקודש לחול? **תלמוד לומר "תמעול מעל"**, לרבות מעילה **מכל מקום**, בין המוציא מקודש לחול ובין המוציא מקודש לקודש.

ומבאר הגמרא את תחילת הברייתא: **אמר מר**, אמרה התורה **"נפש"**, ובא לרבות, **אחד היחיד, ואחד הנשיא, ואחד הכהן המשוח, במשמע.**

ודנה הגמרא: **שיכול**, (713) **מאי?!?** מה היינו יכולים למעט, אם לא היתה התורה (714) מרבה? הלא **פשיטא**, **"נפש" כתיב**, ונפש משמע כל נפש, ולמה היה עולה על הדעת למעט נשיא ומשוח?

ומתרצינן: **מהו דתימא**, אם התורה לא היתה מרבה נשיא ומשוח, היינו אומרים, **אמר רחמנא**, אמרה התורה בפרשת שמן המשחה [שמות ל] **"ואשר יתן ממנו על זר** ונכרת מעמיו", **והאי כהן המשוח (715) לאו זר הוא, דהא אימשח בגוויה**, הוא נמשח בשמן המשחה, וממילא אינו בכלל מעילה,

קא משמע לן, באה הברייתא להשמיענו, שאינו כן (716), ומעל.

הגמרא מסכמת עתה את שלושת הלימודים, מסוטה, מעבודת כוכבים ומתרומה. ומכל אחד מהן נלמד דין חדש בהלכות מעילה, שאי אפשר ללמדו משנים האחרים אלא ממנו.

אקשה (717) רחמנא, הקישתה התורה למעילה, **לסוטה ולעבודת כוכבים ולתרומה**,

לסוטה, הקישתה התורה, ללמד, **דכשם שבסוטה נהנה, אף על גב דלא פגם** כמבואר לעיל, שבסוטה אין פגם, **גבי הקדש נמי**, כאשר **נתנה טבעת בידה**, ונהנתה ולא פגמה, **מעלה (718).**

כי אקשה רחמנא, ובמה הקישתה התורה מעילה **לעבודת כוכבים**, ללמד, **דכשם** שעבודת כוכבים **עד דאית בה שינוי**, כלומר, מעילה של הוצאה, כמבואר.

גבי הקדש נמי, לא מעל עד **דביקע בקרדום (719).**

אקשה רחמנא לתרומה, ללמדנו, **מה תרומה**, אמרה התורה **"כי יאכל"**, ודרשינן: **פרט למזיק**, כמבואר. **גבי הקדש נמי (720), כל דבר אכילה (721) כי מזיק ליה, פטור (722).**

ולכן, הקישתה התורה לסוטה, לעבודת כוכבים ולתרומה.

שנינו במשנתנו: **כיצד? נתנה קטלא בצוארה, טבעת בידה, שתה בכוס של זהב, כיון שנהנה מעל.** לפי שהם דברים שאין בהם פגם.

הגמרא דנה, האם אכן אינם נפגמים מרוב ההשתמשות בהם.

אמר ליה רב כהנא לרב זביד: וכי דהבא [זהב] לאו בר איפגומי הוא? ! והא, והלא, **דהבא דכלתיה דנון,** תכשיטי זהב שעשה עשיר אחד ושמו "נון" לכלותיו, ובעבור זמן אבדו ממשקלם, **ולהיכא אזל,** לאן הלך אותו זהב? הרי שגם זהב עשוי להיפגם.

אמר ליה רב זביד לרב כהנא: דלמא, יתכן שהזהב הלך, **להיכא דרמיין כלתיך הוא,** למקום שכלותיך משליכות אותן! כלומר, תכשיטי זהב אינם נפגמים כשלוברים ועונדים אותם כראוי, אלא כשנשלכים בחלונות או בשאר מקומות בלתי שמורים (723).

ועוד, נהי דלא איכא נהנה ופגם לאלתר, אף אם אינם נפגמים תיכף בשעה שנהנים מהם, לבישה או שתייה בכוס, **וכי לעולם מי לא איכא פגימה?!** הלכך, כיון דאינם נפגמים לאלתר, נקראים דבר שאין בו פגם (724).

שנינו במשנתנו: **הנהנה (725) מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום.**

הגמרא סברה, שמדובר בבהמה הראויה לקרבן ועומדת להקרבה. ולכן מקשה הגמרא: מה שייך בה פגם, הלא אפילו אם הכחישה, אינה נפסדת בכך, ובין שהיא שמינה ובין שהיא כחושה עדיין ראויה היא להקרבה?

פגם לא שייך אלא בדבר העומד למכירה, שכאשר הוכחש נפחת מערכו.

מכדי, הרי אי המשנה מדברת, **בבהמה תמימה** העומדת להקרבה, קשה, **היינו כוס של זהב.** שחייבים עליה בהנאה בלבד בלא פגם (726)?

ומתרצינן: **אמר רב פפא: בבהמה בעלת מום,** העומדת לימכר, ודמיה נפחתים בהכחשתה, ובה **עסקינן,** והואיל והוא דבר שיש בו פגם, לכן אמרה המשנה שלא מעל עד שפגמה בשווי פרוטה.

ובסיפא ששנינו "כשהיא מתה כיון שנהנה, מעל", מדובר בין בתמימה ובין בבעלת מום (727), כי בכל אופן אינה עומדת לפדייה, מאחר ש"אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים".

דף יט - ב

מתניתין:

כמבואר לעיל כל דבר שיש בו פגם, לא מעל עד שיפגום, ודבר שאין בו פגם, כיון שנהנה מעל.

עוד מבואר, ששיעור מעילה להתחייב עליו חומש ואשם, הוא בשווי פרוטה.

אם לבש טלית של הקדש, ונהנה (728) ממנו בשיעור **כחצי פרוטה, ופגם** (729) **בכחצי פרוטה, או שנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד**, בדבר שיש בו פגם ולא פגם, **ופגם בשוה פרוטה בדבר אחר**, ולא נהנה ממנו. כגון, שלבש טלית זה וקרע טלית אחר (730),

הרי זה לא מעל,

עד שנהנה בשוה פרוטה ויפגום בשוה פרוטה בדבר אחד (731). כמבואר לעיל [יח ב] שמעילה נלמד מתרומה, שבדבר שנהנה, בו פגם.

סוגיא דמועל אחר מועל

קדשי בדק הבית שמעלו בהם - נתחללה קדושתן, והרי הן חולין, ושוב אין מועלין בהם.

אין מועל אחר מועל, אין שתי מעילות, זו אחר זו, **בדבר אחד של מוקדשין** (732). **אלא** [מלבד] **בהמה**, של קדשי מזבח העומדת להקרבה (733), לפי שאינה יוצאת לחולין כשהיא תמימה, וכן **כלי שרת בלבד**. אבל דברים אחרים של הקדש, כגון: קדשי בדק הבית, יוצאים לחולין משעת מעילה הראשונה, כמבואר [לעיל יח ב] "אין מעילה בכל מקום אלא שינוי" שנשתנה מקדושתו (734).

ומבארת המשנה: כיצד? רכב על גבי בהמה (735), העומדת להקרבה, **ובא חברו ורכב עליה, ובא חברו ורכב, כולן מעלו**. או, **שתה בכוס של זהב** (736), מכלי שרת, **ובא חברו ושתה, ובא חברו ושתה, כולן מעלו**. **תלש שער או צמר מן החטאת, ובא חברו ותלש, ובא חברו ותלש, כולן מעלו** (737).

רבי אומר: כל דבר שאין לו פדיון (738) [גירסא אחרת: **שאינו לו פגם** (739)] כלומר, שאין פגם שלו חשוב, מפני שאינו נפסל בכך, הואיל ואינו עומד לפדיון, **יש בו מועל אחר מועל**. ולכאורה כוונת רבי היא, לבהמה וכלי שרת שאינם עומדים לפדיון. והגמרא תבאר במה נחלק עם התנא קמא.

גמרא:

שנינו במשנה שכלי שרת, כמו בהמה תמימה, יש בהם מועל אחר מועל.

ומבארת הגמרא, שדברים אלו אינם לדברי כל התנאים, אלא, **מני מתניתין**, כדברי מי נשנתה המשנה, **רבי נחמיה היא**.

דתניא, כמו ששנינו ברייתא: **אין מועל אחר מועל** במוקדשין שיש להם פדיון, **אלא בבהמה בלבד**, שקדושתה קדושת הגוף היא, ואין לה פדיון [כשהיא תמימה] שאינה אלא צורך קרבן. אבל כלי שרת, יש להם פדיון, הילכך, כשמעל בהם יצאו לחולין, ואין השני מועל. אלו הם דברי תנא קמא. **רבי נחמיה אומר**: אין מועל אחר מועל, אלא **בהמה וכלי שרת**, אף על פי שיש פדיון לכלי שרת, מכל מקום, יש בהם מועל אחר מועל. והטעם יבואר.

הגמרא מבארת טעם מחלוקתם: **מאי טעמא דתנא קמא** (740)?

קסבר, דין מעילה **בעניינא דבהמה כתיב**. כלומר, התורה גילתה בבהמה שיש בה מועל אחר מועל, ואין לנו לדרוש אלא בה בלבד,

דכתיב בפרשת מעילה [ויקרא ה] "את אשר חטא מן הקדש ישלם, ואת חמישתו יוסף עליו, ונתן אותו לכהן והכהן יכפר עליו באיל האשם ונסלח לו". ומה שאמרה התורה "**באיל האשם**" מיותר הוא, כי כבר נאמר [בפסוק שלפניו] "והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערך כסף שקלים בשקל הקודש לאשם". אלא, בא ללמדנו לדרוש, שדוקא "באיל האשם", כלומר, קרבן הראוי להקרבה יש בו מעילה אחר מעילה, ולא בדבר אחר, ואף לא בכלי שרת.

ורבי נחמיה, אמר לך: אכן, הדין הוא כן בבהמה, אלא שיש לדרוש **קל וחומר: אם** קדושת כלי שרת חמורה כל כך, **שאחרים מביא לקדושתו**, כמבואר במסכת זבחים [פז ב] שכלי שרת מקדשין מה שנכנס לתוכו, וכי **הוא עצמו**, הכלי שרת, **לא כל שכן**, שלא יצא לחולין על ידי מעילה?! ואף על פי שיש לו פדיון, מכל מקום אינו יוצא לחולין על ידי מעילה (741).

שנינו במשנתנו: **רבי אומר: כל דבר שאין לו פדיון, יש בו מועל אחר מועל**.

הגמרא מבארת במה חולק רבי על התנא קמא. ומקשינן: דברי רבי **היינו**, ממש כדברי **תנא קמא**. כי דבר שאין לו פדיון, הוא כל הקדוש בקדושת הגוף, ועליהם כבר אמר התנא קמא שיש בהם מועל אחר מועל, ובמה שונים דברי רבי? ומתצינן: **אמר רבא: איכא בינייהו "עצים"**,

אכן, בדין מעילה אין חילוק בין רבי לתנא קמא אלא שרבי בא להוסיף "עצים", כמו שיבואר.

רבי סובר במסכת מנחות [קו ב] שעצים שנתנדבו לצורך עצי המערכה שעל גבי המזבח, יש עליהם קדושת קרבן גמורה. הלכך, לשיטתו, אמר רבי "כל דבר שאין לו פדיון", לרבות אף עצי המערכה, שיש בהם מועל אחר מועל. ואילו התנא קמא סובר שאין עליהם קדושת קרבן, ולפיכך, יוצאים לחולין על ידי מעילה (742).

דתנו רבנן: האומר "הרי עלי, להביא עצים למזבח", לא יפחות משני גזירין, שתי בקעיות גדולות של עצים. **רבי אומר: עצים, קרבן הן, וטעונין מלח,** כשם שמולחין קרבנות, **וטעונין תנופה** (743), כשם שעושין בקרבנות.

והוינן בה: **אמר רבא: לדברי רבי, עצים שנתנדבו, טעונין עצים** אחרים של הקדש להסיקן, כשאר קרבנות. **ואמר רב פפא: לדברי רבי, עצים צריכין קמיצה,** דהיינו שמרסקן לעצים דקין עד שנוטל מהם מלא קומצו (744).

ועל עצים אלו אמר רבי במשנתנו "כל דבר שאין פדיון, יש בו מועל אחר מועל".

זו היא אוקימתת רבא בביאור ה"איכא בינייהו" במשנתנו.

ואילו **רב פפא אומר: קדשי מזבח תמימין, ונעשו בעלי מומין, איכא בינייהו** (745), ונהנה מהם בעודם בחייהם.

רבי לשיטתו, שקדושתן הוי כקדושת הגוף, כמו שיבואר, לפיכך יש בהן מועל אחר מועל. ולפיכך אמר "כל דבר שאין לו פדיון, יש בו מועל אחר מועל". ואילו תנא קמא סובר שקדושתן הוי קדושת בדק הבית גרידא, וכאשר מעלו בהם, יצאו לחולין ואין בהם מועל אחר מועל.

והתניא, כמו ששנינו ברייתא: **קדשי מזבח תמימין, ונעשו בעלי מומין,** ואסור לשחטן בלי פדיון, **ועבר ושחטן, רבי אומר:** הואיל וקדשים בעלי מום בעינן "העמדה והערכה" כדי לפדותן, כמו שנאמר [ויקרא כז] "והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה", ומאחר שאי אפשר להעמידן, כיון שכבר נשחטו, אין להם תקנה בפדיון, הלכך: **יקברו,** כשאר פסולי המוקדשים. **וחכמים אומרים: יפדו,** ואין צורך בהעמדה והערכה.

ועתה, רבי לשיטתו, שקדושתן קדושת הגוף. ותנא קמא סובר כחכמים, שכיון שיש להם פדיון, אין קדושתן קדושת הגוף. ולפיכך, חולקים על רבי, וסוברים שיוצאים לחולין על ידי מעילה, כשאר קדשי קדושת דמים.

מתניתין:

נטל (746) **אבן או קורה של הקדש**, ולא נהנה ולא פגם, **הרי זה לא מעל**. ובגמרא מבואר, שמדובר בגזבר שהאבן והקורה מסורות לו, ואינם יוצאין לחולין בנטילתו, לפי שאינו מוציאו מרשות הקדש בנטילתו, שכל זמן שהם ברשות הגזבר, הרי הם ברשות הקדש (747) -

דף כ - א

אבל כאשר **נתנה לחברו, הוא, הגזבר מעל**, משום שבמתנה זו קנאה חברו, נמצא שהגזבר הוציאה מרשות הקדש. (748) **וחברו לא מעל**, כמו ששינונו "אין מועל אחר מועל". (749) וכבר יצאה לחולין, והיא שלו לעשות בה כל מה שירצה.

בנאה הגזבר, לאבן או לקורה, **בתוך ביתו**, ובגמרא יבואר, שלא שינה אותה, לא סיתתה, ולא תיקנה, אלא הניחה כמות שהיא על פי ארובה, הלכך, **הרי זה לא מעל**, מאחר שלא הוציאה מרשות הקדש, כמבואר, שמדובר בגזבר, ולא עשה שינוי מעשה, **עד שידור תחתיה**, ויהנה ממנה **בשוה פרוטה** במניעת כניסת גשמים וכדומה, ואז כשנהנה, מעל.

וכן, אם **נטל הגזבר, פרוטה של הקדש, הרי זה לא מעל**, (750) כמבואר.

אבל כאשר **נתנה לחברו, הוא מעל, וחברו לא מעל**.

נתנה, את הפרוטה, **לבלן**, כשכר לרחיצה במרחץ, **אף על פי שעדיין לא רחץ, מעל**, מפני שהוא, הבלן **אומר לו**: מצדי אין עיכוב אלא **הרי המרחץ פתוח לפניך**, והכל מוכן. **הכנס ורחוץ**! והבלן קנה המעות. נמצא שהגזבר מעל בשעה שנתן לו המעות (751).

אכילתו ואכילת חברו, אכל הוא בחצי פרוטה והאכיל את חברו בחצי פרוטה, או **הנייתו** [- הנאתו] **והניית חברו**, כגון: סך עצמו בשמן של הקדש בחצי פרוטה וסך את חברו בחצי פרוטה, או **אכילתו והניית חברו**, או **הנייתו ואכילת חברו**, **מצטרפין זה עם זה**, והוא מעל ולא חברו, **ואפילו לזמן מרובה**. כמבואר לעיל [יח ב].

גמרא:

שנינו במשנתנו : **נטל אבן או קורה, הרי זה לא מעל. נתנה לחברו, הוא מעל וחברו לא מעל.**

ומבאר הגמרא : **מאי שנא הוא, ומאי שנא חברו.** כיון שנטלה, מה החילוק בין נטלה לעצמו, שלא מעל, לבין נתנה לחברו, שמעל? (752)

ומסקינן : **אמר שמואל: בגזבר המסורות לו [אבני בנין], עסקינן [דכל היכא דמנחה, כל מקום שהיא מונחת, אפילו לפני נטילתו, ברשותא דידיה מנחה, הרי היא מונחת ברשותו (753)], הלכך, אף שנטלה, לא עשה בה שינוי של הוצאה מרשות הקדש. אבל כאשר נתנה לחבירו, שינה אותה בהוצאה מרשות הקדש.**

שנינו במשנתנו : **בנאה בתוך ביתו, הרי זה לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה.**

הגמרא סברה, שלפני שבנאה, סיתת את האבן או חתך את הקורה, להתאימה למדת הבנין, על כן, מקשינן :

למה לי, עד שידור תחתיה, הלא כיון דשניה, ששינה אותה [נוסח אחר דבנה (754)], מעל. ואף על פי שהוא הגזבר, מכל מקום, קנאה ב"שינוי מעשה"?

ומתריצין : **אמר רב :** משנתנו עוסקת, כשלא עשה בה שום שינוי. ומה שאמרה המשנה "בנאה", היינו כגון : **שהניחה, כמות שהיא, על פי ארובה, לפקוק אותה, וכל שעה שירצה נוטל אותה (755).** הלכך, לא מעל עד שידור תחתיה. וכאשר תגן ותציל עליו מגשמים ומחמה בשווי פרוטה, אז מעל.

ומבאר הגמרא (756) : **וכיון דבני לה, ומאחר שבנאה על ארובתו, מיהת מעל, מועל בה, כאשר דר תחתיה ונהנה בשוה פרוטה.** ואף על גב שעתה היא מחוברת לבנין, וקיימא לן [לעיל יח ב] "אין מעילה במחובר לקרקע", מכל מקום, כיון שהיתה תלושה, ואיננה מחוברת בטבעה.

ולכאורה, הטעם הוא, מפני שמשנתנו סוברת "תלוש ולבסוף חיברו, דינו כתלוש".

הילכך, דנה הגמרא : **לימא, האם נאמר, שמשנתנו מסייע ליה לרב,**

דאמר רב: המשתחוה לבית, לשם עבודת כוכבים, אסרו בהנאה.

כלומר, עבודת כוכבים במחובר לא נאסרת בהנאה, אלא כשהיא תלושה, כמו שדרשו חז"ל [עבודה זרה מה א] ממה שאמרה התורה [דברים יב] "אבד תאבדון את כל המקומות ... אלהיהם על ההרים", ולא הרים אלהיהם. אבל בית, שהעצים והאבנים שמהם נבנה הבית היו תלושים, ואחר כך חיברם בקרקע, אינו כהר המחובר ממש.

אם כן, ממשנתנו אפשר לסייע לרב.

ודחינן: **אמר רב אחא בריה דרב איקא**: אין מכך ראייה מוכרחת לרב. ושפיר אפשר לומר שמשנתנו סוברת "תלוש ולבסוף חיברו, דינו כמחובר", [והמשתחוה לבית לא אסרו] ואם תקשה למה מועלין בה כאשר אכן בנאה, הלא "אין מעילה במחובר",

משום שהנאה הנראת לעינים אסרה תורה, כלומר (757), יש להבדיל בין עבודת כוכבים, לבין, להבדיל בין טמא לטהור, הקדש. בעבודת כוכבים בא האיסור הנאה של ההשתחויה לאחר שהבית היה בנוי, לפיכך, יש מקום לומר שהבית לא נאסר. בניגוד להקדש, שהאבן היתה מוקדשת טרם בנייתה בבנין, הלכך מועלין בה, על אף ש"אין מעילה במחובר".

הגמרא ממשיכה לדון בענין "תלוש ולבסוף חיברו".

לימא, האם נאמר, שברייתא הבאה **מסייע ליה** לרב, האומר ש"תלוש ולבסוף חברו דינו כתלוש",

שנינו: **הדר בבית של הקדש, כיון שנהנה ממנה** [צריך לגרוס: **ממנו**] בשוה פרוטה, **מעל**. וסבר המקשן, שהברייתא מדברת בבנאו ולבסוף הקדיש. ועם כל זה, אף על פי שהוא תלוש ולבסוף חיברו, מעל. מוכח, כרב, שתלוש ולבסוף חיברו, דינו כתלוש, שאם לא כן, ודינו כמחובר, למה מעל, הלא "אין מעילה במחובר".

ודחינן: **אמר ריש לקיש: התם**, גם ברייתא זו מדברת **בשהקדישו ולבסוף בנאו**. וכבר מבואר לעיל, שבהקדישו ולבסוף בנאו, מועלין בו, אף אם נסבור ש"תלוש ולבסוף חיברו, דינו כמחובר".

הגמרא מקשה על דחיית ריש לקיש: **אבל**, כאשר **בנאו ולבסוף הקדישו, מאי**, מה יהיה דינו לגבי מעילה? וכי תאמר, **שלא מעל!?**

אם כן, יש להקשות על הברייתא: **מאי איריא רהיט ותני** [למה רץ התנא של הברייתא], כלומר, למה נקטה הברייתא, ברצונה להשמיענו אופן של מחובר, לומר שאין מועלין, ואמרה: **הדר בבית של מערה**, העשוי במחובר מתחילתו, **לא מעל, לימא** היתה יכולה להשמיענו הדין ש"לא מעל" בבית של אבנים, שאינו של מערה, ולומר: **הדר בבית של אבנים, שבנאו ולבסוף הקדישו, לא מעל**, מפני שלגבי מעילה דינו כ"תלוש ולבסוף חיברו", ואין מעילה במחובר?

ומתרצינן: **אמרי**, נאמר: **הא**, בית של מערה, **פסיקא ליה**, הוא דבר הפסוק [- ברור], ולעולם הוי כבנאו ולבסוף הקדישו, לכן נקט התנא לאופן זה להשמיענו שאין מועלין, ואילו, **הא**, בית של אבנים, **לא פסיקא ליה**, אינו דבר ברור, ולפעמים בנאו ואחר כך

הקדישו, ולפעמים הקדישו ואחר כך בנאו. לפיכך לא אמרה הברייתא בסיפא בית של אבנים (758).

הדרן עלך פרק הנהנה מן ההקדש

פרק שישי - השליח שעשה

מבואר לעיל [יח ב] שדין מעילה נלמד מתרומה, כשם שבתרומה מהני מעשה השליח, ומה שעשה השליח עשוי, והתרומה שתרים תרומה, כן במעילה, מהני מעשה השליח, ומה שעשה עשוי, ומעל המשלח.

ואף על פי שבכל התורה כולה "אין שליח לדבר עבירה", מכל מקום, לגבי מעילה "יש שליח לדבר עבירה" (759).

במה דברים אמורים? כשהשליח עשה כפי ציווי המשלח. אבל אם שינה מדעת המשלח, מעל השליח.

מתניתין:

השליח שעשה שליחותו, בעל הבית, המשלח, מעל.

לא עשה שליחותו, השליח מעל.

ומבאר המושג: כיצד?

אמר לו בעל הבית לשליח "תן בשר לאורחים", ולא ידע שהוא של הקדש, ונתן להם השליח, כבד, ולא ידע שהוא של הקדש, או שאמר לו "תן כבד", ונתן להם בשר, השליח מעל. לפי שלא עשה שליחותו, שכבר אינו בשר ובשר אינו כבד, ויבואר בגמרא.

אבל אם אמר לו "תן בשר", ונתן בשר, מעל המשלח.

אמר לו בעל הבית לשליח "תן להם לאורחין חתיכה חתיכה, לכל אורח", והוא השליח, אומר להם "טלו שתיים שתיים", והם האורחים, נטלו, כל אורח, שלש שלש וכולם: המשלח, השליח והאורחים שגגו, ולא ידעו שהוא של הקדש, כולם מעלו. לפי שהשליח לא שינה משליחותו אלא הוסיף מעצמו, ומעל המשלח על הראשונה, והשליח על מה שהוסיף, והם על אכילתם מה שלא ניתן להם. ובגמרא יבואר.

דף כ - ב

גמרא:

שנינו במשנתנו: אמר לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד, כבד ונתן בשר, השליח מעל. מפני שלא עשה שליחותו של בעל הבית.

משמע שמשנתנו סוברת שכבד ובשר הם שני מינים. הגמרא דנה, האם היא דעת הכל, או שלדעת רבי עקיבא, כבד ובשר הם מין אחד.

דיון זה, אם הם שני מינים או מין אחד, אינו נוגע לענין מעילה על ידי שליח בלבד, אלא אף לשאר דיני התורה, כגון: לענין נדרים, וכמו שיבואר.

והכלל בדבר זה, הוא: כל דבר שאין השליח מתייעץ עם המשלח, כגון: השולח שליח לקנות לו ירק, כל מה שהשליח קונה בלי התייעצות, הרי הוא בכלל ירק.

וכמו כן, השולח שליח לקנות ירק, ולא מצא ירק אלא קטניות, ואינו קונה, ואפילו אינו חוזר למשלח להתייעץ עמו האם לקנות קטניות, סימן הוא שקטניות בודאי אינם בכלל ירק.

אבל, "מילתא דמימלך עלה שליח", כלומר, דבר שהשליח חוזר ומתייעץ עם המשלח, כגון: כשלא מצא ירק, חוזר לשאול האם לקנות דילועין, בדבר זה נחלקו חכמים עם רבי עקיבא. חכמים סוברים, שעצם התייעצות שלו מוכיח שדילועין אינם מין אחד עם ירק, שאילו היו מין אחד, איזה צורך יש לו להתייעץ, מדוע אינו קונה אותם מיד. ואילו רבי עקיבא, מוכיח מההתייעצות, להיפך, שדילועין הם מין ירק, שאם אינם מין ירק, מה לו להתייעץ, הלא שלח אותו לקנות ירק, כשם שאינו מתייעץ אם לקנות קטניות.

ומעתה, כבוד ביחס לבשר, הוא מילתא דמימלך עלה שליח. והשולח שליח לקנות בשר ולא מצא אלא כבוד, אינו קונהו מיד, אלא מתייעץ עם המשלח.

ומשנתנו שאמרה שהשליח מעל, הוא, מפני שהיא סוברת שהם שני מינים, משום שכבוד לגבי בשר הוא מילתא דמימלך עלה שליח, ולכן לא עשה שליחותו.

מאן תנא, מי הוא התנא של משנתנו הסובר, **דכל מילתא דמימלך עלה שליח**, כל דבר שהשליח מתייעץ עליו, **תרתוי מילי הויין**, הם שני מינים,

אמר רב חסדא: משנתנו נשנית כדעת חכמים, **דלא כרבי עקיבא**,

דתנן, שנינו במסכת נדרים: **הנודר מן הירק**, האוסר על עצמו בנדר אכילת ירקות, **מותר באכילת דילועין**, מפני שדילועין אינם מין ירק, מאחר שהם "מילתא דמימלך עלה שליח", כמבואר. אלו הם דברי חכמים. **ורבי עקיבא, אוסר** אכילת דילועין, מפני שלדעתו דילועין הם בכלל ירק, מאחר שהם "מילתא דמימלך עלה שליח", כמבואר.

נמצא, שמשנתנו היא כדעת חכמים, כי לדעת רבי עקיבא, הואיל והשליח מתייעץ על כבוד, הרי עשה שליחותו, ובעל הבית מעל (760).

אביי דוחה דברי רב חסדא:

אביי אמר: אפילו תימא, אפשר להעמיד המשנה **כרבי עקיבא**, ואמנם אם השליח היה מתייעץ ובעל בית היה מסכים להביא כבוד לאורחים, ועשה שליחותו, היתה המעילה בשליחות בעל הבית, והוא מעל,

אבל במשנתנו הביא להם כבוד בלי התייעצות, **ומי לא בעי לאימלוכי**, וכי לא היה צריך להתייעץ?! הלכך הביא דבר שלא נצטווה, ומעל השליח (761).

ומספרת הגמרא: **כי אמרו רבנן**, כשאמרו חכמים תירוצו של אביי, **קמיה דרבא**, לפני רבא, הגיב רבא **ואמר להו: "שפיר קאמר נחמני"**. רבא קרא לו "נחמני", כי אביי גדל בבית רבה בר נחמני (762).

ומבררת הגמרא: **מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא**, מי הוא התנא במשנה ההיא החולק על רבי עקיבא?

רבן שמעון בן גמליאל היא [צריך לגרוס: **הוא**], **דתניא**, כמו ששנינו ברייתא: **הנודר מן הבשר, אסור בכל מיני בשר**, בין בהמה בין חיה, **ואסור בראש וברגלים בקנה ובכבד ובלב**, לפי שכל אלו, ואפילו כבוד, הם בכלל בשר (763). **ואסור בבשר עופות. ומותר בבשר דגים וחגבים**, אלו הם דברי חכמים. **רבן שמעון בן**

גמליאל מתיר בראש וברגלים בקנה ובכבד ובעופות, לפי שכל אלו אינם בכלל בשר, והשליח צריך להתייעץ עליהם כנ"ל. **ואין צריך לומר**, שמותר **בבשר דגים וחגבים** (764).

הרי שרבן שמעון בן גמליאל הוא הסובר שדבר שהשליח מתייעץ עליו, הוי מין אחר ואינו בכלל הנדר.

וממשיכה הברייתא: **וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: קרביים** [החלקים הפנימיים בבהמה] **לאו בשר הן, ואוכליהן לאו בר איניש**, האוכלם אינו בן אדם! כלומר שאינם מאכל אדם (765).

הגמרא מבררת דעת תנא קמא של הברייתא [הסובר כרבי עקיבא, שכל מילתא דמימלך עלה שליח, חד מינא הוא]: **ולתנא קמא, מאי שנא בבשר עופות**, שאסור הנודר בבשר,

משום דרגיל איניש דאמר, רגילות הוא אצל בני אדם לומר, **"לא אשכחי בשרא דחיותא**, לא מצאתי בשוק בשר בהמה, **ואתאי בשרא דציפרא**, והבאתי בשר עוף", משמע שבשר עוף הוא בכלל בשר (766),

אי הכי, אם כן, קשה: **הכי נמי, עביד אינש למימרא**, בן אדם אומר **"לא אשכחי בשרא דחיותא, ואתאי דגים"**. ומה הטעם להתירו בבשר דגים?

ומתרצינן: **אמר רב פפא: ביום הקזה עסקינן**, הברייתא מדברת בנדר ביום שהקיד דם, **דבין כך לא אכיל אינש דגים**, בו ביום, מפני שדגים קשין [- אינם בריאים] להקזה.

וכיון שכן, לא התכוין בנדרו על דגים.

ומקשינן: **אי הכי**, אם כן, **ציפרא נמי ניכול**, שיהיה מותר גם באכילת בשר עופות (767). **דאמר שמואל: דמסוכר**, מי שהקיד דם בכתפיו, **ואכל ציפרא**, ואוכל בשר עוף, **פרח לביה כציפרא**, פורח לבו כצפור, כלומר, מסתכן בכך.

ולמה אסרו התנא קמא באכילת בשר עוף, הרי לא התכוון לכך בנדרו?

ועוד, תניא, שנינו ברייתא: **אין מקיזין דם, לא על הדגים, ולא על העופות, ולא על בשר מליח**. הרי שגם בשר עוף אין אוכלים ביום הקזה (768)?

אלא (769) **אמר רב פפא** (770) : לעולם לא מדובר ביום הקזה, ולכן אסור בבשר עופות. אלא, **ביומא דכייבין ליה עיניה עסקינן**, הברייתא מדברת שנדר ביום שכואבות לו העינים, **דלא אכיל דגים**, הלכך בעת נדרו לא התכוין לדגים (771).

שנינו במשנתנו : **אמר לו "תן להם חתיכה חתיכה", והוא אומר "טלו שתיים שתיים", והם נטלו שלש שלש, כולם מעלו.**

במסכת כתובות [צח ב] מסופקת הגמרא, בהאומר לשליחו למכור ליתכא [- חצי בית כור] משדותיו, והלך השליח ומכר בית כור, ובעל השדה רוצה לחזור בו מכל המכירה, אף ממה שצווה לשליח, בטענה שהשליח לא עשה שליחותו. והספק הוא אם השליח "מוסיף על דבריו הוא", כלומר, השליח אכן עשה את שליחותו, ומכר ליתכא, אלא שהוסיף למכור מה שלא נצטווה. וממילא לא יכול בעל הבית לחזור בו. או שנאמר "מעביר על דבריו הוא", ולא עשה שליחותו, והמכירה בטלה לגמרי.

הגמרא שם וכאן פושטת את האיבעיא ממשנתנו :

שמע מינה, ממשנתנו שאמרה שהמשלח גם מעל, משמע, שהשליח **מוסיף על שליחותו הוי** (772). כי אם נאמר שהשליח "מעביר על דבריו", נמצא, שלא עשה שליחותו, ולא מעל המשלח (773).

ודחינן : **אמר רב ששת** : ממשנתנו אין לפשוט, כי היא מדברת באופן **דאמר** (774) **להו**. השליח לאורחין, ופירש להם "טלו חתיכה אחת מדעתו של בעל הבית, ואחת מדעתי", **ושקלו אינהו תלת**, והם לקחו שלש, הראשונה משום שליחות בעל הבית, והשניה משום ציווי השליח, והשלישית מרצונם (775).

דף כא - א

שמה תאמר, הרי פשיטא שאם אומר להם כן, מעל בעל הבית, ומה החידוש במשנה? תשובתך : **מהו דתימא** אפילו כשהשליח אומר להם "טלו אחת מדעת בעל הבית ואחת מדעתי", **עקר שליח שליחותיה דבעל הבית**, כיון שגילה להם שאינו עושה כפי ציווי בעל הבית, והלכך, **לא למעול** בעל הבית. לכן **קמשמע לן**, משמיעה לנו המשנה, שבעל הבית מעל, מאחר שאמר להם השליח שהראשונה היא על דעתו של בעל הבית, והם אכן נטלו על דעתו.

מתניתין:

המשנה ממשיכה בהגדרת שליח שעשה שליחותו. ובדין שליח שהוא חרש, שוטה וקטן.

אמר לו בעל הבית לשליח: הבא לי מעות, מן החלון [חלל מרובע בכותל, ואינו מפולש לחוץ, ועשוי להניח בו חפצים (776)]. **או אמר לו: הבא לי מן הדלוסקמא** [שק]. (777) ולא אמר לו מאיזה חלון או מאיזו דלוסקמא, והיו שם הרבה, והשליח הביא לו, ובין השליח ובין בעל הבית שגגו ולא ידעו שהמעות הן של הקדש, הרי **אף על פי שאמר בעל הבית לא היה בלבי**, מחלון זה (778) **אלא מזה!** והשליח הביא מזה, שלא היתה דעתו עליו, ולא עשה שליחותו, מכל מקום, **בעל הבית מעל**. כי אין מתחשבים מה היה בלבו, היות ו"דברים שבלב אינם דברים", אלא מתחשבים בדיבורו בלבד.

אבל אם אמר לו "הבא לי מעות מן החלון" והביא לו מן הדלוסקמא, או שאמר לו "הבא לי מן הדלוסקמא", והביא לו מן החלון, השליח מעל (779). לפי שלא עשה שליחותו כפי שנצטווה (780).

שלח בעל הבית מעות של הקדש, ביד חרש שוטה וקטן לקנות מן החנוני, אם עשו שליחותו, בעל הבית מעל, כדין שליח שעשה שליחותו. והגמרא מקשה: הלא חרש שוטה וקטן אינם בני שליחות.

ואם **לא עשו שליחותו, חנווני מעל**. לפי שבעל הבית לא מעל, שהרי לא נעשה שליחותו, והחרש שוטה וקטן לא מעלו, מפני שאינם בני מעילה (781). הילכך, המעות של הקדש עדיין לא יצאו לחולין עד שבאו לידי חנווני, נמצא שהחנוני מעל (782).

שלח ביד פקח [כלומר, בר שליחות] **ונזכר בעל הבית שהמעות הם של הקדש עד שלא הגיע אצל חנווני**, ובגמרא יבואר שמדובר שגם השליח נזכר, נמצא ששניהם לא מעלו, הואיל והם מזידיים, ואין מעילה אלא בשוגג, כדברי רבי יהודה [קידושין נד ב], הלכך: **חנוני מעל**, מאחר שהשגגה בידו היא, שלא ידע שהמעות הם של הקדש, אם כן הוא המועל, **ולכשיוציא** (783), את המעות, מעל.

בעל הבית שנזכר שהמעות הם של הקדש, יכול להציל את החנוני מאיסור מעילה (784), קודם שיוציאם החנוני (785).

והמשנה מבארת: **כיצד יעשה?**

נוטל פרוטה או כלי, של חולין, ואומר "פרוטה של הקדש שנתתי לשליח בכל מקום שהוא, מחולל על כלי זה, או פרוטה זו", והמעות שבידי החנוני יוצאים לחולין. מפני שההקדש נפדה בכסף ובשוה כסף.

גמרא:

שנינו במשנתנו: **אמר לו הבא לי מן החלון, והביא לו. אף על פי שאמר בעל הבית לא היה בלבי אלא מזה והביא מזה, בעל הבית מעל.**

ומבאר הגמרא: **מאי קא משמע לן**, מה משמיעה לנו המשנה?

"דברים שבלב אינם דברים". כמבואר במשנה.

שנינו במשנתנו: **שילח ביד חרש שוטה וקטן, אם עשו שליחותו, בעל הבית מעל.**

ומקשינן: למה מעל בעל הבית על מעשיהן, **והא לאו בני שליחותא נינהו**, הלא חרש שוטה וקטן אינן בני שליחות, כי אינם בני דעת?

הגמרא מתרצת, שלמרות שאינן בני שליחות, מכל מקום, כיון שנעשתה המעילה, ומעשיהם ניחא ליה לבעל הבית, הלכך מעל בעל הבית.

[וביתר ביאור: אין כאן צורך ב"שליחות", דהיינו שמעשה השליח יתייחס על המשלח, ודי בכך במעשה השולח, שעל ידי מעשיו נשלמה רצונו במעילה (786)].

והגמרא מביאה שני מאמרי אמוראים המבארים זאת. רבי אלעזר מדמה מעשה החרש שוטה וקטן לדין מכשירין.

כל מאכל הראוי למאכל אדם - אינו מקבל טומאה אלא אם כן "הוכשר" מקודם לקבל טומאה, על ידי שבא עליו מים או שאר שבעה משקין, שנאמר [ויקרא יא] "מכל אוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא".

אין המשקים מכשירים את המאכל לקבל טומאה אלא אם כן ניתנו עליו ברצון הבעלים. שנאמר [שם] "וכי יתן מים על זרע" ודרשו חכמים: כתוב "יתן", דהיינו: ברצונו, וקרינן "יותן", דהיינו שניתנו עליו מים מאילתם - "יותן בדומה ליתן", מה יתן - ברצונו, אף כשניתנו מאליהם הוכשרו - ובלבד שניתנו ברצונו וניחא ליה במים אלו. הלכך, אם ירד טל על המאכל, וניחא ליה בכך - הוכשר לקבל טומאה. [כמבואר בבבא מציעא כב א].

והנה, באופן זה של ירידת טל, לכל הפחות נעשה מעשה בידי שמים. ואמנם, אף כשהוכשר בלי שום מעשה, כמו שיבואר, אם ניחא ליה לבעל הבית - גם כן הוכשר לקבל טומאה.

ורבי אלעזר למד מכך, שהוא הדין במעילה, אין צורך במעשה "שליחות", כשם שבמכשירין אין המשקין שליחו של בעל הפירות - ודי בכך שהמעשה נעשה ברצון הבעלים.

אמר רבי אלעזר: עשאו, עשו חכמים [הגדירו דינם של] חרש שוטה וקטן - כמעטן של זיתים.

דתנן [טהרות פרק ט משנה א]: **הזיתים**, שאספם מן השדה והכניסם לתוך כלי - **מאימתי** הוכשרו, ועל ידי ההכשר **מקבלין טומאה**, כשיגע בהן אחד מן הטמאים? **משעה שיזיעו זיעת המעטן**. כלומר, כשהם בתוך כלי ששמין בו זיתים, ומתחיל לצאת מהן מוהל - הוכשרו על ידי המוהל. כי ניחא ליה לבעל הזיתים במוהל היוצא מהן (787). **ולא זיעת הקופה** [סל נצרים מחורר] הואיל ואינו מחזיק את המוהל, והולך לאיבוד, הילכך אין בעל הזיתים חושב על המוהל.

וכמו כן, החרש שוטה וקטן, הם כמעטן של זיתים שאינו בן דעת. כלומר, אין צורך ב"שליחות" אלא שהמעשה יעשה ברצון הבעלים.

רבי יוחנן מדמה את דין חרש שוטה וקטן לדין הנאמר לגבי עירוב (788).

הרוצה לילך בשבת יותר מאלפיים אמה, מניח פת בסוף אלפיים אמה וקונה שם שביתה - ומותר לילך ממקום עירובו עוד אלפיים אמה. והוא הנקרא "עירוב תחומין".

רבי יוחנן אמר: מעשה החרש שוטה וקטן, הם **כאותה** ברייתא **ששנינו**:

נתנו, את העירוב, **על גבי הקוף, והוליכו** הקוף, למקום שרוצה לקנות שביתה, **או על גבי הפיל והוליכו**, ועומד מרחוק ורואהו מניח שם את הפת, ואומר תיקנה לי שביתה במקום ההוא - **הרי זה עירוב** (789).

אלמא, אף על גב שהפיל אינו בר שליחות, מכל מקום, **קא עבדא שליחותיה**, נעשתה שליחותו. **הכי נמי**, וכן הדבר לגבי מעילה, אף על גב שהוא חרש שוטה וקטן - **איתעביד שליחותיה**, נעשתה שליחותו. הלכך - מעל השולח (790).

שנינו במשנתנו: **שלח ביד פקח, ונזכר עד שלא הגיע אצל חנוני - חנוני מעל לכשיוצא**.

הגמרא סברה שרק בעל הבית נזכר, והשליח לא נזכר ועושה שליחותו בשגגה -

ולכן מקשינן: **ואף על גב, דלא אידכר** [נזכר] **שליח**!?

ורמינהו, הרי ברייתא הבאה סותרת? שנינו (791): **נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח, השליח מעל**. בעל הבית פטור, כמבואר במשנה, מאחר שהוא מזיד, ואין מעילה במזיד. והשליח חייב, משום שהוציא מעות קודש לחולין בשגגה.

[אין הכי נמי, כששניהם שוגגין, חייב השולח, משום שבמעילה "יש שליח לדבר עבירה". אבל כשהשולח פטור כיון שנזכר, מוטלת המעילה על השליח, כבכל דיני התורה "אין שליח לדבר עבירה" והעושה הוא החייב (792)].

ומתרצינן: **אמר רב ששת: מתניתין**, משנתנו, אכן מדברת, **כשנזכרו שניהם**, השולח והשליח, וכיון שהם לא מעלו, מעל החנוני. כמבואר במשנה.

מתניתין:

המשנה ממשיכה בדיני מעילה על ידי שליח.

נתן לו, בעל הבית לשליח, **פרוטה, ואמר (793) לו "הבא לי בחציה נרות** [כלי חרס שמדליקין בו] **ובחציה פתילות". והלך השליח, והביא לו בכולה, בכל הפרוטה, נרות, או בכולה, פתילות (794),**

שניהם לא מעלו. בעל הבית לא מעל, הואיל שלא נעשה בשליחותו מעילה בשוי פרוטה (795), וכן השליח לא שינה מדעת בעל הבית בשוי פרוטה (796).

או, שנתן לו פרוטה ואמר לו "הבא לי בכולה נרות", או שאמר לו "הבא לי בכולה פתילות", והלך והביא בחציה נרות ובחציה פתילות, שניהם לא מעלו, כמבואר.

אבל אם נתן לו פרוטה, ואמר לו "הבא לי בחציה נרות ממקום פלוני, ובחציה פתילות ממקום פלוני", והלך והביא לו נרות ממקום (797) פתילות ופתילות ממקום נרות, השליח מעל, שהרי שינה מדעת בעל הבית בשוי פרוטה, ולקח ממקום אחר שלא נצטווה.

נתן לו שתי פרוטות, ואמר לו "לך והבא לי אתרוג בשתי פרוטות", והלך והביא לו בפרוטה אחת אתרוג, ובאחת רימון, שניהם מעלו. בעל הבית, מאחר שבפרוטה אחת נעשה שליחותו, והשליח, כי הפרוטה השניה הוציא מדעת עצמו ושינה שליחותו.

רבי יהודה אומר: בעל הבית לא מעל, מפני שהוא אומר לו "אתרוג גדול הייתי מבקש, ולכן נתתי לך שתי פרוטות, והבאת לי אתרוג קטן ורע". ובגמרא יבואר במה נחלקו חכמים עם רבי יהודה.

וכן (798), **נתן לו דינר זהב, שהוא שוה כ"ה (799) דינרי כסף, שהם ששה סלעים, ואמר לו "לך והבא לי ממנו, חלוק".**

דף כא - ב

והלך והביא לו בשלשה סלעים שהם חצי דינר, חלוק, ובשלשה טלית, שניהם מעלו, כנ"ל.

רבי יהודה אומר: בעל הבית לא מעל. מפני שהוא אומר לו "חלוק גדול הייתי מבקש, והבאת לי קטן ורע". ויבואר בגמרא.

הגמרא מבארת מחלוקת חכמים ורבי יהודה.

הגמרא במסכת כתובות [צט א] דנה (800) באמר לשליחו לך ומכור לי בית כור משדותי. והלך השליח ומכר חצי בית כור, אם מכירת השליח הוי מכירה או לא. וצדדי הספק הם: השליח אומר למוכר "מכירה חלקית זו היא לטובתך, שמא לא תצטרך למעות ותתחרט על המכירה, ולא היית יכול לחזור בך, וכדאי לך למכור אותה חלק חלק". ומאידך, טוען המוכר "לא ניחא לי שיתרבו עלי שטרי מכירה".

ממשנתנו אפשר לפשוט בעיא זו [שם גם מופיעה סוגיא זו בשינויים קלים והיא מבוארת כאן על פי רש"י שם].

גמרא:

ודנה הגמרא: האם **שמעת מינה**, לפשוט הבעיא, בהאי **מאן דאמר**, מי שאמר **לשלוcho "זיל זבן**, לך מכור **לי כורא דארעא**, בית כור משדותי", **ואזל**, והלך השליח, **וזבן ליה ליתכא**, ומכר בשבילו חצי בית כור. האם נפשוט **שקני לוקח?** כשם שבמשנתנו ציווהו למכור כל הדינר בחלוק והוציא בשבילו רק חצי דינר, ואמרה המשנה [לדעת חכמים שהלכה כמותם] שהמכירה קיימת, ובעל הבית מעל.

כי אם המכירה אינה קיימת לבעל הבית, לא מעל אלא השליח בלבד (801).

ודחינן: **אמרי**, ממשנתנו אין ראייה לפשוט את האיבעיא, כי **הכא היכי דמי**, במה עוסקת משנתנו? **כגון דאייתי ליה**, שהביא לו, חלוק שהוא **שוה שש סלעים בשלש** סלעים, ואכן מילא את שליחותו וקנה לו חלוק השוה שש. הלכך, מעל בעל הבית,

מה שאין כן כשמכר לו רק ליתכא במחיר ליתכא, העביר על דבריו, והמקח בטל.

[גירסת הגמרא שם: ומקשינן **אי הכי**, שליח אמאי מעל, הלא שליח שעשה שליחותו הוא? ומתריצין: מעל **אטלית**, על יתרת שלש הסלעים שהוציאם מדעתו ולא מדעת בעל הבית].

ומקשינן: **אי הכי**, אם המדובר הוא בהביא לו שוה שש בשלש, (802) **אימא סיפא**, איך תפרש את המשך המשנה: **רבי יהודה אומר: בעל הבית לא מעל**, מפני שהוא

יכול לומר לו "חלוק גדול הייתי מבקש והבאת לי קטן ורע". ולמה הוא קטן ורע, הרי הביא לו חלוק גדול וטוב שוה שש סלעים?

ומתרצינן: אכן, משנתנו, גם בסיפא, מדברת בהביא לו שוה שש בשלש. **ומאי פירוש רע?** **רע בדמים**, (803) שקנאו בדמים מועטים, ובעל הבית אמר לו בשש. ואם תאמר, מה איכפת ליה? משום **דאמר ליה בעל הבית: אי יהבית ליה דינר כוליה**, (804) אילו היית קונה חלוק בכל דינר הזהב, **אייתית לי**, היית מביא שוה שני דינרין, וכל שכן שהייתי מרוויח יותר, (805) כי מי שקונה הרבה יחד, נותנים לו במחיר מוזל. (806) ומסקינן: ביאור זה במשנה אינו דחיה בעלמא, אלא **הכי נמי מסתברא** (807) שהפירוש הוא רע בדמים,

דקתני, שנינו ברייתא: **מודה רבי יהודה בקטניות**, שלחו לקנות קטנית בדינר, וקנה שוה דינר בחצי דינר, ובחצי השני קנה מין אחר, **ששניהם מעלו**, מפני **שהקטניות בסלע וקטניות בפרוטה**, כלומר, הם נמכרים בסלע באותו יחס שנמכרים בפרוטה, ואין המוכר מוזיל מחמת קנייה גדולה בסלע, וכמו שיבואר.

מוכת, שטעמו של רבי יהודה לגבי חלוק, הוא: משום שבעל הבית אומר "אילו היית קונה בכל ששת הסלעים, היית קונה יותר מכפול" כי אם לא כן, מה ההבדל בין חלוק לקטניות, ולמה מודה רבי יהודה (808).

ומבררת הגמרא: **היכי דמי**, באיזו מכירת קטניות מדובר, **אי**, אם מדובר, **באתרא דזבני בשומא**, במקום שמוכרים באומד, אם כן, **גבי קטניות נמי, דיהיב סלע**, מי שקונה כמות גדולה בשווי סלע, **מוזלי ליה טפי**, מוזילים לו יותר מהיחס של סלע לפרוטה, כי כן דרכם של המוכרים בשומא, ולמה מודה רבי יהודה שגם בעל הבית מעל, הלא יכול לטעון "כשמצאת קטניות שוה דינר בחצי דינר היית צריך לקנות בכל הדינר, ואז היית קונה יותר מכפול"?

ומסקינן: **אמר רב פפא**: הברייתא של קטניות מדברת, **בדוכתא דמזבני בכני**, במקום שמוכרים לפי מדה או משקל. **כני כני** (809), מדה מדה, **בפרוטה, דהתם פסיק מילתייהו**, המחירים הם קבועים, ואין המוכרים מוזילים בקנייה גדולה. הלכך, מודה רבי יהודה שבעל הבית מעל, מאחר שלא הפסיד לו הריווח של קניית יותר מכפול עבור כל הדינר, כי אין נותנים יותר עבור קנייה גדולה.

מתניתין:

הרישא של המשנה מבוארת על פי רש"י מסכת בבא מציעא [מג א] וקידושין [נג ב] **גזבר המפקיד מעות** של הקדש בשוגג [כסבור שהן שלו] **אצל שולחני**, שהוא אדם המחליף ופורט מעות, וצריך למעות תמיד, **אם** היו מעות **צרוורין**, קשורין בכיס, (810) **לא**

ישתמש בהן השולחני, לפי שהקשר מגלה את דעת המפקיד, שלא נתן לו כדי להשתמש בהן אלא נתן לפקדון בלבד. **לפיכך, אם הוציא** אותן השולחני לחולין, **מעל** השולחני, ולא הגזבר.

אם מותרין, אם כיס המעות לא היה קשור, **ישתמש**, מותר לשולחני להשתמש בהן. [כלומר, מצד הלכות שומרין מותר לו להשתמש בהן], **לפיכך, אם הוציא, לא מעל** השולחני, אלא הגזבר, לפי שהשולחני השתמש במעות ברשות הגזבר, כי הגזבר ידע שהשולחני ישתמש בהן. (811)

אבל המפקיד מעות **אצל בעל הבית**, שאינו שולחני, **בין כך ובין כך**, בין צרורין ובין מותרין, **לא ישתמש בהן**, כי אין עיסוקו של בעל הבית בהחלפת והפרטת מעות, ובודאי נתן לו לפקדון בלבד. **לפיכך, אם הוציא** אותן בעל הבית, **מעל** בעל הבית הנפקד, ולא גזבר המפקיד (812).

גזבר המפקיד אצל **חנוני**, שאינו צריך תמיד למעות, שנותנים לו פירות ושאר דברים באשראי, ודי לו במעט מעות שבידו, דינו **כבעל הבית**. אלו הם **דברי רבי מאיר**. ואילו **רבי יהודה אומר**: חנוני דינו **כשולחני** (813), וכשהם מותרין, ישתמש בהן.

נפלה פרוטה של הקדש בתוך כיסו, ונתערבה עם אחרות. **או, שאמר** המקדיש **"פרוטה בכיס זה הקדש"** ולא אמר איזה פרוטה. ועתה, כל פרוטה ופרוטה היא בספק (814) שמא היא של הקדש,

כיון שהוציא את הראשונה לצורך הדיוט, **מעל**, אלו הן **דברי רבי עקיבא**. אף על גב שהוא ספק אם נהנה מהקדש, מכל מקום, רבי עקיבא לשיטתו [כריתות כב ב] שעל ספק מעילה מביא אשם תלוי (815). **וחכמים אומרים: לא מעל** על הוצאת הראשונה, ולא על השאר, כיון שכל אחת ואחת היא ספק הקדש, ואין מעילה מן הספק (816) [וכן אינו מביא אשם תלוי אלא על דבר שאם עשהו בודאי מביא "חטאת", ולא על מעילה שעל ודאה מביא "אשם"], **עד שיוציא את כל הכיס**, עד פרוטה האחרונה, ואז ודאי שאחת מהן היא של הקדש, ומעל.

ומודה רבי עקיבא לחכמים, באומר המקדיש **"פרוטה מן כיס זה הקדש"**, שהוא **מוציא והולך**, מותר לו להוציא פרוטה פרוטה, **עד שיוציא את כל הכיס**. כלומר, עד האחרונה, והאחרונה היא של הקדש, ובה מעל כשיוציאנה.

ובגמרא יבואר מדוע מודה רבי עקיבא, ובמה שונה מהדין הקודם.

גמרא:

שנינו במשנתנו: **ומודה רבי עקיבא באומר פרוטה מן כיס זה הקדש שהוא מוציא והולך עד שיוציא את כל הכיס.**

ומספרת הגמרא: **כי אתא רב דימי, כשהגיע מארץ ישראל, אמר: רמי ליה, הקשה, ריש לקיש לרבי יוחנן: מאי שנא רישא, מה שונה הרישא שרבי עקיבא חולק, ומאי שנא סיפא, ומה שונה הסיפא שהוא מודה לחכמים? (817)**

אמר ליה רבי יוחנן: סיפא, מדובר, באומר (818) "לא יפטר כיס זה מן ההקדש", כלומר, לא אגמור להשתמש במעותיו בלי שתהא פרוטה אחת של הקדש. ולשון זו, ודאי משמעותה על הפרוטה האחרונה.

אלו הם דברי רב דימי, על השקליא וטריא בין רבי יוחנן וריש לקיש.

כי אתא רבין, אמר: כיסין אשוורים רמא ליה. (819) ריש לקיש הקשה לרבי יוחנן שתירת משנתנו עם המשנה של "שוורים".

דתנו, שהרי שנינו [מנחות קח ב]: האומר "אחד משוורי, מוקדש להקדש", ולא אמר איזה מהם, **והיו לו שנים, הגדול שבהן הקדש.** לפי ש"המקדיש, בעין יפה מקדיש".

וקשה, למה לא נאמר, כמו כן, בסיפא של המשנה, שלא התכוון על האחרונה, אלא על המובחר (820)?

אמר ליה רבי יוחנן: סיפא, מדובר, באומר "לא יפטר כיס זה מן ההקדש", כנ"ל, ומשמעות לשון זו איננה כי אם על האחרונה.

דף כב - א

רב פפא אמר: כיסין אלוגין רמא ליה, ריש לקיש הקשה לרבי יוחנן שתירת משנתנו עם המשנה של "לוגין".

ריש לקיש סבר, שהטעם שרבי עקיבא מודה בסיפא, הוא משום שסובר "יש ברירה (821)", כלומר, שעל כל פרוטה שמוציא עד לאחרונה, יש לומר עתה הוברר הדבר שזו אינה של הקדש,

ומביא שתירת הברייתא של "לוגין".

דתניא, (822) **הלוקח** חבית **יין** של מאה לוגין, **מבין הכותים**, בערב שבת בין השמשות, ואין לו פנאי להפריש תרומות ומעשרות עד כניסת השבת, ואין לו מה לשתות כי אם יין זה שהוא טבל ודאי, כיצד יעשה?

אומר: שני לוגין שאני עתיד להפריש בצאת השבת, **הרי הן תרומה גדולה**, בתוך החבית. **עשרה** לוגין שאני עתיד להפריש, **הרי הן מעשר ראשון**. **תשעה** לוגין, הרי הן **מעשר שני! ומיחל**, ומחלל את המעשר שני על מעות שיש לו בבית, שכל מה שיוכל לתקן עתה, מתקן, ומעשר שני מתחלל באמירה [בלי מעשה]. וכאשר עשה כן, **שותה**, מותר לו לשתות אותו, **מיד**. אלו הם **דברי רבי מאיר**, הסובר "יש ברירה", ועל היין שהוא שותה בשבת יש לומר שאינו תרומה ומעשר ראשון. ומהנשאר יוציא תרומה ומעשר בצאת השבת, ו"הוברר הדבר למפרע" שהוא התרומה ומעשר, ומה ששתה בשבת "הוברר הדבר" שהיה מן החולין.

רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרים לעשות כן, מפני שהם סוברים "אין ברירה".

ועתה מקשה ריש לקיש: אפילו לרבי מאיר הסובר "יש ברירה", היינו דוקא כשמפרש ברירתו ואומר "שאני עתיד להפריש", ואילו ב"סתם" שאינו מפרש, גם רבי מאיר מודה שלא שייך לומר "ברירה",

ואילו במשנתנו אמר רבי עקיבא שאפילו בסתם שלא פירש "פרוטה שאני עתיד להפריש", גם כן מותר להוציא כל פרוטה פרוטה עד לאחרונה מטעם "ברירה" (823)?

אמר ליה רבי יוחנן: סיפא, מדובר, **באומר "לא יפטר כיס זה מן ההקדש"**, ולכן, הוי כמפרש ברירתו. וכשם שלגבי לוגין אומר "שאני עתיד להפריש", ומועיל מטעם "יש ברירה", גם כאן מועיל מטעם ברירה.

פירוש אחר: משמעות לשון זו היא לפרוטה האחרונה בלבד, ואין כאן ענין לברירה. ואפילו אם רבי עקיבא יסבור "אין ברירה", מודה שרק הפרוטה האחרונה היא של הקדש (824).

הדרן עלך פרק השליח שעשה שליחותו וסליקא לה מסכת מעילה